

www.economymagazine.bg

ИКОНОМИКА

брой 72

април 2017 г. / цена 5 лв.

ЕВРОЗОНАТА
БЛИЗКА ИЛИ
ДАЛЕЧНА

ПОЛЗВАЙ, А
НЕ ПРИТЕЖАВАЙ

В ЧАС ЛИ Е
БЪЛГАРСКОТО
ОБРАЗОВАНИЕ

Ангел Забуртов:

**ПРИСТАНИЩАТА
СА ДВИГАТЕЛ НА
ИКОНОМИКАТА**

Happy Easter!
Buona Pasqua!
Joyeuses Pâques!
***Светли
Великденски празници!***
Καλό Πάσχα!
Frohe Ostern!
Felices Pascuas!
Χριστος воскрес!

СПИСАНИЕ ИКОНОМИКА ПРЕДСТАВЯ

ПРЕЗ МАЙ

Луксозната книга ще покаже най-добрите компании в България, резултатите от дейността им през последната година и вдъхновяващи истории за пътя, който те са извървели до постигането на успеха.

8

18

38

52

70

82

АПРИЛ

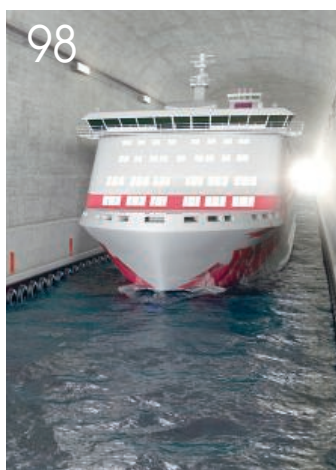
2017

БРОЙ 72

- 8** ЕВРОЗОНАТА - БЛИЗКА ИЛИ ДАЛЕЧНА
- 18** АНГЕЛ ЗАБУРТОВ: ПРИСТАНИЩАТА СА ДВИГАТЕЛ НА ИКОНОМИКАТА
- 28** АЛЕКСАНДЪР АЛЕКСАНДРОВ: ИКОНОМИКАТА НЕ МОЖЕ ДА РАЗГЪРНЕ ПОТЕНЦИАЛА СИ, АКО Е В СИВАТА ЗОНА
- 30** Д-Р ТОМЧО ТОМОВ: ИДЕИТЕ ДВИЖАТ СВЕТА, А НЕ ПАРИТЕ
- 32** АНДРЕЙ ГЕОРГИЕВ: ДОВЕРИЕТО Е БЛАГО И РЕСУРС ЗА ВСЕКИ БИЗНЕС
- 34** СЕМИХ БАТУРАЙ: УСПЕШНИЯТ РЕЗУЛТАТ ОПРАВДАВА УСИЛИЯТА ЗА ПОСТИГАНЕТО МУ
- 36** ПЪТЯТ КЪМ ИКОНОМИКАТА НА ЗНАНИЕТО
- 38** ТУРСКАТА ИКОНОМИКА ПОД НАТИСК
- 40** Н.ПР. ПЕТКО ДОЙКОВ: В ИНДИЯ ВЕЧЕ ИМА УСПЕШНИ БЪЛГАРСКИ ИНВЕСТИЦИИ
- 46** Д-Р ИНЖ. ИЛИЯ ГЪРКОВ: ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА В МИННОТО ДЕЛО Е НЕИЗБЕЖНА
- 48** ПОЛЗВАЙ, А НЕ ПРИТЕЖАВАЙ
- 52** В ЧАС ЛИ Е БЪЛГАРСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ
- 57** ОБРАЗОВАНИЕ 2.0
- 60** ПЕТЪР ИВАНОВ: ВСЕКИ Е ЗВЕЗДА И РОЛЯТА НА ШЕФА Е ДА Й ДАДЕ ВЪЗМОЖНОСТ ДА ЗАСИЯЕ
- 64** АРТИСТИЧНО, НО И ПРАГМАТИЧНО
- 66** ЧЕРВЕНА КНИГА НА ИЗЧЕЗВАЩИТЕ ПРОФЕСИИ
- 70** АВТОМОБИЛИ НА БЪДЕЩЕТО ИЛИ КОЛИ ОТ МИНАЛОТО
- 78** ЕЛЕКТРОДОМАКИНСКИТЕ УРЕДИ, БЕЗ КОИТО НЕ МОЖЕМ
- 82** ЕЛЕКТРИЧЕСКИТЕ СКУТЕРИ НА ДЕСИ
- 84** ЗВЕЗДНИЯТ ЗВЕЗДИН
- 86** БЪЛГАРСКИ МЕД ПРОБИВА В КИПЪР
- 90** ТИЕНДЗИН - СЕВЕРНАТА ВРАТА НА КИТАЙ

- 94** МОДЕРНИЯТ ТЕХЕРАН
98 ТУНЕЛИТЕ - СЪВРЕМЕННИТЕ ЧУДЕСА НА СВЕТА
102 WEBIT.FESTIVAL ПОКАЗВА БЪДЕЩЕТО НА УМНИТЕ ГРАДОВЕ
104 МОБИЛНИ ИЗМЕРЕНИЯ
106 ПАЗАРЪТ НА САТЕЛИТНИ УСЛУГИ СЕ ПРОМЕНЯ
108 ДИГИТАЛНИЯТ РОБИН ХУД
110 ИДВА ЛИ ТЕХНОЛОГИЧНАТА СИНГУЛЯРНОСТ
112 ЗЕМЕДЕЛИЕТО ПРИСТЪПВА КЪМ КОСМОСА
116 НОВИТЕ КОСМИЧЕСКИ СЪСЕДИ
118 ВЪЗХОДЪТ НА VIVENDI
120 ВЪЗКРЪСВА ЛИ ИМПЕРИЯТА УЗАН
124 ДОАЙЕНЪТ РОКФЕЛЕР
128 БАНКА „ГИРДАП“ ВЪВ ВОДОВЪРТЕЖА НА ИСТОРИЯТА
132 10 НЕОБИЧАЙНИ РЕСТОРАНТА
138 ВИДЯНОТО НЕВИДИМО
140 СЛОВЕНСКОТО БИЖУ БЛЕД

РЕДАКЦИОННО

НЕВЕНА МИРЧЕВА,
главен редактор

БЕЗ ЕВРОИЛЮЗИИ

Готова ли е България за еврозоната и дали еврозоната е готова за нас? Този въпрос задаваме в основната тема на броя на няколко финансови експерти. Темата за приемането на единната валута бе отново повдигната от служебното правителство. По нея регулярно се случва активизиране, но повече като говорене, а конкретни действия засега все още никое управление не е предприело. Предпазливостта в случая е повече от разбираема. Пътят към еврозоната не е постлан с червен килим. Да, България технически отговаря на условията. Да, приемането на еврото като национална валута би имало своите икономически и политически ползи. Но в момента Европейският съюз и еврозоната имат своите сериозни проблеми за разрешаване и разширяването не е на дневен ред. Може би разумният вариант е да почакаме да му гойде времето, но междувремето да работим и да сме подготвени.

Лице от корицата ни е генералният директор на ДП „Пристанищна инфраструктура“ Ангел Забуртов, който представя визията за управлението на портовете като част от големи индустриални кластери.

Коментираме и темите за финансирането на образованието, борбата със сенчестия пазар, битката на компаниите за таланти и бъдещето на икономиката на споделянето.

Приятно четене!

Българка с европейско отличие за изгряващ предприемач

Българка получи високо отличие за иновация от Европейската комисия. Кристина Цветанова стана първият носител на приза за изгряващ предприемач в конкурса за финансираната от „Хоризонт 2020“ награда на ЕС за жени в областта на иновациите за 2017 г. Новоучреденото отличие се присъжда за високи постижения на жени предприемачи на възраст до 30 години (включително). Наградата е в размер на 20 хил. евро.

Кристина Цветанова е главен изпълнителен директор и съосновател на дружеството BLITAB Technology, произвело първия таблет за незрящи, наречен BLITAB.

Повече от 5 г. Цветанова живее и работи във Виена. През 2014 г. проектът за таблета спечели няколко престижни международни награди: Social Impact Award Winner 2014, TUN-Fonds Innovation Prize 2014 на T-Mobile, Entrepreneurship Avenue Winner 2014, Start-up Live Vienna#9 Winner. През 2015 г. българката стана носител на престижната Европейска награда за социално предприемачество.

Раздадоха наградите за отговорен бизнес 2016

Българският форум на бизнес лидерите (БФБЛ) обяви победителите в Годишните награди за отговорен бизнес 2016. В 14-ото издание на най-утвърдения и престижен конкурс за корпоративна социална отговорност участваха 84 проекта, осъществени от 57 компании. Целта на инициативата е да отличи и популяризира забележителния принос на отговорния бизнес към обществото чрез подкрепа за области като образование, екология, развитие на служителите и много други, както и да насърчи останалите фирми да разгърнат активна социална политика.

Големият победител в категорията

„Инвеститор в обществото“ стана Мтел с „Приеми бъдещето“ – дългогодишната инициатива на компанията в подкрепа на приемната грижа. В категорията „Инвеститор в знанието“ бяха отличени не три, а четири компании. Първото място спечели Кока-Кола ХБК България с инициативата в полза на „Заедно в час“ под мотото „Заедно за по-добро българско образование“. Две номинации получиха равен брой точки и си по-

делиха второто място. Това са УниКредит Булбанк с националната програма „Финанси за нефинансисти“ и ЧЕЗ с проекта „Освети успеха си“, насочен към средното професионално образование и неговата интеграция с бизнеса. На трето

място е „Сименс“ с националната стажантска инициатива „Оставаме в България 2016“.

Всички финалисти в категорията „Инвеститор в околната среда“ получават и шанса да участват в авторитетните Европейски бизнес награди за околна среда на Европейската комисия, на които БФБЛ е координатор за България.

КРЕДИТИ ЗА МАЛКИЯ БИЗНЕС

**Райфайзен
БАНК**

Твоята лична банка

**ЕВРОПЕЙСКА ПОДКРЕПА ЗА
РАЗЦВЕТА НА ВАШИЯ БИЗНЕС**

БЕЗ ТАКСА
*за кандидатстване**

**Инвестиционни и оборотни кредити чрез
InnovFin**, COSME*** и Инициатива за МСП******

- Изгодни условия
- Облекчени изисквания
- Гъвкави схеми

*Офертата важи за дружества, еднолични търговци и лица, упражняващи свободна професия с годишен оборот до 2 млн. лева, с подадени искания за кредит до 31.05.2017 г.

**Предоставеното финансиране се осъществява по гаранционен инструмент InnovFin с финансовата подкрепа на Европейския съюз чрез финансови инструменти Horizon 2020.

***Настоящата Гаранция е предоставена от COSME и Европейския фонд за стратегически инвестиции (ЕФСИ), създаден по силата на Плана за инвестиции за Европа. Целта на ЕФСИ е да подпомогне финансирането и прилагането на продуктивни инвестиции в Европейския съюз и да се осигури нарастването на достъпа до финансиране.

****МСП транзакциите се ползват с подкрепа от Европейския съюз по линия на Оперативна програма „Инициатива за МСП“ 2014 – 2020 с финансиране от ЕФРР, Horizon 2020, както и съфинансиране от Европейския инвестиционен фонд и Европейската инвестиционна банка.

InnovFin
SME Guarantee

1721 Mtel и Telenor ■ 0700 10 000 Vivacom ■ www.rbb.bg

ЕВРОЗОНАТА БЛИЗКА или ДАЛЕЧНА

автор: **Татяна Явашева**

Пътят на България към еврозоната не е постлан с червен килим. Даже в момента не се вижда пряк път натам. Темата за присъединяването ни към валутния съюз обаче изненадващо бе поставена от служебното правителство. Но сякаш просто за един бърз тест на настроенията – както у нас, така и сред тези, които трябва да ни отворят вратите на парадния вход за еврозоната.

Разширяване

Желаем да ползваме удобството на еврото, но едно е ние наистина да искаме да сме част от еврозоната, друго е нас да ни искат, трето е точно да преценим момента и четвърто е да станем част от валутния съюз. Но като че ли и този път просто произведохме един изстрел с халосен патрон. Знаем, че сега на еврозоната не й е до разширяване, но слагаме розовите очила и сами се питаме дали пък да не кандидатстваме за ERM II, обменно-валутния механизъм, популярен като чакалнята на еврозоната. Не знаем какво е действителното състояние на еврозоната, но ни се ще да влезем там заради „леснотата“ на конфекцията.

Турбуленции

Европейският съюз и еврозоната имат своите проблеми за разрешаване и, както по всичко личи, сега е време за отливане, не за сливане. Ако еврозоната наистина гарантира стабилност - да, и ние трябва да сме там. Но целият политически проект „Европейски съюз“ е обхванат от турбуленции и най-естествено е да изчакаме те да утихнат и да намерят равновесие.

Може би най-добрата стъпка към еврозоната е премерената стъпка, с която бърза бавно и действа навременно. Искаме ли еврото – ще търсим аргументи „за“, ако предпочитаме да сме предпазливи – също ще намерим мотиви за търпението си. Затова нека да чуем предупреждението на експертите, които казват, че политическата несигурност много бързо се конвертира в икономическа под въздействието на комуникационната среда.

Теория на интеграцията

Пътят към по-добрата икономическа интеграция на ЕС минава и през валутния съюз, няма съмнение. Колкото по-скоро страните членки станат част от еврозоната, толкова по-бързо ще се постигне и иконо-

мическото интегриране. Поне на теория. Не може да има единен пазар в истинския му смисъл без единна валута. Но ситуацията е друга и това разминаване сочи, че има пробив или в теорията, или в практиката. Една от причините единната европейска валута да е критикувана е, че няма ефективен механизъм за подпомагане, ако някоя от страните членки изпадне в сериозно затруднение. Проблемите са много и затова май по-добре първо да решим своите вътрешни проблеми, преди да си създаваме нови.

Готови ли сме за еврозоната, готова ли е тя да отвори врати за нас, какво печелим и губим ли от евентуалното приемане на еврото като национална валута – по тези въпроси имаме среща с трима финансови експерти. ■

.....
**ВАЛУТНИЯТ СЪЮЗ В
МОМЕНТА НЕ Е ОТВОРЕН
ЗА РАЗШИРЯВАНЕ, А НИЕ
ПРОИЗВЕДОХМЕ ИЗСТРЕЛ
С ХАЛОСЕН ПАТРОН**

Любомир Дацов:

Всеки „точен момент“ вече е закъснял

Г-н Дацов, въпросът за присъединяването на България към еврозоната отново бе поставен – този път от служебното правителство. В точен момент ли обаче?

- Влизането в еврозоната е системен процес. Не мисля, че до преди една година е имало каквито и да е значими усилия и разговори за еврото, за да говорим за момент сега.

- „Принципът „Всяко чудо за три дни“ е валиден по темата за присъединяването ни към еврозоната. Но дали сега е време отново да говорим за това?

- А защо да не е време? Присъединяването към еврозоната е нещо, което сме задължени да направим. Въпросът за подходящия момент има само политическо естество и никакво друго измерение. От гледна точка на целесъобразност за въвеждане на еврото – всеки „точен момент“ вече е закъснял.

- **Закъсняхме да въведем еврото. Самата еврозона не е намерила своята равновесна точка, но сигурни ли сме, че тя е готова за разширяване?**

- Знае се, че по дефиниция системите са динамични. Във всеки момент системата се стреми към нов баланс. От икономическа гледна точка ние трябва да предложим изход от валутния борд и, рано или късно, това предполага влизане в еврозоната. Друг възможен изход не ми се вижда приемлив. Има турбуленции, но те трябва да намерят равновесие. Европа трябва или да излезе по-

силна, или като в семейство, което не знае какво прави, да се стигне до развод.

- **Скептицизмът на българите за присъединяване към еврозоната нараства и експресно проучване показва, че вече три четвърти от хората у нас са против присъединяването...**

- Уверени ли сте, че тези хора имат рационален мотив против присъединяването, че те са наясно защо трябва да бъдем там? Има митове и легенди и не е само проблем на хората да познават тънкостите и спецификите, а е задължение на правителствата да разясняват предимствата от присъединяването.

- **В такъв случай нека да разясним какви биха били плюсовете от присъединяването ни към еврозоната?**

- Най-популярното обяснение е, че когато си част от едно семейство, валутата е важна и е улеснение, ако тя е еднаква. Левът е фиксиран към еврото, но когато някой търгува с нас, той не е сигурен, че управляващите няма да решат политически да отвържат курса и той да загуби значителна сума. Особено при договори за дългосрочни отношения. Повечето от чуждестранните инвеститори знаят малко за икономиката ни. Голямата част от тях вярват повече на еврото и ЕЦБ, отколкото на непознатата централна банка, на която и да е малка страна.

- **Имате ли някакви резерви към включването ни в еврозоната?**

- Не виждам сериозни негативи.

Любомир Дацов е член на Фискалния съвет от 2015 г. Завършил е УНСС. През 1992 г. започва работа в Министерството на финансите, а от 2003-а до 2009 г. е зам.-министър, отговарящ за бюджета.

⋮ НЕПРИЕМЛИВО Е ПРЕЗ 2007-2008 Г. ДА СМЕ ИЗГЛЕЖДАЛИ
⋮ ПО-ГОТОВИ ЗА ВЛИЗАНЕ В ERM II, ОТКОЛКОТО СЕГА
⋮

Още повече че сам по себе си валутният борд е фиксиран курс на лева към еврото. Изпитваме всички негативи, които усеща еврозоната, но тъй като не сме в този валутен съюз, не може да усетим позитивите, защото зад гърба ни не стои ЕЦБ с нейните гаранции. Не че и там нямаше проблеми, но размерът им е различен от това, което става в България.

- Стане ли дума за присъединяването на България към еврозоната, веднага се чуват гласове, че е крайно време да се откажем от валутния борд. Трябва ли?

- Той трябва да продължи да действа до присъединяването ни в еврозоната. Има стратегия от 2005 г., тя е единствената – там и правителството, и централната банка заявяват, че целта на България е еврозоната и излизането на страната от валутния борд ще стане след постигането на тази цел. Не виждам причина да се отказваме от нещо, което е ефективно и дава добри резултати. Няма никакви индикации, че валутният борд се е изчерпал, поне по линия на платежния баланс. Той продължава да слага прегради пред безотговорно монетарно и фискално поведение. Слабост на валутния борд е, която всъщност е основната му сила, че когато само се имитира дейност, бордът започва да затяга „въжето“. А когато икономиката се развива и се правят правилните неща, бордът дава допълнителни гаранции и сигурност. Факт е, че бордът и данъчната ни политика дават стабилност на България и са фактор за привличането на инвеститори.

- Какво да правим, докато ни се даде зелена светлина за ERM II?

- Населението няма как да знае какво се прави, за да се стигне до политическо решение за влизането ни в т. нар. чакалня. Търсят се гаранции, че ще допринасяме за развитието на тази система, а няма да разчитаме само на ползи. Ценното на момента е, че сега започна да се говори за присъединяването ни към еврозоната и тази тема трябва да запази своята актуалност. Има редица ненаправени реформи, които се очакват от Бълга-

рия да извърши.

- Ние трябва да чакаме да ни поканят ли?

- Процесът е двустранен. Влизането в ERM II е свързано с политически ангажменти. Въпросът е какво се прави в тази посока и защо толкова време не се осъществиха реформите, които биха ни направили желани в еврозоната. Основен въпрос например е защо от кризата насам темпът на конвергенция на страната ни е два пъти по-малък спрямо аналогичните на нас страни в ЕС.

- В такъв случай каква стойност има изразеното от служебното правителство желание въпросът за влизането в ERM II отново да бъде поставен на дневен ред?

- Това е правилна стъпка. Текат турбулентни процеси и поставянето на въпроса означава търсене на обществена подкрепа. Хората ще се убедят колко важно е да се присъединим към еврозоната.

- Смятате ли, че вече сме по-близо до ERM II?

- Правителството и централната банка трябва да кажат колко близо или колко далеч сме. Служебното правителство е наясно, че през неговия мандат едва ли подобен въпрос ще се реши. На ако то създаде по-добра основа за преговори, ще му кажем браво. Управляващите тръгнаха уверено, но после рязко спряха да говорят по темата. Дали пък не се поуплашиха от тази своя смела стъпка...

Цветослав Цачев:

Темата пак ще отшуми

Г-н Цачев, през определен период от време все стигаме до темата за присъединяването на България към еврозоната. В подходящ момент ли въпросът отново излиза на дневен ред?

- Темата винаги е подходяща за България, защото показва някои предимства на страната ни по отношение на финансовата стабилност и възможността да станем по-привлекателна инвестиционна дестинация след приемане на еврото. Еврозоната обаче има свои проблеми за решаване и разширяването ѝ не стои на дневен ред. Vgeit и предстоящите избори във Франция и Германия оставиха на заден план следващите стъпки за интеграция в рамките на ЕС. И това вероятно няма да се промени до края на годината.

- Вашите „за“ присъединяването към валутния съюз?

- На първо място е доверието, което ще получим от чуждестранните капитали като част от еврозоната плюс възможността при нужда ЕЦБ да оказва подкрепа на банките. Вторият фактор е свързан с неминуемата инфлация, която ще възникне в процеса на приемане на еврото. По-добре това да стане днес, когато ръстът на цените не е толкова забележим, отколкото по време на прегряване на икономиката. Тогава покачването на цените ще бъде много по-безопасно.

- Вашите резерви в този момент какви са?

- Няма начин за излизане от еврозоната, без това да е съпроводено с пълен финансов и ико-

номически колапс. В момента има много съмнения какво е бъдещето на валутния съюз и каква е ролята на отделните страни. Еврозоната не трябва да бъде само добра среда за големите страни, а да създава неравновесие за финансите на по-малките. Тази политика на нулеви лихви и на фокус върху представянето на водещите икономики е опасна.

- Заговорим ли за присъединяване към еврозоната, веднага се чуват гласове, че е време валутният борд да отпадне, както

Цветослав Цачев е главният инвестиционен консултант на ЕЛАНА Трейдинг от 2015 г. с фокус върху инвестиционни консултации, прогнози, обучение и образователни проекти. Преди това в продължение на 10 години е ръководител на отдел „Анализи“ в посредника. Присъединява се към екипа на ЕЛАНА през 2003 г. като анализатор. Преди това е работил като редактор по теми, свързани с финанси и капиталови пазари, във в. ПАРИ. Завършил е „Макроекономика“ в Университета за национално и световно стопанство. Притежава сертификат от Комисията за финансов надзор за инвестиционен консултант.

ЕВРОЗОНАТА ИМА СВОИ ПРОБЛЕМИ ЗА РЕШАВАНЕ И РАЗШИРЯВАНЕТО Й НЕ СТОИ НА ДНЕВЕН РЕД

и че ще е огромна грешка сами да се отвържем от тази котва на стабилността. Каква е вашата теза за борда?

- Бордът е първата фаза на присъединяването на България към еврозоната. Той трябва да отпадне само когато направим следващата стъпка и заменим лева с еврото. Не виждам вариант, в който доверието към банките у нас и финансовата стабилност като цяло да остане в случай на отпадане на борда.

- Вероятно за да не се люшкаме в напразни дебати, трябва да

си направим своя пътна карта за присъединяване към еврозоната. Вашето мнение?

- Пътната карта е ясна, защото България не е първата страна, тръгнала по този път, и няма да бъде първата, която е приключила процеса. Със сигурност има много детайли от юридическа и практическа гледна точка, които трябва да се изгледят. Но у нас има достатъчно добре подготвени специалисти, които ще свършат тази работа отлично, стига да им се даде необходимото време. Моите притеснения са свързани повече с бъдещето на еврозоната и мястото

на България в нея. Защо ще имаме ангажимента да помагаме финансово на страни с проблеми.

- Три четвърти от българите считат, че е по-добре България да не бърза с присъединяването си към еврозоната, показва експресен сондаж. На какво отдавате тази нагласа?

- Най-вероятно хората не смятат, че има съществена разлика дали сме част от еврозоната или не сме. Валутният борд на практика ни дава позитивите от такова членство. А и се вдигна прекалено много шум с Brexit и дълговите проблеми на Гърция.

- Дотук говорихме за нашите „за“ и „против“, но готова ли е еврозоната за разширяване, има ли шанс скоро да бъдем допуснати в „чакалнята“?

- Решението за това е изцяло в ръцете на политиците в Европа. Те биха използвали такъв ход, за да покажат, че има консенсус за разширяване и допълнителна интеграция. Но и вероятно това ще срещне голяма атака от страна на политическите партии, които критикуват ЕС и които искат да се възползват от настроенятията против съюза сред избирателите си. Brexit ни показва, че емоциите са в състояние много лесно да вземат връх над точната преценка „за“ и „против“. И това важи не само за обикновения гражданин, но и за политическите лидери.

- Вашата прогноза – това ще е поредното „разлайване на кучетата“ или реално ще последват необратими стъпки към присъединяване във валутния съюз?

- По-скоро залагам на поредното отшумяване на темата веднага след изборите.

Румен Соколов:

Ползите са многократно повече от негативите

Г-н Соколов, пак се стигна до темата за присъединяването на България към еврозоната, но подходящ ли е моментът тя отново да излезе на дневен ред?

- България е с действащ валутен съвет вече 20 години. Ако погледнем периода 1997-2007 г., българската икономика бе в постоянен растеж, със стабилна икономика и много големи и малки компании, показващи добри резултати. От началото на 2007 г. страната ни е член и на Европейския съюз, с което поема ангажимента рано или късно да се присъедини и към еврозоната. Моето лично мнение е, че ако не беше кризата, започнала в края на 2007 г., ние вече щяхме да сме в еврозоната. За съжаление тази криза се отрази на целия свят, като започна от ипотечна, прерасна във финансова и завърши като икономическа. И нейното отражение върху България доведе до невъзможност от изпълнение на критериите за присъединяване към еврозоната. В последните две години страната ни отново изпълнява критериите, затова и темата е на дневен ред. Според мен подходящ за присъединяване е всеки момент, в който България отговаря на критериите.

- Готова ли е обаче еврозоната за разширяване – това е ключов момент...

- За ЕС и за еврозоната ситуацията е сложна. Великобритания реши да излезе от съюза, което разклати устоите му. Но Великобритания не е член на еврозоната. В различни страни националистически движения се опитват да се включат в управлението. Обсъж-

дат се различните варианти за бъдещето на Европейския съюз. За мен лично е важно България да реши дали да се присъедини към еврозоната и да кандидатства. Ако тя изпълнява критериите за конвергенция – основни и допълнителни, със сигурност ще бъде част от европейския валутен механизъм.

- Три четвърти от българите считат, че е по-добре България да не бърза с присъединяването си към еврозоната, показва експресен сондаж. На какво отдавате тази нагласа?

- Отдавам тази нагласа на страха от неизвестното. Този страх винаги го е имало при по-голяма част от българите. Ако трябва да сме честни, финансовата и икономическата култура на над 70% от българското население все още е доста ниска. Затова са факт измамите в големи размери. За еврозоната се знае от публикации в медиите и от разкази на очевидци. Хората ги е страх, че ако влезем в еврозоната, цените на стоките и услугите ще се повишат. Да, възможно е да се повишат, търговците ще използват ситуацията, но искаме ли да не се повишат, това зависи от всички нас, потребителите. И досега имотите и автомобилите се котират у нас в евро, а се плащат в лева. Ползите са многократно повече, отколкото негативите.

- Вашите „за“ присъединяването към валутния съюз, вашите резерви?

- Валутният съюз не е универсално лекарство, което да дава по-голяма сила на една икономика, но има ползи от него. След присъединяване към еврозоната

Румен Соколов е управител на Сервиз Финансови Пазари ЕООД, дъщерно дружество на БФБ-София. Завършил е УНСС и от 1994 г. до 2004 г. работи във в. „Капитал“, Агенция „Ройтерс“ и в. „Дневник“ като редактор и анализатор. От 2004 до началото на 2006 г. е член на Съвета на директорите на Инвестор. БГ АД. От 2005 до 2006 г. е инвестиционен консултант в ИП SEE Securities. От 2006 г. е главен експерт „Привличане на емитенти“ в Българската фондова борса - София. През 2009 г. печели стипендия и до 2011 г. придобива Executive MBA в Cotrugli Business School в Хърватия.

валутните ни резерви вече ще са свободни и може да бъдат инвестирани, банките също ще може да получат по-евтин ресурс, който да доведе до по-ниски лихви за компаниите и домакинствата. Колко по-ниски ще са, зависи от пазарната обстановка. Разходите по международни сделки също трябва да се понижат, защото, независимо от фиксирания курс в момента, има такси при транзакция. Освен това като се изключат призивите на някои партийни водачи в страни от еврозоната, никоя страна не е тръгнала сериозно да се отказва от еврото. Основният ми резерв е, че при синхронизацията на регулациите в съответствие с тези в еврозоната може да се наложи промяна в данъчните режими. А те в момента са едни от най-благоприятните.

- Заговорим ли за присъединяване към еврозоната, веднага се чуват гласове, че е време валутният борд да отпадне. Каква е вашата теза за борда?

- Категоричен съм, че той трябва да действа, докато България не

влезе в еврозоната. Вече 20 години валутният борд ни предпазва от неразумните желания за самостоятелна монетарна политика. Историята ни показва, че ако се даде свободата на монетарна политика, у нас винаги се намират фактори, които да направят поразии.

- Факт е, че еврозоната не е в отлично финансово здраве, Евросъюзът не е в най-добрата си форма и вървят турбулентни процеси. В такъв случай трябва ли да отложим заявките за влизане в обменно-валутния механизъм ERM II? Реалистично погледнато, има ли шанс скоро да бъдем допуснати в „чакалнята“?

- Здравето на еврозоната е такова, каквото е. От шест-седем години се говори, че това здраве е разклатено, но зоната издържа и на гръцките, и на кипърските турбуленции, както и на дълговете на други страни. Това говори за стабилност. Ето защо е важно е да подадем своята кандидатура. След това ще следва процес на одобрение и, ако отговаряме на критери-

ите, логично е да бъдем одобрени. Най-малко на всеки две години ЕЦБ и ЕК правят преглед на това дали държавите извън еврозоната отговарят на критериите и изготвят доклади на база прегледа. Те правят такива доклади и по искане на страна от Европейския съюз, която иска да се присъедини. Решението за разширяване на еврозоната се взема от Съвета на Европа на база докладите и след получаване на предложение от ЕК, на препоръки от държави, членки на еврозоната, след консултации в Европейския парламент и след обсъждане в съвета.

- Коя е най-разумната позиция за активността на България по темата?

- Най-логичното е да се работи активно по задействане на процедурата за кандидатстване още от служебния кабинет и тази процедура да не бъде спирана от избраното редовно правителство. В същото време да не се правят грешни стъпки - като желаното от някои излизане от системата на валутен съвет преди влизане в еврозоната. ■

∴ ВЕЧЕ 20 ГОДИНИ ВАЛУТНИЯТ БОРД НИ ПРЕДПАЗВА ОТ НЕРАЗУМНИТЕ
∴ ЖЕЛАНИЯ ЗА САМОСТОЯТЕЛНА МОНЕТАРНА ПОЛИТИКА

Ангел Забуртов:

Пристанищата са двигател на ИКОНОМИКАТА

Ангел Забуртов завършва Техническия университет във Варна с диплома за машинен инженер. След това изучава икономика в Икономически университет - Варна. Кариерата му започва в местни логистични компании, където натрупва около 10-годишен опит. През 2003 г. г-н Забуртов става административен директор, а впоследствие и главен секретар на тогавашната Изпълнителна агенция „Пристанищна администрация“. От 2005 до 2009 г. е заместник генерален директор на Държавно предприятие „Пристанищна инфраструктура“. Продължава професионалното си развитие като консултант в различни райони по света. Към пристанищния бизнес се връща отново през 2013 г., първо като заместник генерален директор на ДППИ, а от 2014 г. заема поста генерален директор. Специализирал е пристанищен мениджмънт в Сингапур и САЩ, мениджмънт на контейнерни терминали в Кралство Белгия. Завършил е специализиран курс по висш пристанищен мениджмънт към Международната морска организация на ООН. Член е на Изпълнителния комитет на Европейската организация на морските пристанища - European Sea Ports Organisation, и национален представител в Международната асоциация на пристанищата - International Association of Ports and Harbours. Вицепрезидент е на Асоциацията на Черноморските и Азовските пристанища (BASPA).

**ТРЯБВА ДА СЕ РАБОТИ
ЗА РАЗВИТИЕ НА
ИНДУСТРИАЛНИ
ЗОНИ В ПОРТОВЕТЕ,
КАЗВА ГЕНЕРАЛНИЯТ
ДИРЕКТОР НА ДП
„ПРИСТАНИЩНА
ИНФРАСТРУКТУРА“**

автор: Ния Илиева

Л-н Забуртов, ДП „Пристанищна инфраструктура“ получи награда за своя принос за развитието на екологични модерни технологии в конкурса „ИТ проект на 2016 година“. Награден беше проектът „Мониторинг и информационна система за Черно море“. Разкажете ни повече за тази иновативна система.

- Получихме една заслужена награда за един наистина мащабен и иновативен проект. Това е очаквано признание за нас, защото успешно изпълнихме целите, които бяхме заложили в проекта - създадохме платформа, която осигурява интегрирана база данни за състоянието на различни параметри на околната среда, морските пространства и крайбрежните зони, оказ-

ващи екологично въздействие и свързани с опазването и устойчивото развитие на Черно море. Това не е първото отличие за информационната система за мониторинг на Черно море. През 2016 година тя беше високо оценена както на местно, така и на международно ниво. Представихме я на Световна среща на Международната организация „Университетски консорциум за космически технологии“. В срещата взеха участие над 150 експерти от различни държави - световни учени, които разработват най-новите космически технологии. Те останаха впечатлени от нашата система и някои от тях дори изразиха готовност да я запазват с данни. Месец по-късно проектът беше отличен за изключителни заслуги в областта на геопространствените техно-

**ПРОЕКТ: KNRIN – 2014/108164 NORWAY GRANTS 2009 - 2014
МОНИТОРИНГ И ИНФОРМАЦИОННА СИСТЕМА ЗА ЧЕРНО МОРЕ**

Бенефициент: Държавно предприятие „Пристанищна инфраструктура“

Финансов инструмент: Норвежкия финансов механизъм 2009-2014 в рамките на Програма „Иновации в зелената индустрия“ в България

Главен партньор по проекта: Норвежката брегова администрация (KYSTVERKET)

Начало на проекта: 25.09.2014 г.; **Край на проекта:** 30.04.2017 г.

В рамките на проекта „Мониторинг и информационна система за Черно море“ е внедрена географската информационна система за мониторинг на Черно море в реално време. Реализирана е от Консорциум „СТЕМО-ЕСРИ“ под формата на уеб портал с публичен и контролиран достъп, като поддържа различни специализирани уеб ГИС приложения. Системата е уникална по рода си за България - позволява събирането на данни в реално време от различни източници,

включително и от европейската програма „Коперник“. Интегрира и обработва данни от сензори за автоматично измерване на параметрите на морската вода и атмосферния въздух. Това е първата система у нас, която позволява събирането на данни от толкова голям брой източници и осигурява мощна функционалност за интеграция, обработка, анализ и визуализация на информация. Системата е със свободен достъп на адрес: <https://misbs.bgports.bg/bg>.

**PROJECT: KNRIN – 2014/108164 NORWAY GRANTS 2009 – 2014
MONITORING AND INFORMATION SYSTEM FOR BLACK SEA**

Beneficiary: Bulgarian Ports Infrastructure Company

Financial Mechanism: Supported by a grant from Norway through the Norwegian Financial Mechanism 2009-2014, in the frame of the Green Industry Innovation Programme Bulgaria

Main Partner: Norwegian Coastal Administration (KYSTVERKET)

Project starting date: 25.09.2014 **Project ending date:** 30.04.2017

Within the project „Monitoring and Information System for Black Sea“, was implemented the Geographic Information System for real-time monitoring of the Black Sea. It has been realized by „STEMO-ESRI“ Consortium in the form of web portal having public and controlled access as it supports different specialized web GIS applications. The System is unique in its kind for Bulgaria – it affords the collection of real-time data by different sources,

including by the European program „Copernicus“. It integrates and processes data of sensors for automatic measurement of the sea water and atmospheric air parameters. This is the first system in our country which affords the data collection of so large sources and provides a powerful functionality for integration, processing, analysis and visualization of information. The system has free access at address: <https://misbs.bgports.bg/bg>.

**BULGARIAN PORTS
INFRASTRUCTURE Co.**

**Innovation
Norway**

логии. Интересното при последната ни награда е, че призовете бяха разделени в два сектора - публичен и корпоративен. Ние бяхме отличени в категория „Публичен сектор“, а сме корпоративна структура. Имаме много интересна структура и организация на работа. Като типична корпорация, т.нар. statutory corporation, която се създава по силата на закон, изпълняваме и административни функции с корпоративен мениджмънт, така че си пожелаваме в скоро време да получим и награда за проект в корпоративния сектор.

- Как се роди идеята за този проект?

- Идеята се роди преди няколко години. Стартирахме го през 2014 г., като стремежът ни беше да приложим най-добрите световни практики за интегриране на данни от различни източници, позволяващи мониторинг и анализ на общата оперативна картина в реално време и най-успешните модели в тази сфера. Използвахме добрите практики на Норвежката брегова администрация в разработването и управлението на системата BarentsWatch.

- Какви са ползите от системата?

- МИС на Черно море е първата по рода си у нас изключително комплексна информационна система за мониторинг в реално време на Черно море. С внедряването ѝ направихме голяма крачка в посока създаване на обща пространствена инфраструктура на Черно море, като приложихме на практика Интегрираната морска политика на ЕС в частта ѝ за обмен на данни за морската среда и интегрирано наблюдение на морските басейни. Специфичен момент е възможността за обмен на данни с вътрешни и външни системи в реално време. В МИС на Черно море постъпват данни и от съществуващи системи на ДППИ, като данни за пристанищни терминали, корабни места, кейови стени, пирсове, кадастър и др.

- Кои са потребителите на системата?

- Потребители могат да бъдат различни научни учреждения, държавни институции, висши учебни заведения, гранични власти, студенти.

- По какви други проекти работи ДППИ?

- През последните години реализирахме няколко мащабни и изключително важни IT проекта. Сред тях са „Информационна система за управление на трафика на плавателни съдове (VTMIS)“ и „Създаване на речна информационна система в българската част на река Дунав – БУЛРИС“. Може да се похвалим с едни от най-съвременните системи за управление на корабния

трафик. Благодарение на тях тече непрекъснат обмен на информация между участниците в транспортния процес и в цялата логистична верига. Подобри се планирането на посещенията в пристанищата и се съкрати времето за товаро-разтоварни операции. Изградихме два брегови центъра за управление на корабоплаването – в Бургас и Варна, и Речно-информационен център в Русе, които допринесоха за съвременния облик на пристанищата и се превърнаха в сгради – емблеми. Друг важен проект, който реализирахме, е въвеждането на Географската информационна система в българските пристанища. Въведохме и електронното управление в морския и речния транспорт – т.нар. системи Single Window. Те подобриха и облекчиха административното обслужване на бизнеса, като това от своя страна стимулира развитието на превозите на товари и пътници. Разработихме и въведохме в експлоатация и софтуерен инструмент, наречен MOVER, който подпомага планирането на пристанищните операции в тяхната навигационна част. Като цяло информационните технологии са навлезли активно във всичките ни сфери на дейност. В началото на годината внедрихме и системата SAP ERP за планиране и управление на ресурсите ни. Винаги сме в крак с новите технологии и се възползваме максимално от предимствата, които ни дават. Друг важен проект, който смятаме да реализираме, е т.нар. Port Community System - осъществяване на дигитален обмен на информация между всички институции, свързани с морския транспорт и стокообмен.

- Достатъчно добре развити ли са българските пристанища и как може да се подобри инфраструктурата и работата им?

- Пристанищата по света са отражение на икономиката на държавата, която обслужват. Колкото по-развита икономика има една държава, толкова по-добре са развити и пристанищата ѝ. Нашите пристанища са отражение на нашата икономика. В същото време те са и двигател на икономиката. Така че пристанищата и икономиката трябва да се развиват едновременно. Обикновено черноморските ни пристанища се сравняват с пристанището в Констанца. Говори се, че то е изпреварило многократно нашите пристанища. Това е лека спекулация, тъй като Румъния и като икономика, и като население е около 4 пъти по-голяма от България и ако сравним товаропотоците през пристанище Констанца и товаропотоците през нашите пристанища, ще видим, че няма съществено разминаване като отражение на икономиката. Това, което трябва да се направи, е да се работи за развитие на индустриалните зони в пристанищата. Увеличаването на индустриалното

∴ УВЕЛИЧАВАНЕТО НА ИНДУСТРИАЛНОТО
∴ ПРОИЗВОДСТВО ЩЕ ДОВЕДЕ ДО ПОВИШАВАНЕ
∴ НА ЕФЕКТИВНОСТТА НА РАБОТАТА НА ПОРТОВЕТЕ

ВИНАГИ СМЕ В КРАК С НОВИТЕ ТЕХНОЛОГИИ И СЕ ВЪЗПОЛЗВАМЕ МАКСИМАЛНО ОТ ПРЕДИМСТВАТА, КОИТО НИ ДАВАТ

производство ще доведе до повишаване на ефективността на работата на портовете. Аз наричам това port cluster - когато икономиката и пристанищата работят като едно. Добър пример е пристанище Варна-Запад - изключителен комплекс за развитие на индустрията и икономиката - имаме индустриални предприятия в непосредствена близост до пристанището, които генерират основния товаропоток.

- Какви инвестиции са необходими за развитието на българските пристанища и как може да се осигурят?

- Необходими са инвестиции в две направления - в терминална инфраструктура и в базова. Развитието на терминалната инфраструктура е задължение на операторите, а на базовата – наше. Но двете неща трябва да се развиват успоредно. Поддръжката на базовата инфраструктура, която осигурява достъп на корабите до терминалите, и добрата обработка на товари трябва да вървят в симбиоза. В пристанище Бургас имаме новопостроен терминал, който отговаря на едни от добрите световни образци - газене 15,5 м, с оператор, който инвестира по отношение на обработката на товари. В пристанище Варна картината е по-различна - има ограничения по отношение на газенето, но пък имаме изключителни дадености - цялото Варненско и Белославско езеро и целият комплекс до Варна-Запад. Затова пристанище Варна е привлекателно място за развитие на икономиката, индустрията, логистиката, дистрибуцията. И аз вярвам, че можем да го превърнем в логистичен хъб на Черно море.

- Как виждате развитието на пристанищата в България в близко бъдеще?

- Това, което предстои в близко бъдеще по отношение на развитието на пристанищата, ще е насочено към институционалното им развитие. През годините българските пристанища преминаха през реформа, като началото беше дадено през 2000 г. с въвеждането на Закона за морските пространства, вътрешните водни пътища и пристанищата на Република България, който след това претърпя няколко промени. Тогава се въведе т.нар. пристанищен модел „Land Lord System“ – държавата притежава инфраструктурата на пристанищата и я предоставя на терминални оператори, които да обработват товари. Процесът по институционално изграждане премина през няколко етапа. През 2000 г. беше създадена ИА „Пристанищна администрация“. През 2005 г. преминахме към корпоративна структура –

НК „Пристанища“, която за съжаление просъществува само 6 месеца и имаше нова промяна в законодателството - появи се Държавно предприятие „Пристанищна инфраструктура“.

Нашата дейност обаче не е свързана само с поддръжка на инфраструктурата, ние предоставяме и услуги по управление на корабния трафик. Внедрихме и използваме успешно едни от най-модерните системи за навигация на корабите. Когато говорим за пристанища, обикновено си представяме кейове, кранове, обработка на товари, но пристанищната система е много по-сложна. Пристанището не е само кейове, инфраструктура, то е начин на организация на работа - по приемането на кораба, по приставането, осигуряването на акватория, надежден трафик, надеждна комуникация и в същото време предоставяне на възможност на всеки терминален оператор за обработка на товари. Цялото това нещо е една сложна организация, която ние изпълняваме, и постигнатите резултати показват, че я изпълняваме добре. По отношение на оборудване и специализация на терминалите и съвременна обработка на товари - тук има известно изоставане и трябва да се работи в тази посока.

Следващите две години ще бъдат белязани от промяна на законодателството по отношение на пристанищата. На 3 март 2017 г. в официалния вестник на ЕС беше публикуван Регламент за създаване на рамка за предоставянето на пристанищни услуги. Той влиза в сила от 2019 г. и българското законодателство трябва да бъде приведено в съответствие с регламента, така че предстои законодателна промяна, която се надявам да бъде положителна за развитието на пристанищата у нас. Очакваме промени в положителна посока по отношение на финансовата самостоятелност на управителния орган на пристанищата в България – в случая това е ДП „Пристанищна инфраструктура“. Към настоящия момент приходът от дейността на терминалните оператори, който е под форма на концесионно възнаграждение, е приход на републиканския бюджет, което води до деформация на финансовата ни самостоятелност. Надявам се с прилагането на европейския регламент това да се промени. От друга страна, всяка промяна в законодателната уредба крие своите рискове, тъй като води до неяснота и до трудност в инвестиционния процес и до несигурност от страна на стейкхолдърите и участниците в пристанищната дейност. Така че само времето ще покаже какво ще се случи.

Целта на КРИБ е да продължи да се утвърждава като водеща работодателска организация и да работи за по-добри условия за бизнес в България, изтъкна председателят на УС Кирил Домусчиев

КРИБ

ЗАЛАГА на РАСТЕЖА

автор: **Александра Сотирова**

През изминалите две години Конфедерацията на работодателите и индустриалците в България (КРИБ) като представител на национално отговорния бизнес удвои членската си маса. Новоприети са 341 компании - безпрецедентен брой за цялата история на КРИБ. Бизнесът, участващ в организацията, произвежда над три четвърти от brutния продукт на страната и осигурява повече от 800 000 работни места. КРИБ расте, но с нея растат и отговорностите. Според председателя Кирил Домусчиев отговорността сега е двойна „поради нарастващата нестабилна вътрешнополитическа, икономическа и международна обстановка.“

Натрупаните успехи обаче имат нужда от добро управление и КРИБ за пореден път се събра, за да гласува доверие на членовете си. На 21 март 2017 г. новият Управителен съвет на конфедерацията отново подкрепи Кирил Домусчиев и той остава председател на УС в следващите

две години. А той от своя страна обяви, че ще се стреми КРИБ да стане още по-голяма и авторитетна организация. „Целта ми е да продължаваме да утвърждаваме КРИБ като водеща работодателска организация и партньор на всички, които споделят нашите идеи да бъде България по-добро място за правене на бизнес“, добави Домусчиев.

Конфедерацията гласува подкрепа и на нови членове на Управителния съвет. Част от ръководството на КРИБ вече са Веселин Тодоров от „Сиела Норма“, изпълнителният директор на „Нова Броудкастинг груп“ Дидие Щосел, изпълнителният директор на „Доверие Обединен холдинг“ Борис Борисов, изпълнителният директор на „Мобилтел“ Александър Димитров. В Управителния съвет влизат още Светлин Стоянов от „МТГ Делфин“, Андон Тушев от „Гал Инженеринг“, Драгомир Драганов от „Елаците-Мед“, Яник Мекушин от „Балкам Груп“ и Ангел Траков от „АИТ Интернешънъл Транспорт“. В борда на КРИБ се завръща и изпъл-

ЗА 2 ГОДИНИ БРОЯТ НА КОМПАНИИТЕ В НАЙ-ГОЛЯМАТА РАБОТОДАТЕЛСКА ОРГАНИЗАЦИЯ СЕ УДВОИ. ПРЕДСЕДАТЕЛЯТ КИРИЛ ДОМУСЧИЕВ ПОЛУЧИ ВТОРИ МАНДАТ, БЯХА УТВЪРДЕНИ И НОВИ ЧЛЕНОВЕ В УПРАВИТЕЛНИЯ И КОНТРОЛНИЯ СЪВЕТ

нителният директор на „Приста Ойл Холдинг“ Пламен Бобоков.

Втори двугодишен мандат в управителния съвет ще имат Тим Курт, изпълнителен директор на „Аурубис България“, Димитър Димитров, изпълнителен директор на „Софарма Трейдинг“, Елина Друмева от „Абритес“, Иван Вутов - изпълнителен директор на „Геотрейдинг“, инж. Николай Станков от Камарата на строителите в България, изпълнителният директор на КЦМ - Пловдив инж. Никола Добрев и председателят Кирил Домусчиев.

Своя мандат в УС продължават Ангел Желязков - Паракорство Български морски флот, Андрей Делчев - Българска петролна и газова асоциация, Боряна Манолова - Сименс ЕООД, Александър Христов - Хидроизомат АД, Иван Папазов - ВП Брандс Интернешънъл АД, Йордан Матеев - Сдружение за модерна търговия, Николай Вълканов - Минстрой Холдинг АД, Петко Николов - Пътстрой-92 АД, Петър Иванов - Солитрон България ООД, Петя Димитрова - Пощенска банка АД, Стоян Ставрев - Българска консултантска организация ЕООД, Христо Христов - Дискордиа АД.

За втори мандат за председател на Контролния съвет на КРИБ бе избран инж. Димитър Белелиев, председател на Съвета на директорите на „Централна енергоремонтна база“ ЕАД (ЦЕРБ).

„КРИБ има своите виждания за социално-икономическо развитие на България след изборите на 26 март 2017 г. и ги представихме на срещите с политическите партии“, категорично заяви Домусчиев. „Като представител на национално отговорния български бизнес организацията има право да бъде възискателна към тези, които ще управляват България“, допълни ръководителят на КРИБ.

За да има стабилност, и бизнесът, и държавата трябва да бъдат ангажирани с успешното завършване на реформите в съдебната система, образованието, здравеопазването и пазара на труда, с въвеждането на електронното правителство, с приоритизиране на борбата с корупцията и измамите, е становището на КРИБ. Организацията ще продължи да работи за реализирането на започнатите реформи и ще подкрепя всички политики, които създават предпоставки за подобряване на бизнес климата, повишаване на конкурентоспособността на фирмите, насърчаване на инвестициите, осигуряване на устойчив растеж и разкриване на нови работни места.

Сред успехите за изтеклия 2-годишен мандат бяха изтъкнати множеството срещи, които КРИБ организира между управляващите и членовете си за дискутиране на актуални икономически въпроси, участието в няколко кампании за стимулиране на българското производство и за противодействие на сивата икономика, организирането на различни конкурси и инициативи като Наградите на КРИБ „Качество, растеж, иновации от България“, които се връчват по време на годишния Пролетен бал на организацията и наградите „Мистър и Мисис Икономика“, както и основаването на „Академия Икономика“, която осигурява стипендии за стажове на студенти в български предприятия, членове на Конфедерацията.

КРИБ ще продължава да расте в различни посоки и да събира представители от всички сектори на българската икономика. Организацията вече включва и нестопански и браншови организации и двустранни камари, а понастоящем покрива и 132 общини. С приходи от 3.58 млн. лева, организацията е финансово стабилна и това дава възможност за идеи и активност, споделя новият председател.

Членовете на Управителния съвет на КРИБ след Общото събрание

Александър Александров:

ИКОНОМИКАТА НЕ МОЖЕ ДА РАЗГЪРНЕ ПОТЕНЦИАЛА СИ, АКО Е В СИВАТА ЗОНА

ДВОЙНИТЕ СТАНДАРТИ И КОРУПЦИЯТА СА „ЗЛАТНАТА СРЕДА“ ЗА РАЗВИТИЕТО НА СЕНЧЕСТИЯ БИЗНЕС

автор: Яна Колева

Г-н Александров, с какво зоната на здрача е опасна за бизнеса на светло?

- Тя създава двойни стандарти, а всеки двоен стандарт се отразява изключително негативно на бизнеса, който е на светло. Фирмите, които не плащат данъци, получават преимущество пред онзи, който стриктно изпълнява правилата. Сивата икономика и зоната на здрача не са територия, на която работят добри и коректни данъкоплатци като „Стомана Индъстри“.

- Кой е основният ви мотив да подкрепяте кампанията на КРИБ „Бизнес на светло“?

- КРИБ опитва да помогне на държавата целият бизнес да излезе на светло, защото само тогава състезанието между компаниите може да е равнопоставено. Тогава състезанието е между компетенции и възможности на отделните фирми, без някой да има преимущества на база данъчно облагодетелстване.

- Председателят на КРИБ Кирил Домусчиев твърди, че „Икономиката не расте на сянка“. Защо според вас икономиката не расте на сянка?

- Като нежно цвете икономиката не може да расте на сянка. Сенчестите места са обитание за друг вид „растителност“. Икономика, която вирее в сенчести зони, не може да разкрие потенциала на страната. Компаниите от КРИБ са единодушни с г-н Домусчиев, че бизнесът трябва да е на светло. Структуроопределящи корпорации като „Стомана Индъстри“ не може да са на друго мнение.

- Трудно е да се определи точният размер на сивата икономика, но тя се оценява на над 30%. Кои инструменти биха съдействали за изсветляването ѝ?

- Голямата индустрия има своите механизми и може да допринесе за изсветляването на сенчестия бизнес. Ние работим с хиляди доставчици и осигуряваме работа на хиляди работници. Когато не подкрепяме доставчици, които работят в сивата зона, и коректно плащаме всички данъци, ние ограничаваме възможностите на сивата икономика да се развива. Примерът на големите индустриални предприятия и на компаниите от КРИБ в това отношение трябва да

стане заразителен за всички.

- Как може да се измери ефектът от тези усилия на КРИБ?

- КРИБ е организация, която съсредоточава голяма част от бизнеса. И ако всички членове дават своя принос за ограничаването на сивата икономика, то ще започнем да виждаме как тя отстъпва пред бизнеса на светло.

- Кое дава право на съществуване на сивата икономика?

- Двойните стандарти и корупцията създават „златната среда“ за развитието ѝ в световен мащаб. Ето защо тя трябва да бъде сведена до минимум. Принцип на големите корпорации е да не толерират корупцията под никаква форма.

- Какво е вашето виждане за справяне с корупционните практики и сивата икономика?

- Електронното правителство е важен инструмент в тази насока. За него твърде много говорим...

- ...и твърде много пари бяха похарчени, без да се получи желаният резултат.

- Да, това е факт. През последните пет години имах възможността да съм член на едно естонско дружество и пред очите ми стана промяната на тяхното електронно управление. Ще потвърдя, че това се отрази изключително благотворно на цялата бизнес среда. На практика бе елиминирана възможността за директен контакт между бюрократичната машина и индустрията. По този начин корупционните практики стават невъзможни. Това е мощен инструмент. И ако всеки бизнес откаже да работи с доставчици, които имат уклон към сивата икономика, то това ще съдейства бизнесът да изсветлее.

- Обществените поръчки са гарантиран финансов ресурс, а точно те са зона на здрача, въпреки опитите за промяна на правилата на играта...

- Това ще се пресече само с изключителна прозрачност на процесите. Живеем в ерата на дигитализацията и всич-

Александр Александров е административен директор на „Стомана Индъстри“ от 2016 г. Преди това 15 г. е работил в „Ойлтанкинг България“ АД, където е бил изпълнителен директор и главен мениджър „Бизнес развитие и проекти“, както и мениджър „Бизнес развитие“ за Балканите и Черноморския регион. Преди това около година е оперативен мениджър на „Юниливър България, има опит като мениджър „Логистика“ в „Ериксон Телеком България“ ООД. Работил е в Българо-американския инвестиционен фонд. Завършил е Техническият университет в София. Има придобита квалификация от Оксфорд Принстън в програмата „Основи на търговията с нефтени продукти - технология, пазари и икономика“, както и квалификация в програмата за обучение на висши мениджъри на Change International, Германия.

ко може да е по-открито. Няма причини в България да има двойни стандарти и задкулисие.

- Вярвате ли, че ще дойде ден без бизнес на сянка?

- Убеден съм, че това е посоката. Нямам съмнение, че един ден сивият бизнес ще е пренебрежимо малък.

- Не мислите ли, че сивата икономика до известна степен е породена от андрешковщината и неверието в държавата?

- Вероятно го има и това, но прозрачността в отношенията между държавата и гражданите ще създава по-голямо доверие и съответно ще промени нагласите. Когато бизнесът и гражданите виждат как се разходват средствата от събраните данъци, убедени са, че няма злоупотреби, то и доверието в институциите ще се възстанови. Не си мислете, че германският данъкоплатец е по-различен от българския. Съществената разлика е в резултатите, които те виждат. И още нещо, живеейки в България, ние някак не забелязваме промяната. Искат ни се нещата да стават още по-бързо и като с магическа пръчица. Но за нашите географски ширини и при нашия манталитет страната се развива относително добре.

- Кой е ключът към по-бързия позитивен резултат?

- Сивата икономика да се сведе до минимум, да има пълна прозрачност в отношенията между бизнеса, гражданите и институциите. Общественият поръчки и концесионните отношения да бъдат изсветлени. При добро партниране с администрацията позитивните резултати няма да закъснеят. С общи усилия България ще стане добро място за живеене. Бизнесът има предимството да учи по-бързо от администрацията, той е по-гъвкав, но постепенно и администрацията започва да подобрява качеството на услугите, които предлага.

- Бизнесът се учи по-бързо, тъй като играе по „тоягата“ на конкуренцията в световен мащаб...

- Така е. Икономиката ни вече не е затворена и, искаме или не искаме, трябва да се равняваме по най-добрите в света.

- Какво е посланието ви към бизнеса в България?

- Рано или късно правенето на бизнес на светло дава своите позитивни резултати. Колкото и трудно да е, търпението и последователността са най-добрият пътеводител в тази посока.

Д-р Томчо **Томов**, ръководител на Националния център за оценка на компетенциите към БСК:

ИДЕИТЕ ДВИЖАТ СВЕТА, А НЕ ПАРИТЕ

**КОМПАНИИТЕ СЕ
СТРЕМЯТ САМИ ДА
СЪЗДАДАТ БЪДЕЩЕТО,
ВМЕСТО ДА ЧАКАТ ТО
ДА ГИ ЗАСТИГНЕ**

Вече сме във времето на икономика, която не се основава толкова на капитали, колкото на знания, идеи, иновации, скоростно внедряване на проекти. Бързината е определяща и вече не големият изяжда малкия, е бързият поглъща бавния. Жизненият цикъл на продуктите се скъсява и непрекъснато има нужда от иновации. Парите се насочват не толкова към разширяването на нови мощности, колкото към идеи, които ще донесат висока добавена стойност. Клиентите са много по-добре информирани, те търсят и сравняват оферти, поставят своите изисквания и избират най-доброто. Инвеститорите са по-иновативни и са двигател на промяната. Живеем в т. нар. просветена конкуренция, където се състезават не капитали и производствени мощности, а идеи. Днес бизнес може да се стартира и бързо да се разшири с минимален капитал. Иновациите са важният фактор.

Развитието

Първата индустриална революция използва водата и парната енергия, за да механизира производството. Втората индустриална революция използва електрическата енергия и създаде масовото производство, третата се базира на електрониката и информационните технологии, за да премине към автоматизация на процесите. Четвъртата индустриална революция е уникална, тя развива дигитализацията и се характеризира със сливане на технологиите, което замъглява границите между физическата, дигиталната и биологическата сфера, както я определя Клаус Шваб, основател и председател на Световния икономиче-

ски форум в Давос. Характерна днес е високата скорост, с която се развиват сегашните научни постижения, както и широката достъпност до технологиите, което досега няма исторически прецедент. От изобретяването на телефона до времето, когато половината от населението на САЩ разполагат с домашни телефони, минават 50 години. Преди 20 години с мобифон разполагаха 3% от населението на планетата, а сега 62%. По онова време телефонът е само за „ало-ало“, а днес имаме смартфони, свързани в глобалната мрежа. Интернет е изобретен през 60-те години на XX век. През 2000 г. негови потребителите са 2,1 млрд. души (35%), а през 2016 г. достъп до него има почти половината от населението на Земята.

Накъде

Промяната става начин на мислене, а не е последна възможност да се „спаси положението“. Насърчава се креативността и иновативността. Компаниите се стремят сами да създадат бъдещето, вместо да чакат то да ги застигне и да се нагодят към него. Управлението се децентрализира чрез реинженеринг, реинвестинг на организациите, проектни екипи, аутсорсинг. Човешкият потенциал, интелектуалните активи стават ключови за конкурентоспособността. Знанието се превръща в корпоративен актив. Битката за таланти се изостря и способните хора все повече диктуват условията по трудовия договор. Наемат се компетенции, а не дипломи. Фокусът в управлението на хора се премества от организацията към индивида. Чрез управление на преживяванията се прави опит способните да останат в компа-

ТРЕНД

- Разширява се гъвкавата заетост - плаващо работно време, работата от дистанция, намалено работно време, сумарно работно време, срочно и почасово наемане, групово наемане, работата на акорд, работата на 2-3 места.
- За дълбочава се разривът между поколенията - отношението към новите технологии ще доминира, младите ще налагат своите ценности.
- Населението застарява в глобален мащаб. Страните ще трябва да се борят с проблема на нарастващите държавни разходи за грижа за възрастните, докато работоспособното население се свива.
- Бизнесът ще променя моделите си - той трябва да създава условия за привличането на млади хора, но и за задържането на способните специалисти, които приближават възрастта за пенсиониране.

нията – това е ролята на Employee Experience Management, чиято цел е управление на преживяванията. Обръща се внимание на ключови точки в работната среда, с което хората да бъдат задържани. Възнаграждението е важно, но мотивиращ фактор за оставане в една компания е удовлетвореността от работата. Младите хора търсят разнообразие, емоции и забавление на работното място. На мода излиза Design Thinking – начин на мислене, който улеснява правенето на иновации.

Пътят на интелекта

Глобализацията влияе на мобилността на работната сила. От страни като нашата се изсмуква интелект и способните млади хора заминават навън. Същевременно технологичната промяна и автоматизацията водят до риск от закриване на работни места (над 50% до 2050 г. - според The Global Risks Report, СИФ Давос). Работната сила ще се диференцира и разделя все повече на нискоквалифицирани умения с ниско заплащане и на висококвалифицирани умения с високо заплащане, което на свой ред ще доведе до повишаване на социалното напрежение. Работодателите ще имат нужда от още служители с висше

образование, но те ще липсват на пазара на труда през 2020 г. Същевременно ще има свръхголям брой служители с ниска и средна квалификация. Тази тенденция означава висока безработица, натиск към по-ниското заплащане и същевременно „глад“ за квалифицирани кадри със STEM умения - математика, физика, химия, биология. За жалост в България наблюдаваме занижен интерес към точно тези дисциплини, тъй като те са по-трудни за изучаване, а има и митове в представите за кариерно ориентиране. В България те все не са силно търсени, тъй като повечето от компаниите залагат на традиционните производства, на старите методи на работа и на добре познатите отношения. Но светът е отворен и динамичен, а този род фирми стават все по-неконкурентни. Освен това немалка част от нашата икономика е клиентелистка - тя е ориентирана към обществените поръчки: няма обществени поръчки – няма фирма, или има обществена поръчка, появява се компания.

Промяната е факт вече въпреки нас. Размива се границата между новото, което ние създаваме, и иновациите, които ни карат да ги следваме.

Андрей Георгиев:

ДОВЕРИЕТО Е БЛАГО И РЕСУРС ЗА ВСЕКИ БИЗНЕС

ЛИДЕРИТЕ 32

Андрей Георгиев е изпълнителен директор на Финансова къща „Логос - ТМ“ АД.

По образование е магистър по финанси и по международни отношения при Юридическия факултет в Софийски университет „Св. Климент Охридски“. През последните 25 години е заемал различни ръководни позиции в компании, покриващи целия спектър на финансовите услуги.

· КОГАТО ТЪРСИТЕ ДОБРА ВЪЗМОЖНОСТ ЗА ИНВЕСТИЦИИ,
· ОТКРИЙТЕ СИЛНО ПОДЦЕНЕНИЯ АКТИВ ИЛИ ПРОДУКТА,
· ЗА КОЙТО ЩЕ ИМА ДОСТАТЪЧНО ГОЛЕМИ ГРУПИ ПОТРЕБИТЕЛИ

Стремежът към върха... е стремеж към компетенции и конкурентоспособност, когато говорим за работа. В личен план всеки си има своите стремежи, своите върхове и мечти и всяко обобщение е ненужно и грешно.

Най-важното умение на добрия бизнес лидер... е да създава условия хората в компанията да разкриват най-добрите си качества и така да допринасят както за нейното, така и за собственото си развитие.

Качествата, които ценя... са честност и отговорност за решенията. Смелост да се учиш от всеки успех или неуспех.

Най-доброто решение за парите е... Имам редица добри и работещи решения. За съжаление най-доброто все още не съм го открил, защото само достатъчно дълъг период от време може да покаже кое е то.

Доверието е... благо и ресурс за всеки бизнес. То обаче е дефицитно в България.

Най-неприятното явление в бизнеса е... нечестната игра извън приетите правила.

За да има бизнесът ви водеща позиция... той трябва да има икономически, а не силови предимства пред конкурентите и, разбира се, добра и съзидателна среда за бизнес.

Когато търсите добра възможност за инвестиции... търсете силно подценения актив или продукта, за който ще има достатъчно големи групи потребители.

В моменти на изпитания и трудности... се фокусирам

върху въпросите, които ми се струват действително важни за мен и за хората около мен.

„Черният лебед“, който съзирам... Виждам много рискове, това ми е работата. За съжаление обаче „черният лебед“ затова е черен, тъй като той не се предвижда.

За мен парите са... инструмент, който се опитвам да владея добре.

Инвестирам в акции, облигации и финансови инструменти, които разбирам, и на пазари, които оценявам като перспективни. Инвестирам също в емоции и спомени.

Рискувам, когато... не се опирам на интуицията си.

Въпросът, на който търся отговор, е... много са, но в по-общ план дали е вярна посоката и целта.

Моята сила е в... това, че познавам добре своите ограничения.

Оставам верен на принципа... „Това, което е разумно на една цена, става глупаво на друга“.

За мен най-добрата почивка е... семейството, спортът или хубавата книга.

Препоръчвам... да посетите Грозни, столицата на Чечня. Миналото лято бях там по работа. Впечатли ме чистотата в града и спокойствието, несравнимо с Париж или Брюксел например. Очарован съм от вкусната и прясна храна, доброжелателните и гостоприемни хора (за разлика от предубеждението, че в този район са кръвожадни войници и терористи). Открих значителни възможности за бизнес.

ФИРМЕН ПРОФИЛ

Финансова къща „Логос - ТМ“ АД е лицензирана през 1993 г. от БНБ по действащите тогава Закон за банките и Валутен закон. В момента това е водеща небанкова финансова институция в страната. Финансова къща „Логос - ТМ“ е специализирана в ипотечно кредитиране и дялови инвестиции в стартиращи компании. Лидер в електронните разплащания.

· ПРИДЪРЖАМ СЕ КЪМ
· ПРИНЦИПА, ЧЕ **ТОВА,**
· **КОЕТО Е РАЗУМНО НА**
· **ЕДНА ЦЕНА, СТАВА**
· **ГЛУПАВО НА ДРУГА**

Семух Батурай:

УСПЕШНИЯТ РЕЗУЛТАТ ОПРАВДАВА УСИЛИЯТА ЗА ПОСТИГАНЕТО МУ

автор: Яна Колева

Алкомет“ инвестира 69 млн. лв. в разширяване на бизнеса си в България и това показва, че прилагаме успешно политиката си на устойчиво развитие и добавяне на корпоративна и социална стойност тук, в България. Интересите и перспективата на компанията и на региона са взаимно свързани.

Финансовите директори обикновено не са в светлината на прожекторите, защото такава ни е работата – ако е добре и систематично свършена, остава в сянка.

Добър финансов мениджмънт може да се прави само когато има прецизен контрол на процесите, рисковете и възможностите се анализират постоянно и се осигури ключовата информация за вземане на обосновани решения.

Фактори, които може да „вържат“ ръцете на финансов директор: В известен смисъл ръцете на финансов директор винаги са „вързани“ - ресурсите винаги са ограничени спрямо целите за постигане, но така и трябва да е. Всяка компания планира внимателно алокацията на финансовите си ресурси по приоритети. Несъмнено най-важните фактори за ефективна финансова политика са подкрепата на висшето ръководство и ясните приоритети.

Експортната ни ориентираност налага да мислим глобално и в перспектива.

Опитът ми на финансов мениджър ме научи да не забравям „цялостната картина“, докато решаваме ежедневните казуси.

Правилата, които като финансист спазвам, са коректност и прецизност.

Един от най-важните уроци, които през годините получих, е, че успешният резултат предопределя и осмисля

усилията за постигането му.

Ролята на финансовия мениджър, когато се стъпва на нови пазари, е решаваща за определяне на правилната стратегия и подход за навлизане.

Инвестиции се правят, когато има стабилност, предвидимост и сигурност.

Бизнесът ще расте, ако мениджмънтът и служителите непрекъснато търсят начини за добавяне на стойност.

Подводните камъни, за които финансовият мениджър трябва да внимава, са: флукуациите на фондовите и стоковите борси, които значително влияят върху разходите на спот и в перспектива, обращаемостта на вземанията, променящата се политическа, икономическа и нормативна среда.

Измерител за доброто финансово управление е доброто финансово здраве.

Най-голямата трудност, която преодолях - всъщност всяка трудност, когато я преодолееш, вече не изглежда като толкова голямо изпитание. Като финансист погледът и мислите ми винаги са в бъдещето, не се връщам често назад.

Насочих се към работа във финансовия сектор, тъй като финансите имат съществена роля при вземането на решения и когато се реализират проекти за нови инвестиции, допринасящи за създаването на нови работни места и стойност за обществото.

Сега е подходящо време да повишим ефективността в компанията и същевременно да търсим нови възможности.

Моят професионален съвет е да се наслаждавате на това, което правите. Когато сте мотивирани и вдъхновени в работата си, със сигурност ще постигнете успех.

∴ КОГАТО ФИНАНСОВИЯТ ДИРЕКТОР СИ ВЪРШИ ДОБРЕ
∴ РАБОТАТА, ТОЙ НЕ Е В СВЕТЛИНАТА НА ПРОЖЕКТОРИТЕ

Семих Батурай е член на УС и финансов директор в Алкомет АД. Работи в компанията от 2000 г. Завършил е специалност „Публична администрация“ в университет в Анкара. След дипломирането си става счетоводител в Министерство на благоустройството в Истанбул, където е до 1980 г. Продължава кариерата си на счетоводител в Енка Холдинг в Симиташ Челик Ималат АД, а през 1986 г. става зам.-директор „Счетоводство и планиране на бюджета“. През 1987 г. е избран за директор „Счетоводство“ в НАСАС Алуминиум Санайи ве Тиджерет АД, по-късно поема длъжността директор «Финанси» и членува в управителните съвети на свързаните с акционерното дружество предприятия, което продължава до 1999 г.

ПЪТЯТ КЪМ

ИКОНОМИКАТА НА ЗНАНИЕТО

автор: **Татяна Явашева**

**СТОЛИЧНАТА
ОБЩИНСКА
АГЕНЦИЯ ЗА
ИНВЕСТИЦИИ И
ПРИВАТИЗАЦИЯ
ДАВА ПОДКРЕПА
ЗА НАШ И
ЧУЖДЕСТРАНЕН
БИЗНЕС**

.....

Как да привлечем инвеститори – това е въпрос, на който продължаваме да търсим отговор. Някои от европейските столици например имат свои общински агенции за насърчаване на инвестициите. София също не изостава. Доскоро Столичната община поддържаше агенция за приватизация, но преди около година беше преобразувана, доби и нова функционалност и се превърна в Столична общинска агенция за инвестиции и приватизация (СОАПИ). Тя работи усилено и амбициите на екипа далеч не се ограничават само до привличането на чуждестранни инвеститори в София. Не е лесно да убедиш някого да избере страната ти като място, където тепърва да развива бизнес. Но пък е голямо удовлетворението на хората, съдействали за това.

Мисия

Новият екип на СОАПИ не чака инвеститорите да го намерят, а самият той е активен в предлагането на подходящи възможности. Готов е да съдейства при решаването на всеки проблем, с който бизнесът се обърне към агенцията.

„Мисията на Столичната общинска агенция за приватизация и инвестиции е да привлече и насърчава бизнеса да се позиционира добре и да се развива успешно. Агенцията оказва подкрепа на българския и на чуждестранния бизнес, тя съдейства както на стартъпи, така и на малки и средни предприятия, но и на големи корпорации. Ролята на тази институция е да бъде мост между местната власт и бизнеса, да помага на българските компании да намират чуждестранни партньори и клиенти, тъй като ограниченията на малкия вътрешен пазар

Възможности за нов бизнес в София

Главният изпълнителен директор на СОАПИ Владимир Данаилов и изпълнителният директор д-р Вергиния Стоянова (вдясно) с част от екипа на агенцията

СОАПИ има амбиции да се превърне в наистина ефективен двигател за инвестиции и икономически растеж. Екипът е готов да помага на бизнеса в решаването на различни казуси, които го спъват. „Ние постоянно се учим и не си слагаме ограничения“, уверява Владимир Данаилов, главен изпълнителен директор на агенцията. Сред възможностите за инвестиране, които СОАПИ предлага, са две минерални бани в Горна баня и Овча купел - те са стари, но са с интересна архитектура. Подходящи са за СПА центрове и балнеология. Има и още един терен с минерален извор, който е в с. Чепинци, недалеч от София, и има всички дадености за целогодишен СПА комплекс. Общината предоставя площи в Западен и в Северен парк, на които инвеститори да разгърнат спортни обекти. СОАПИ търси и инвеститор за изграждането на „Сливница плаза“ в столицата, макар това да не е общински терен. В програмата за приватизация на Столичната община за 2017-а са 189 обекта, като към повечето от тях има и земя. След успеха на инициативата „Осло среща София“, която дава възможност бизнесът от двете столици да се запознае чрез обмен на визити, се търси следващата дестинация, с която да се развие аналогично взаимодействие.

може да се компенсират с успешен износ на глобалните пазари“, обяснява Владимир Данаилов, главен изпълнителен директор на СОАПИ. Чуждестранните инвеститори не идват тук заради голям пазар, а заради конкурентните предимства, които получават, както и заради възможностите оттук лесно да излязат на големи пазари.

Фокус

Българските фирми са в основния фокус за агенцията, тъй като те са най-силно ангажирани с развитието на българската икономика и с подобряването на бизнес средата, те са мотивирани да реинвестират в София и страната, те най-силно мислят за човешкия капитал тук, казва Данаилов. Но агенцията помага и на чуждестранните компании да се установят тук, тъй като голяма част от технологиите и ноу-хауту идва чрез тях. По негови наблюдения при стъпването си тук чуждестранният бизнес привлича кадри от наличните конкуренти и така се създава определена турбулентност, но пък движи пазара на труда.

Стремежът на СОАПИ е за репозициониране на нашата икономика от дестинация, която привличаше с ниската цена на труда, към място, където може да се развиват дейности с висока добавена стойност. Това ще е и начин да задържим в страната по-голямата част от талантите. София е предпочитано място за инвестиции от 54% от бизнеса, който се установява в България. Тук е концентрирана работната сила, тук е и най-квалифицираното население. София се доказва като отлично място за високоефективни производства, които търсят не само ръце, но и умове. Затова и стандартът в столицата бързо расте, градът динамично се развива и така България тръгва на две скорости. Регионите също трябва да разкрият своите предимства и да се научат да привличат бизнеса и работната ръка. Посоката според Владимир Данаилов за цялата българска икономика е от производства с ниска стойност към високи технологии и развойна дейност.

Накъде

Виджането на СОАПИ е, че разполагаме с потенциал да изградим

икономика на знанието и иновациите. Някои от предпоставките за това са налице, а други – с бързи темпове трябва да създадем. Имаме добра бизнес среда и това е наше предимство. Разполагаме с млади, амбициозни и добре образовани хора, мотивирани да работят. И ако съумеем да създадем своеобразен хъб за таланти, то и бизнесът ще е силно привлечен да работи точно тук. „Образованието не е предизвикателство само на България, а и на целия свят. Проманата се ускори, процесите вървят твърде бързо и за да е конкурентен, бизнесът трябва да е в крак с тази динамика и постоянно да прави иновации. Образованието е регулирана сфера и разминаването в темпото на бизнеса създава „пропаст“ между тях. Затова бизнесът и образованието трябва да свикнат да са в постоянен диалог. И вече има добри примери за тяхното взаимодействие, сред които са софтуерните академии“, твърди Владимир Данаилов.

Активността на СОАПИ показва едно – всичко е в ръцете на хората и ние сами управляваме бъдещето си.

ТУРСКАТА ИКОНОМИКА ПОД НАТИСК

автор: Бисер Манолов

Парите обичат тишината, а най-много – пълната тишина. Политическите турбуленции в Турция, влошаването на отношенията ѝ с Европа, предстоящият референдум през април повлияха негативно на икономическата ситуация. Турция стана третата страна след Русия и Бразилия с влошени икономически показатели от групата на нововъзникващите пазари, която е пред прага на рецесията.

За третото тримесечие на 2016 г. brutният продукт на страната е отбелязал свиване с 2.7%. Трябва да отбележим, че статистическият институт на Турция от 2016 г. промени методологията си и започна да работи по европейски стандарти. Това наложи корекция на икономическите данни на страната за цялата 2016 г. На база на тези промени бяха коригирани и данните за brutния продукт за първото тримесечие от ръст в размер на 1.1% до свиване с 0.4%.

През 2017 г. изглежда, че тази негативна тенденция за турската икономика ще се запази. Тя се характеризира със силно безпокойство в банковия сектор, ръст на безработицата, свиване на чуждестранните инвестиции и турбуленции в частния сектор. За изминалата 2016 г. турската лира се обезцени с нови 20%. Казвам „нови“ поради факта, че за 2015 г. обезценката бе в размер на 25%. Най-значителна тя беше през месец септември 2016 г., когато кредитният рейтинг на страната бе намален на „неинвестиционен“. За местните компании, които имат огромни задължения в чуждестранна валута, това определено е лоша новина. Според информация на Турската централна банка компаниите от индустрията, строителството и обслужващия сектор са реализирали към края на септември 2016 г. дефицит в размер на 213 млрд. долара. Това е ръст в размер на 228% в сравнение със септември 2009 г., когато дефицитът е бил само 65 млрд. долара. Може да се каже, че компаниите със задължения в чуждестранна валута практически са изпаднали в паника. Според тях всеки куруш (цент) нарастване на цената на долара спрямо турската лира добавя по 2 млрд. турски лири увеличаване на дълга им. Това ги принуждава да купуват долари във всеки един възможен момент, което допълнително нажежава ситуацията на валутния пазар.

В доклада за финансова стабилност, който Турската централна банка публикува всяка година, по отношение на публично-частните проекти се отбелязва следното: „В

производствения сектор, който реализира повече от 90% от експорта на страната, има значително задължняване в чуждестранна валута, и по-специално в публично-частните партньорства. Концентрацията на инвестициите в енергийния сектор, транспорта, здравеопазването се запазва, но се забелязва рязко увеличаване на валутните трансакции. Въпреки че публично-частните проекти имат застрахователна валутна клауза, за фирмите с дългове в чуждестранна валута нещата изглеждат трудни“. Според официалната статистика размерът на кредитите в чуждестранна валута по тези проекти е над 46 млрд. долара.

В резултат на икономическите трудности безработицата в страната се повиши до 12.7%, при ниво от 9.4% преди една година. Ако изключим селскостопанската заетост, нещата са още по-негативни. Без сезонната заетост безработицата скача на 14.2%. В интерес на истината, трябва да се каже, че проблемът с безработицата е перманентен. Най-ниското ниво е било през юни 2012 г. с ниво на безработицата в размер на 7.3%.

На 16 март Турската централна банка не промени основната лихва от 9.25%, на която финансира търговските банки. Въпрос на малко време е обаче да станем свидетели на повишаване на основната лихва с минимум 0.5%, както поради пълзящата инфлация, така и като мярка срещу продължаващата обезценка на националната валута. Интересен е фактът, че през периода 1990 – 2017 г. средната лихва в Турция е в размер на 59.45%. Най-висока е била основната лихва през 1994 г. в размер на 500%, а най-ниска през май 2013 г. - в размер на 4.5%.

Инфлацията е изключително остър проблем за турската икономика, като най-вече това се чувства от крайните потребители. За месец февруари 2017 г. инфлацията на потребителската кошница е била в размер на 10.13%, което е най-високата инфлация от април 2012 г. В периода 1965 до 2017 г. средногодишната инфлация в Турция е в размер на 35.76%. Най-високото ѝ ниво е през 1980 г., когато достига 138,71%. Между другото, турската икономика има изключително авангарден опит да работи в условия на висока инфлация. Може да се каже, че в дългосрочен план това стимулира изключително много производителите, но депресира крайното потребление.

Към 2016 г. частният дълг към размера на brutния

ЗА БЪЛГАРИЯ Е НАЙ-ДОБРЕ
НАПРЕЖЕНИЕТО МЕЖДУ ДВЕТЕ СТРАНИ
БЪРЗО ДА НАМЕРИ ПОЛИТИЧЕСКО
РАЗРЕШЕНИЕ, ТЪЙ КАТО ЮЖНАТА НИ
СЪСЕДКА Е ЕДИН ОТ ПЕТТЕ НИ
НАЙ-ГОЛЕМИ ТЪРГОВСКИ ПАРТНЬОРИ

продукт е 192%. От 2010 г. може да се каже, че турските компании са задължени почти двойно.

Очакванията са, че през 2017 г. турската икономика ще реализира ръст между 1-1,5%, което е твърде малко. Ако се вземат предвид и нивата на инфлацията, картината ще придобие още по-тъмни краски.

България има изключително голям интерес

ситуацията с турската икономика да е наред, тъй като южната ни съседка е един от петте най-големи търговски партньори на страната ни. Убеден съм, че настоящото напрежение между двете страни ще намери политическо разрешение. Тонът в никакъв случай не трябва да се изостря. Никой няма интерес от това. Нали знаете българската поговорка за мечката и двора на съседа. Да се надяваме, че ситуацията ще се нормализира много скоро.

Петко Дойков е роден на 31 януари 1964 г. От 29 април 2014 г. е посланик на Република България в Република Индия.

Преди това е заемал постове на генерален директор по двустранните отношения (октомври 2013 - април 2014) и директор по политиката за сигурност (юни 2012 - септември 2013) в Министерството на външните работи на Република България.

От 2008 г. до 2012 г. бил посланик на Република България в Тунизийската република. На по-ранен етап в кариерата си посланик Дойков е заемал позицията на директор за Близкия изток и Африка в Министерството на външните работи на Република България (2004-2008).

Посланик Дойков е носител на Ордена на Тунизийската република (2012 г.), както и на Златен почетен знак на министъра на външните работи за дългогодишна безукорна служба в системата на МВНР (2014 г.)

Притежава магистърска степен по международни отношения с владеене на чужд език (арабски) от Московския държавен институт за международни отношения, Руска федерация (1985-1991), и магистърска степен по бизнес администрация (MBA) от UnitedBusinessInstitutes, Брюксел, Белгия (2000-2002).

Н.Пр. Петко **Дошков**, извънреден и пълномощен посланик на Република България в Република Индия:

В ИНДИЯ ВЕЧЕ ИМА УСПЕШНИ БЪЛГАРСКИ ИНВЕСТИЦИИ

Г-н Дошков, как се развиват отношенията между България и Индия и кое е това, което свързва нашите две страни?

- Контактите между България и Индия имат дълга история. През 2014 г. отбелязахме 60-ата годишнина от установяването на дипломатически отношения. През целия този период сме се радвали на ползотворно сътрудничество в редица сфери от взаимен интерес. Колкото и отдалечени да са двете страни една от друга, колкото и различни да са двата народа, има и неща, които са присъщи и за нас, и за тях. И ние, и те можем да се похвалим с високи постижения в сферите на висшето образование, информационните технологии и др. Индия е една от интересните за българските туристи дестинации, а посолството ни в Делхи полага системни усилия за изграждане на положителния образ на нашата страна сред по-широки кръгове от многобройното и разнообразно индийското общество. Днес Индия преминава през дълбоки промени. Новото индийско правителство си е поставило амбициозни цели. Конкуренцията между отделните страни за запазване и разширяване на позициите им в Индия става все по-силна. Нашата задача сега е да реагираме адекватно в тази бързо променяща се и нова среда и да се утвърдим като интересни и привлекателни в списъците с приоритетите на индийските ни партньори.

- Получихте Златен медал за насърчаване на отношенията между двете страни – кое е онова, с което се гордеете, че успяхте да постигнете?

- Много са нещата, които предизвикват удовлетворение.

Във всяка една сфера могат да бъдат посочени конкретни постижения. Мога да бъда доволен, че през 2-те години, в които съм на този пост, бяха подписани осем двустранни споразумения, включително това, което е предпоставка за откриването на пряка въздушна линия между Индия и България. Доволен съм от това, че бяха реализирани визити на ниво председател на Конституционен съд, министър и заместник-министър. Специално искам да отбележа, че за първи път в историята през 2016 г. България бе посетена от министър-председател на Бангладеш, като отношенията ни със съседните на Индия страни са отделна и немаловажна тема. Доволен съм от това, че български компании успяха да се включат в някои от икономическите програми на индийското правителство, за което имат и официална сертификация. Насърчен съм от постигнатото по отношение на контактите между представители на двете страни, и особено между младите хора. Удовлетворен съм, че направеното през годините преди това бе съхранено и засилено. Радвам се и това, че посолството ни въведе редица нови форми на сътрудничество с Индия като стажантските програми, например, както и че бяхме една от първите дипломатически мисии, които преминаха към съвременни форми на публична дипломация, включително активното използване на социални медии.

Не на последно място бих искал да привлека вниманието към един безспорен успех на българската дипломация. За първи път, откакто сериозна международна тема е конфликтът в Афганистан, България взе участие в многостранната инициатива „Сърцето на Азия/Истанбулския процес“.

⋮ НАЙ-ГОЛЕМИЯТ ЧАСТЕН УНИВЕРСИТЕТ В СТРАНАТА
⋮ - AMITY UNIVERSITY, ПЛАНИРА ОБУЧЕНИЕ НА
⋮ БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И СЪЗДАВАНЕ НА БЪЛГАРСКИ
⋮ ЦЕНТЪР ЗА ОБУЧЕНИЕ И ВИСОКИ ПОСТИЖЕНИЯ

СПИСЪКЪТ НА ИЗНАСЯНИТЕ ОТ СТРАНАТА НИ СТОКИ Е РАЗНООБРАЗЕН, КОЕТО ПОКАЗВА, ЧЕ УСЛОВИЯТА ЗА УВЕЛИЧАВАНЕТО НА СТОКООБМЕНА СА НАЛИЦЕ

По време на нейната 6-а Министерска среща, която се проведе в началото на декември м.г. в Амритсар, Индия, страната ни беше поканена да се присъедини в качеството на наблюдател. Впоследствие, по време на самия форум, статутът ни бе изравнен с този на другите три страни гости – Австрия, Латвия и Узбекистан. Имах голямата чест да представям България на този форум, а оценката ми е, че България вече има своето ново място в индийската външна политика.

- Вие сериозно работите по отношение на проекти в сферата на образованието – разкажете ни повече за програмите и идеите.

- Науката, образованието и културата винаги са имали сериозно място в българо-индийското партньорство. През септември 2015 г. между двете правителства бе подписана тригодишна Програма за сътрудничество в областта на науката, образованието и културата. Също през 2015 г. бе подписана и тригодишна междуправителствена Програма за сътрудничество в областта на науката и технологиите. Двата документа днес са факт благодарение на активните действия на посолството. Със съдействието на посолството бе подписано споразумение за сътрудничество между СУ „Св. Климент Охридски“ и Университета „Джавахарлал Неру“ по линия на програмата Еразъм плюс, а през 2016 г. споразумение за сътрудничество бе подписано и между Европейското висше училище по икономика и мениджмънт – Пловдив и Института по мениджмънт „Лал Бахадур Шастри“ в Делхи.

Българските университети заемат достойно място на картата на индийските предпочитани дестинации за висше образование и това е повод за гордост. Изключително доволни съм, че за последните две години и половина аз и екипът ми успяхме да затвърдим този интерес, както и да маркираме нови полета за сътрудничество. Такова например е желанието на най-големия частен университет в Индия – Amity University, да започне обучение на български език и да създаде Български център за обучение и високи постижения.

Работата в сферата на образованието има и друго измерение – контактите с младите хора. По моя инициатива в посолството бяха организирани програми за обмен на знания за индийски студенти от Делхийския университет, изучаващи български език. В посолството вече на три пъти бяха организирани и едномесечни стажове за студенти по индология от СУ „Св. Климент Охридски“.

- По отношение на търговските отношения между двете страни – напоследък стокообменът се увеличава, но все още не успява да достигне нивата, които отговарят на потенциала на двете страни – каква е при-

чината?

- Напълно правилно, стокообменът все още не е на желаното ниво. Понякога той се определя от експертите като скромно, друг път като символичен. Причините за това са много. На първо място, голямото разстояние между двете страни. На второ място, условията за правене на бизнес в Индия не са напълно благоприятни за чуждите износители, в това число и българските. Неслучайно една от целите на новото индийско правителство е да увеличи степента на леснотата на правене на бизнес с тази страна.

Това, което е положително, е, че България има интерес и полага усилия за увеличаването на търговския оборот с Индия. Анализ на официалните данни показва, че от 2010 г. до 2015 г. той е нараснал от 121.8 млн. щ.д. на 226 млн. щ.д. Би могло с известно приближение да се каже, че това е почти два пъти. И това е добре. Положително е още, че списъкът на изнасяните от страната ни стоки е разнообразен, което показва, че условията за увеличаването на стокообмена са налице. Също така, през 2016 г. нашият износ за Индия е нараснал, по данни Националният статистически институт, с 28.8 %, а салдото, което традиционно е отрицателно за нашата страна, е намаляло от 165.6 млн. лв. на 97.3 млн. лв. в сравнение с предшестващата 2015 г. Това без съмнение заслужава положителна оценка, доколкото стремежът на всяка една страна е не просто да увеличава общия обем на стокообмена, но по-скоро да постигне ръст на своя износ. И това е едно от нещата, които също могат да бъдат причислени към категорията на поводите за гордост. Стремежът на посолството в Индия е тенденцията за увеличаване на нашия износ и намаляване на отрицателното за нас салдо да се запази и през следващите години и усилията в тази посока ще продължат.

- Какви са българските инвестиционни проекти в Индия? Как се реализира инвестицията на „Хювефарма“ и как Индия оценява този проект?

- Сегашното индийско правителство залага много на чуждите инвестиции. Една от водещите инициативи на премиера Нарендра Моди е „Направи в Индия“. Няколко български компании се вписват в рамките на тази инициатива – Huvepharma, IPACCT, Astra Petroleum и Greenzone-Bulgaria. „Хювефарма“ е първопроходецът. Много добре работеща и стабилна компания. Присъствал съм на две техни събития. На 21 август 2015 г. официално открих и взех участие в организираната от тях в Гоа, Индия, международна конференция RESCOM Summit 2015. Присъстваха около 200 индийски практики от цялата страна, които бяха запознати с актуални постижения в областта на дейност на компанията от представители на академичните среди от България, Белгия, Холандия, Турция и др. страни. Още тогава бях впечатлен от мащабите. Това мое впечатление бе затвърдено след година, когато през ноември 2016 г. бях гост на

Със Златния медал за насърчаване на отношенията между България и Индия

провелата се отново в Гоа годишна конференция на „Хювефарма“. Участваха представители на клоновете на фирмата в Индия, Китай, Бразилия, Русия, САЩ, Турция, Тайланд, Полша, България и др.

В рамките на това събитие с изпълнителния директор Кирил Домусчиев и изпълнителния директор на клона в Индия О. П. Сингх обсъдихме варианти за навлизане на фирмата в съседни на Индия страни, както и за установяването на контакти с други партньори от Индия. В резултат на оказано от моя страна съдействие „Хювефарма“ установи контакти с почетния консул на България в Катманду, Непал, и с почетните ни консули в Колката, Хайдарабад и Мумбай. Очакванията ми са да се видят възможностите за евентуална съвместна работа в бъдеще, за което посолството и аз лично ще съдействаме с готовност.

- Привлекателна ли е България за индийски инвести-

ции и планират ли се такива? Ако да – в какви сфери и размери, ако имате данни?

- България може да бъде използвана от силните индийски компании като трамплин за навлизането им в Европа, но и в други стратегически важни пазари.

Няколко са индийските компании, установили се в България. Сред тях могат да бъдат посочени Sutherland Global Services, Elder Pharmaceuticals и др. Успешни индийски инвестиции са реализирани през последните години у нас в сферите на информационните технологии, селското стопанство, фармацевтиката и др. Като особено обещаваща се очертава сферата на ИКТ услугите. Усилията на посолството са насочени в посока на представянето на България пред подходящата аудитория и привличането на нови инвеститори.

- Относно визовата политика между двете страни –

С вицепрезидента Мохамед Хамид Ансари

как би могла тя да се облекчи?

- Европейският съюз има единна визова политика по отношение на краткосрочното пребиваване и България е длъжна да прилага общата нормативна база в област „Визи“. Същевременно, отчитайки спецификата на двустранните отношения с Индия, МВНР и посолството на България в Делхи се стремят да облекчат, в рамките на своята компетентност, в максимална степен процеса по приемане, обработка и издаване на визи. Сроковете за обработка на заявленията за издаване на визи за краткосрочно пребиваване, които по принцип са до 30 дни, често биват съкращавани от 15 на 7 и по-малко дни. От друга страна, България признава като равностойни на националните ѝ визи за краткосрочно пребиваване до 90 дни в рамките на 180 дни шенгенските визи и националните визи и разрешенията за пребиваване, издадени от някои други държави. По-нататък, от ноември 2015 г. дипломатическите и консулските представителства в Индия на държавите, които прилагат изцяло достиженията на правото на ЕС от Шенген, са длъжни да снемат биометрични данни на кандидатите за визи. Нашето посолство в Делхи все още няма такова задължение. Не на последно място, на този етап, туристическите пътувания на индийски граждани до България са, за съжаление, сравнително малко на брой. При увеличаване на интереса МВНР има готовност да въведе нови технически и технологични решения за обработката на заявления.

В контекста на изложеното по-горе смятам, че е напълно погрешно твърдението, че има трудности по отношение

на издаване на визи за България или пък, че има нужда процедурите да бъдат облекчени. Отговорно мога да заявя, че всеки индийски гражданин, желаещ да пътува или да прави бизнес с нашата страна, който е подал документи за виза и отговаря на законовите изисквания за това, я е получил в срок и без никакви затруднения. Не така обаче стоят нещата с онези, по чиито документи за кандидатстване има какво да се желае и които не отговарят на изискванията за пътуване в шенгенското пространство. Като пример мога да посоча, че при изрядни документи средната продължителност на процедурата е под два дни. Също така, в нашата визова процедура отсъстват някои бюрократични изисквания, които са включени в индийската. Понякога има усложнения и при издаването на онлайн индийска виза. Убеден съм, че както ние тук в посолството в Делхи, така и индийските ни колеги в тяхното посолство в София полагат максимални усилия, за да удовлетворят желанията на българските граждани да посетят хубавата им страна.

Не на последно място, преди това обсъждахме „Хювефарма“. Тук искам да добавя още нещо за тях. Понякога български компании лобират за издаването на визи на техни потенциални партньори, без да се спазват всички задължителни изисквания. Това, естествено, поставя посолството в трудна и неловка ситуация. Домусчиев е един от малкото, да не кажем единственият, който в мое присъствие разпорежда на своите служители и партньори да следват стриктно визовата процедура. И те изпълниха това, за което не мога да не дам положителна оценка.

: БЪЛГАРИЯ МОЖЕ ДА БЪДЕ ИЗПОЛЗВАНА
 : ОТ СИЛНИТЕ ИНДИЙСКИ КОМПАНИИ КАТО
 : ТРАМПЛИН ЗА НАВЛИЗАНЕТО ИМ В ЕВРОПА

КАМПАНИЯ

организирана от КРИБ
и списание “Икономика”

БИЗНЕС *на* СВЕТЛО

С подкрепата на:

Д-р инж. Илия Гърков:

ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА В МИННОТО ДЕЛО Е НЕИЗБЕЖНА

Човешката цивилизация се развива благодарение на използването на природните ресурси. Рециклирането, за което много се говори напоследък, има своята роля, но то не може да замени добива. В световен мащаб минната индустрия има циклично движение със спадове и възходи. Това е следствие от динамиката в цените на металите, а двигател на това са промените в глобален мащаб, развитието и забавянето на големите икономики.

Развитие

Рудник „Челопеч“ в последните 12 години претърпя огромна трансформация, той стана високотехнологичен и заема авторитетно място на световната минна карта. Нашият екип в Челопеч осъществи последователно редица важни проекти, които преобразиха всички дейности в предприятието. Това, което свързва проектите ни, е иновативността. Зададохме нови тенденции в съвременния рудодобив в световен мащаб – изградената Wi-Fi система позволява във всяка точка от рудника работниците и машините да са свързани с интернет.

Този изцяло нов начин на организация на работата повиши сигурността и безопасността на производството. Големият инвестиционен проект удължи живота на рудника в съответствие с принципите за максимално оползотворяване на природните богатства. Данните показват, че „Дънди Прешъс Металс Челопеч“ е предприятие, важно за икономиката на България. Прекият принос от дейността ни към БВП се увеличи многократно, след като компанията купи амортизираните активи в Челопеч през 2003 г. Основна заслуга за това имат инвестициите в обучение, оборудване, технологии и иновации.

Професия миньор

Като стане дума за миньори и минно дело, първата асоциация е за хора, чиито лица са покрити

със сажди, с ръчен къртач те пробиват тесен тунел, за да стигнат до рудата. В рудник „Челопеч“ обаче се работи по съвсем друг начин. Въведениите съвременни технологии и автоматизация преобрази тази професия - работниците са в чисти дрехи и ползват компютри, а не къртачи. През тези 12 години, в които дружеството е оператор на находището, основните приоритети - безопасност и здраве на служителите, са заложили във всяка наша дейност. Производството е изцяло модернизирано и средствата, влагани за опазване на околната среда, дават осезаем резултат. Инвестициите в обществото видимо допринесоха за развитието на региона, в който рудодобивът е традиционен поминък повече от век. Социалните ползи се измерват също с над 17 млн. лв. за благоустрояването на района, за хората, за образованието и културата.

Модернизация

Намаляването на полезното съдържание в находищата е факт, тъй като най-богатите участъци по света вече са иззети. Сега се работи с по-бедни находища, което изисква нови технологии и автоматизация. В минната индустрия технологиите бяха „заспали“ доста дълго, но през последните няколко години се наблюдава сериозно раздвижване. IT технологиите не може да бъдат заобиколени в тази област, но за младите хора минното дело все още е непривлекателно, тъй като не са наясно с промените. Използването на Wi-Fi с добро покритие и осигуреност в подземни условия е световна новост, с която рудник „Челопеч“ разполага. Добрата комуникация под земята вече не е проблем. Дигиталният рудник е нашата цел сега. Наличието на подземен Wi-Fi и надеждното приемане и предаване на данни спомага да редуцираме ползването на хартия. Работата започва с попълването на карта за предстартова проверка на машините, а безопасността изисква ускорено и сигурно предаване на данни в електронен вид. В индустрията това е решено отдавна, но и в подземния добив вече е намерен начин. С мониторинга в реално време се гарантира безопасността и отчетността за производството, а също и планирането на поддръжката.

**НИЕ СМЕ ГЛОБАЛЕН
ЛИДЕР И ПОСТОЯННО
МОДЕРНИЗИРАМЕ
ПРОИЗВОДСТВОТО.
СЕГА НАШИТЕ
РАБОТНИЦИ ПОЛЗВАТ
КОМПЮТРИ, А НЕ
КЪРТАЧИ**

Бизнес интелигентност

В рудник „Челопеч“ се прилага оперативен модел за управление на процесите и информацията вече се предава в рамките на 3 до 5 мин., а в обичайните условия това става в интервал от 7 до 48 часа. Бизнес интелигентността на производството е следващият ни проект. Ще са нужни умения за четене на статистически данни, за анализиране на информацията с цел да се предприемат стъпки за подобряване на процесите. В началото на годината екипът ни беше удостоен с награда за технологии от Mining Magazine за проект за изземване на блокирана руда в т. нар. граничен целик. Това е световно признание за опита ни при решаването на сложни минно-технически проблеми.

Бъдещето

Дигитализацията е неизбежна. Огромната част от машините ще се самоуправляват. Миньорът ще е заобиколен от техника, която позволява анализиране на данни, ще работи с компютър, с който ще може да разговаря, за да прави оценка на различни масиви от данни. Миньорът на бъдещето ще работи в Космоса и ще добива полезни изкопаеми от астероидите. А това бъдеще ще настъпи по-скоро, отколкото очакваме.

Д-р инж. Илия Гърков е Вицепрезидент и изпълнителен директор на „Дънди Прешъс Металс Челопеч“ ЕАД и „Дънди Прешъс Металс Крумовград“ ЕАД. Той има над 25-годишен опит в добивната индустрия, придобит в България, Австралия и Армения. В рудник „Челопеч“ започва работа като началник-смяна. Последователно заема редица ръководни длъжности и през 2011 г. се издига до позицията на вицепрезидент „Добивни дейности“. Като изпълнителен директор на „Дънди Прешъс Металс Капан“ в Армения изиграва ключова роля за постигането на важни технологични промени. Допринася значително за развитието и на рудник „Челопеч“. Като изпълнителен директор на „Дънди Прешъс Металс Крумовград“ съумява да ускори процеса за получаване на необходимите разрешителни в диалог със заинтересованите страни.

ПОЛЗВАЙ, а не ПРИТЕЖАВАЙ

автор: **Татяна Явашева**

Споделената икономика е новият световен феномен, който намира все по-добра почва по света. Моделът хората да се обединяват в кооперации и съюзи, за да произвеждат и да правят бизнес или да ползват, не е никак нов. Просто дигитализацията отвори нови канали и възможности за функциониране на подобно взаимодействие. Днес тази икономика се разраства като лавина, създават се нов вид икономически отношения, които са в разрез с утвърдените модели и разбирания за лоялна конкуренция. Това причинява немалко главоболия на властите по света, тъй

като те искат да вкарат всичко в регулация, стремят се към пълна прозрачност, за да може да събират данъци и такси. Темата придобива все по-голяма обществена значимост и през март тя събра на конференция във Виена представители от различни европейски страни, сред които Австрия, Германия, Полша, Чехия, Словения, Словакия, Сърбия, България.

Домакин на събитието бе община Виена, където споделената икономика се развива интензивно, особено в сферата на хотелиерството и транспорта. Затова вече се търсят начини да се гарантира лоялна конкуренция, което означава

също защита на работниците и служителите, но и на потребителите. Австрийската столица води информационна кампания, която да разясни съществуващите към момента правила.

Промяната

Споделената икономика, под една или друга форма, се развива навсякъде по света, но във всяка държава тя има своите специфики. Пазарът навсякъде е различен, затова и засега няма универсални формули, чрез които споделената икономика да бъде подчинена – в това се обединиха участниците в конференцията.

Uber и Airbnb са платформи, които промениха два традиционни бизнеса. Таксиметровите услуги и туризмът вече не са същите, защото конкуренцията на новите бизнес модели показва, че старите форми не отговарят на сегашните нагласи на много от потребителите. Тези две платформи дават възможност за директен контакт и голямото притеснение на властите е, че при това споделяне на ресурси икономическите отношения остават в сивата зона и данъците не се плащат от всички. Поставя се въпросът кой осигурява хората, когато те са част от споделена икономика. Управата на столици и мегаполиси иска да има контрол, а при разрастването на споделената икономика се губи голяма част от този контрол. Затова и местната власт на голе-

**СПОДЕЛЕНАТА
ИКОНОМИКА
Е ФЕНОМЕН,
НА КОЙТО
ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА
ДАДЕ НОВ ДЪХ**

мите туристически дестинации в Западна Европа влиза в контакт с представители на Airbnb и Uber и налага изисквания, на които те да отговорят за съответния локален пазар. Но като цяло местните власти нямат достатъчно правомощия и търсят подкрепа на национално ниво, тъй като по веригата на стойността изтичат пари, които те не могат да засекат и да обложат с данък.

Инструментите на труда

Чрез споделяната икономика може да се разменят стоки, разнообразни услуги, пари (чрез платформи за финансови услуги или за краудфъндинг – групово финансиране), технологии – в това число и в енергийния сектор, образователни и квалификационни услуги... Организаторите на такъв род бизнес обикновено не притежават материалните активи, а „инструментите на труда“ са собственост на самите клиенти. Формулата е „Защо да купуваме материални активи, като може да ги наемем“. Така се

Новият модел

Споделяната икономика (англ. sharing economy) е модел, при който има наличие на актив, чийто собственик не го използва постоянно. Същевременно неотменен фактор за бурното развитие на този род отношения са новите технологии, благодарение на които хората имат постоянен достъп до глобалната мрежа. Цялостното технологично развитие също подпомага развитието на споделяната икономика. Днес собственикът на такъв актив може да го предостави за ползване с помощта на различни онлайн платформи и приложения за компютри и смартфони. Активите, които по този начин се предлагат за временно ползване, са изключително разнородни – като се започне от недвижимо и движимо имущество (апартаменти, къщи, коли, велосипеди, лодки, яхти и други) и се стигне до собственото свободно време или уменията като актив, с който може да направим нещо за другите.

Споделената икономика не може да бъде спряна, но чрез регламенти ще се гарантира нейната лоялна конкуренция, смятат участниците в конференцията Share Economy

създават своеобразни „библиотеки на предметите“, които не са притежание на доставчика на услугата. Компютърът е новият „шеф“. Ако той ви оцени отрицателно, събирайки мненията на потребителите, може да отпаднете от платформата. Има разлика в цените на услугите по света, както има разлика и в степента на проникване на споделената икономика. И това е само началото на радикалните промени. Днес платформи изместват най-различни остарели структури – пощите например вече са на доизживяване. Споделената икономика набира сила и няма как да се спре, признават лекторите на конференцията във Виена.

Под натиск

Голямата болка на туристическия бранш е, че Airbnb нанася сериозен удар върху този бизнес. Чрез платформата може да се наеме от стая до цял замък, офертите са много и са разнообразни, като същевременно са и доста по-изгодни от настаняването, предлагано по традиционния начин. Airbnb отговаря на актуалния дух на времето и новото е, че тя навлиза дори в сектора на бизнес туризма. По твърдения в медиите оборотът на тази платформа в световен мащаб вече надхвърля 30 млрд. долара годишно, без тя да има имущество. В ключови туристически центрове като Амстердам, Париж, Лондон, Барселона расте броят на споделеното настаняване и така този бум се отразява негативно на строителството на нови хотели. От съществуващото предлагане най-засегната е по-ниската

ценова категория. В Прага например за миналата година общият брой на нощувките в хотелите е намалял с около 15 млн. Амстердам например създава правни предпоставки за развитието на споделената икономика и вече въвежда редица ограничения – собственик на жилище има право да го отдава чрез Airbnb максимум за 60 дни в годината и в него може да нощуват до четирима души. Във Виена 60% от жителите ползват т. нар. социални жилища, те плащат сравнително нисък наем на общината и техният договор не позволява да ги отдават под наем. Това по естествен начин ограничава разрастването на дейността на платформата в австрийската столица. По настояване на властите на определени мегаполиси платформата открива линия за оплаквания и се оказва строг контрол, като се налагат и глоби на некоректните участници. В страните, където Airbnb рязко променя пазара, вече се правят промени в законите за насърчаване на туризма.

Мащаб

Призивът на Виена е да се върви от споделена към почтена икономика и не тя да се забранява, а да работи така, че да не създава нелоялна конкуренция. Търсят се механизми за пълна прозрачност и равнопоставеност с вече утвърдените икономически модели. Споделената икономика променя пазара и вече няма съмнение в това. Така например Airbnb беше официален партньор на олимпийските игри в Рио де Жанейро, което е само още едно доказателство, че отговорностите са много повече,

Къде сме ние

Българите са готови да предоставят и да ползват таксиметрови услуги като Uber, да разменят книги, дрехи и други вещи чрез борси и интернет, а все по-често се споделят стаи, цели апартаменти и къщи като алтернатива на хотелите. Страната ни се нарежда на седмо място в света по склонност на населението да споделя притежанията си - безвъзмездно или срещу заплащане, твърди глобален доклад на Nielsen, цитиран от PricewaterhouseCoopers. Предните шест места са за Китай, Индонезия, Словения, Филипините, Тайланд и Мексико.

В доклада се отбелязва, че в България е много популяр-

но предаването на билетчето в градския транспорт от слизащ на качващ се пътник. Според PricewaterhouseCoopers като цяло транспортът е една от развитите области на споделената икономика у нас - с „относително свободните възможности за пътуване на стоп и огромния интерес на гражданите към платформи и групи в социалните мрежи за споделено пътуване“. В доклада се посочва, че борсите за употребявани книги и учебници са добре позната в България форма за споделяне. По-нова мода е съвместяването на производствени помещения и офиси - собственикът или наемателят кани още някой да ползва пространството.

Засега обаче според нас в България „споделянето“ е по-скоро обмен на свободни наличности, отколкото създаване на стойност с цел печалба.

До момента в България властите показват по-скоро враждебно отношение към такива нови форми на икономическите отношения. Има два знакови примера – Uber и платформите за споделено пътуване. Uber прекрати дейността си след решение на КЗК, а онлайн платформите за споделено пътуване също бяха спрени с мотив, че се използват от превозвачи, които оперират в сивия сектор и подбиват цените на лицензираните превозвачи.

отколкото на платформата и се иска. Споделената икономика дава възможност да се развие както огромен бизнес, така и по-малки по размер дейности, някои от които имат безвъзмезден характер. Широка популярност добиват системите за велосипеди и коли под наем, платформите за споделено пазаруване. В Словения например имат платформа за размяна на семена и разсад. В Любляна е налице инвестиционен интерес към мол, в който стоките не са опаковани. Там ще се строи хотел с изцяло рециклирани материали, гордост на столицата е сграда, обзаведена с рециклирани и обновени вещи.

Търси се регламент

Представителите от Прага са на мнение, че трябва да се прави разграничение дали дадена дейност е постоянна или тя се упражнява от време на време, дали е ориентирана към печалба, или не. При споделеното ползване на велосипеди няма проблеми, проблемите са там, където на пазара са големи играчи като Uber и Airbnb. В чешката столица търсят варианти за законодателство, което да ги регламентира като пазарен фактор, за да може да се събират данъци и такси от тяхната дейност. Там се мисли как превозвачът Uber да започне да се съобразява

Услуги като Uber и Airbnb промениха пазара

с условията, при които работи и останалият таксиметров превоз. Тези, които предлагат дейност за кратко, не бива да се поставят при едни и същи условия с онези, които извършват това като професионалисти на пълно работно време. Споделената икономика не може да се спре, тя ще се развива въпреки властите, но ще има едно „но“.

Споделената икономика не е само градски феномен. Тя възниква там, където населението има по-висока квалификация и предприемчивост. Споделената икономика е лавина, която тепърва ще засегне и България.

ПРАВИЛНИЯТ ФИНАНСОВ МОДЕЛ НЕ
ПРЕДПОЛАГА ПАРИТЕ ДА СЛЕДВАТ
НЕРАЗУМНИТЕ СЪПКИ НА ВСЕКИ, **КОЙТО**
ПРОСТО СЕ ЗАПИШЕ ДА УЧИ НЯКЪДЕ

В ЧАС ЛИ Е БЪЛГАРСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ

автор: Георги Георгиев

Дела, дела и пак думи – това е моделът за реформи на българското образование. Приказките какво трябва да се направи са на килограм, а стигне ли се до практически действия, то винаги има обективни спънки. От години се говори за реформите, които да изведат системата на образованието на качествено ново ниво, което да е в унисон с технологичната динамика. Но в момента, в който служебният министър на образованието проф. Николай Денков се обяви за незабавен старт на реформите, ректорите на университетите в един глас казаха, че сега не е моментът. А кога?!

Скорост

С тези реформи само на думи може да минат още 100 години, но дали реалността ще се спре, за да се съобрази с всички аргументи за по-бавна промяна. Даваме ли й пари, системата на образованието ще ги „усвои“ и те все ще са малко. Затова нека да извадим качеството пред скоби. Имаме 51 висши училища. Ако ни се виждат прекалено много при драстично намаляващия брой студенти, нека те останат толкова, от колкото реално има нужда. Възможност е чрез професорско-преподавателска приватизация повечето от тях да докажат правото си на съществуване, защото пък не... Ако парите безусловно следват ученика или студента, не нуждите на икономиката ще диктуват избора на образование, а произволните решения на хора, които не си сверяват часовника с пазара.

Цена

Ако системата на образованието сама не влезе в нужното русло, пазарната ситуация ще я вкара там, където трябва. Но с голямо закъснение и на твърде висока за обществото цена. Затова по-добре да направим промените навреме, макар и болезнено, отколкото късно, когато „пациентът“ ще е загубил всякаква чувствителност. Защо ли българските средни и висши училища хранят илюзии, че времето ще спре, за да ги изчака. Глобализацията предлага доста възможности за учене в страната, но много повече извън нея. Ето защо е крайно време българското образование да влезе в час.

Предлагаме три мнения по темата за образованието и неговото финансиране.

Доц. д-р Григорий **Вазов**, президент и ректор на ВУЗФ:

Приватизацията на университети ще разсече възела от проблеми

АКО НЕ РЕФОРМИРАМЕ ОБРАЗОВАНИЕТО ПО ПРАВИЛНИЯ НАЧИН, ВСИЧКО ЩЕ СТАНЕ ПО ЕСТЕСТВЕН ПЪТ, НО ТОЙ ЩЕ Е ТЕЖЪК И НА ВИСОКА ЦЕНА

Всички използвани досега модели за финансиране на образованието водят до различни форми на противоречия. Най-правилният модел според мен би бил този, при който ще се запази досегашният обем на средствата за всеки университет. Втората стъпка е министърът на образованието да сключи договори за управление с университетите и в рамките на пет години финансирането да не се променя, но ректорите да бъдат задължени да реструктурират университетите, които ръководят. И така да се стигне до по-качествено образование. Този модел ще даде възможност на ректорите да решат проблема с многото катедри и специалности, които отдавна не съществуват на пазара. Ще се решат и кадровите проблеми. Ще се съкрати обемът на студентите в държавните университети и ще се развие истинският потенциал за качествено образование. Реформите обаче няма да са формални при гарантирано за пет години спокойствие, тъй като ще се направи план за реструктуриране в рамките на този период. Ректорът ще получава договореното финансиране само при положение че изпълнява този план. По такъв начин ще се въведе корпоративен тип управление на висшите училища. Подписаният договор продължава да действа и при следващия ректор, ако междувременно мандатът изтече и на негово място бъде избран друг.

Неочаквано служебният министър на образованието проф. Николай Денков поиска промени при приет бюджет за годината и при вече подготвена кампания за прием на студенти за следващата учебна година. Подкрепям желанието му за бързи реформи, но в момента не са налице необходимите предпоставки, тъй като ректорите не са подготвени

за изпълнението на такива спешни промени. За три години и половина се смениха седем министри на образованието. Всеки нов министър идва с нови идеи и намерения и няма устойчивост на решенията.

Във ВУЗФ моделът на взаимодействие с бизнеса работи добре, ние правим съвместни магистратури, имаме общи инициативи, гъвкави сме, но като ректор на частен университет аз разполагам със свободата да го правя. Ето защо и на ректорите на държавните университети чрез нов закон трябва да им се дадат по-големи мениджърски права. Невинаги Академичният съвет е в състояние да взема адекватни стопански, финансови и стратегически решения, тъй като се преплитат и много лични интереси, интереси на катедри и факултети.

Ефективната формула за промяна е приватизацията на голямата част от държавните университети. Сегашният модел на финансиране е порочен. Затова държавата трябва да запази като държавни 7-8 ключови университета, в тях да се съсредоточи финансирането на фундаментална наука и иновации. Всички останали университети, които твърдят, че са добри и имат право на съществуване, нека да излязат на пазара и да предложат модел на приватизация. Каквото и да променяме в средното и висшето образование, няма да повишим неговото качество, ако не се появи конкуренция и стремеж да се влезе в университет.

Ако не реформираме образованието по правилния начин, всичко ще стане по естествен път, но той ще е много по-тежък и на доста по-висока цена.

ДЪРЖАВАТА
ТЪРСИ
КОМПРОМИСЕН
ВАРИАНТ И
ПРАВИ ЗАВОЙ ОТ
ФИНАНСИРАНЕТО
„НА КАЛПАК“ КЪМ
ДИФЕРЕНЦИРАН
ПОДХОД

Д-р инж. Боряна **Манолова**, главен изпълнителен директор на Siemens България:

Бизнесът инвестира в подготовката на кадри

През последните години въпросът с финансирането на висшето образование се появява отново и отново в дневния ред на обществото. Моето впечатление е, че държавата се опитва да стигне до един компромисен вариант, правейки плавен завои от финансирането „на калпак“ към един диференциран подход, основан на качеството на обучението и съответствието му с потребностите на пазара на труда. Търсят се начини, включително законодателни, да бъде ограничено разрастването на неефективните професионални направления и да се насърчат онези, които отговарят на изискванията и нуждите на реалната икономика. В началото на миналата година например бяха въведени т. нар. приоритетни направления, сред които математика, информационни технологии, инженерни специалности, архитектура, металургия. Смятам, че това е стъпка в правилната посока, тъй като подготовката и насочеността на кадрите трябва да следва нуждите на бизнеса. Същевременно вярвам, че е необходимо още по-тясно координиране както между бизнеса и държавните институции при осъществяването на подобни реформи, така и между компаниите и университетите, които създават кадри за тях.

Мястото на бизнеса е там, където са неговите кадри - в университетите, колежите, професионалните гимназии. Големите български компании инвестират много средства, време и усилия в осъществяването и поддържането на връзката с потенциалните си служители, като възрастова граница на младежите, на които сме готови да подадем

ръка, пада все повече. Докато допреди няколко години компаниите, специално в технологичния сектор, работеха предимно със студенти от техническите специалности в последните курсове от обучението, то днес фирми като Siemens търсят връзка с тях още в първи и втори курс, като им предлагат възможности за стаж, обучение, а при определени условия и работа.

Siemens България има дългогодишни отношения на партньорство и сътрудничество с повечето от техническите университети в страната. Дарени от нас лаборатории функционират в техническите университети в София, Варна, Шумен, Русе, като подпомагат практическото обучение на младежите, а по този начин и бъдещата им професионална реализация. Наши експерти участват в образователния и изпитния процес, дават консултации и поддържат редовна връзка със студентите. Разбира се, предлагаме стажове и практики, които предоставят възможност на младите хора да направят първите стъпки в кариерата си и да получат обратна връзка.

През последните години както ние, така и други компании започват да се ориентират все повече към сътрудничество с професионалните гимназии и училища, за да може младежите в още по-ранна възраст да получат реална представа за възможностите на пазара на труда. Всичко това са непрекъснати и устойчиви инвестиции и усилия от страна на бизнеса у нас и вярвам, че първите добри резултати вече са налице.

Проф. д-р Костадин **Костадинов** от Института по механика при БАН и бивш зам.-министър на образованието и науката:

Нужни са бързи реформи

Най-подходящ модел за финансиране на висшите училища, отчитайки значително намаления брой на българските студенти не само заради демографския срив, но и поради конкуренцията на чуждестранните университети, е вързан с повишаване на качеството и конкурентоспособността. Това означава да се финансират приоритетно водещите направления в съответните вузове, като се повиши и тяхната научна разпознаваемост. Това ще доведе до привличане и на повече чуждестранни студенти.

Заради ефективността на организацията на самите висши училища е необходимо те да се интегрират, като се ползват съвместни катедри, лаборатории и дори институти, където да се провеждат научни изследвания с включване на студентите. Възможно решение са изгражданите в момента центрове за усъвършенстване и конкурентоспособност по ОП НОИР.

Същевременно съсредоточаването на висши училища основно в София води до нарушаване принципа на равномерно и устойчиво регионално развитие. Затова трябва да се финансира и висшето образование с регионална значимост, но не в ущърб на качеството. Развиването на такъв капацитет може да става чрез т. нар. регионални центрове, които ще се създадат по ОП НОИР.

Трябват ни бързи реформи в модела на финансиране, съобразени с качеството, защото процесът е започнал и от бързата ни адаптивност ще зависи дали ще наваксаме изоставането в нивото на висшето образование. Качеството се гледа през призмата на подготвеността за нуждите на бизнеса и на институциите, която имат завършилите студенти, и се мери чрез тяхната реализация.

Интегрирането на отделните висши училища, включително с научните институти на БАН и Селскостопанската академия, е по-бавен процес в рамките на 3-5 години, през които да се изградят новите научно-образователни центрове с много добра връзка с бизнеса. Проблемът не е само в България, адекватни решения се търсят навсякъде по света. Такъв пример е започващото интегриране, което ще продължи до 2019 г. на три висши училища във финландския град Тампере, като целта е по-ефективно използване на наличните ресурси и повишаване рейтинга на интегри-

ОТ АДАПТИВНОСТТА НИ
ЩЕ ЗАВИСИ ДАЛИ ЩЕ
НАВАКСАМЕ ИЗОСТАВАНЕТО
В КАЧЕСТВОТО НА СРЕДНОТО
И ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ

рания университет.

В България липсва една степен за професионално образование - колежите. Средното ни образование подготвя работници с начална квалификация, които след натрупване на определен опит в производството се нуждаят от допълнителни знания, за да се развият като висококвалифицирани средни специалисти, които са майстори в професията си. Нашето средно образование дава сравнително хубава подготовка и е факт търсенето на наши кадри от чуждестранните университети, където обикновено те са добре приети. Проблем е масовостта на тези резултати.

Ролята на бизнеса в образованието е на равностоен партньор - особено активна трябва да е тя в професионалната сфера, където има нужда да се изградят съвместни учебни центрове и лаборатории за придобиване на актуални знания и умения, както и за оценка на придобитата квалификация.

ОБРАЗОВАНИЕ 2.0

Виртуален учител на гости в 65 ОДЗ „Слънчево детство“

автор: **Мая Цанева**

**ВИРТУАЛНАТА
КЛАСНА
СТАЯ НА
„ПРОЗНАНИЕ“
ПРЕДЛАГА
ОНЛАЙН УРОЦИ
В РЕАЛНО
ВРЕМЕ**

Виртуалните класни стаи вече не са новост на българския пазар на образователни услуги, но през 2013 г. бяха кауза. Това не спира софтуерния инженер Михаил Баликов след излизането си от голяма ИТ компания да насочи професионалните си усилия, опит и нюх в проекта „Прознание“. Споделяйки своите идеи, скоро събира съмишленици - експерти от две на пръв поглед различни професионални сфери – технологии и образование, с цел да направят ученето интересно и достъпно. Педагози изработват авторска методика за дистанционно преподаване на утвърдения в българското училище материал с участието на преподаватели от Софийския университет „Св. Климент Охридски“, а ИТ специалисти правят виртуална учебна среда VEDAMO. „Така от самото начало

градивният елемент на „Прознание“ е спойката между психолого-педагогически практики и технологични иновации. Иновативното образование не е революция, а еволюция. То надгражда познатите работещи практики с новите възможности, които

динамичното развитие на технологиите ни предлагат“, пояснява Вероника Рачева, ръководител на образователната програма на компанията.

Фирмата не се насочва директно към пазара в чужбина, където има големи диаспори от наши сънародници и търсенето на качествено и достъпно обучение по български език е голямо. През 2014 г. първият стабилно работещ прототип на виртуалната класна стая се използва за обучение на деца, настанени в онкологични клиники. Те прекарват дълги периоди изолирани, имунната им система е отслабена и всеки контакт с външния свят ги излага на опасност от инфекции. Днес от възможността за достъпно образование, съобразено с техните медицински и психологически нужди, се възползват малките пациенти от онкохематологичните отделения в София, Варна и Пловдив.

Следващите ученици са деца и младежи от етническите малцинства, бежанци, малчугани, лишени от родителска грижа. Платформата подготвя успешно първите си студенти от ромската общност в Сливен. Те учат в продължение на година с учители от София. „Прознание“ връща в училище и младежи, отпаднали по различни причини. Социалните

Екипът на „Прознание“ в работен режим

дейности са самофинансирани.

Първите ученици извън тези по социалните проекти влизат във виртуалното училище през 2015 г. Те се обучават през лятната ваканция, така че да се представят отлично на входящите тестове в началото на следващата учебна година. „Това, което предлагаме, е ново и непознато за повечето родители. Често пъти те не могат да си представят как протича един урок във виртуалната класна стая поради липсата на познат аналог. Поради всичко това отначало ни беше много трудно да обясним какво правим и какви са ползите от него, да спечелим доверието по-скоро на родителите, защото децата нямат бариери, що се отнася до технологиите“, казва ръководителят на образователната програма на компанията.

На село, край морето, вкъщи, в болницата, ученици и родители дават обратна връзка и експертите „настройват“ класната стая според тях. Към днешна дата - в средата на втората учебна година, „Прознание“ обучава деца и младежи от 1 до 12 клас, индивидуално и в групи, в държави на четири континента, като най-далечните точки са Хавай, Пакистан, САЩ.

Признанието за платформата идва не само от ученици, родители, педагози. Компанията бе отличена в категорията „Социална иновация“ на Конкурса за иновативно предприятие на годината 2016 на Фондация „Приложни изследвания и комуникации“ и Европейската мрежа за подкрепа на бизнеса –България, с подкрепата на Европейската комисия.

Фирмата се развива в динамична бизнес ниша и конкуренцията е голяма. „Доставчиците на образователни услуги, които се финансират от алтернативни и проектни източници, са тези, които поддържат динамиката на пазара и стимулират качеството, като търсят връзка между обра-

зователни и стопански резултати. Доброто образование е ценност за немалка част от родителите. Това показва готовността на все повече семейства да инвестират, за да получат децата им по-добра подготовка и професионална реализация. Това води до значително разрастване на пазара на школи, частни училища, частни уроци и други подобни услуги в сферата на неформалното образование“, пояснява Рачева. Тя цитира данни, според които процентът на учениците, посещавали частни уроци, се повишава от 27% през 2006 г. до 50% през 2012 г., като годишно в тази индустрия се генерират около 360 млн. лева оборот.

Експертът допълва, че секторът на онлайн образователните услуги в България все още е свит, като на потребителите по-скоро се предлагат готови електронни образователни ресурси за самоподготовка и въвеждане на софтуерни продукти в класната стая. Често те не предоставят възможност за моментална обратна връзка, за индивидуален подход и взаимодействие. Онлайн уроците на „Прознание“ се провеждат в реално време и това ангажира допълнително учители и ученици. Всяко дете работи върху свой работен плот, който е видим за преподавателя и може да бъде видим за останалите участници в урока. Работната дъска, на която преподава учителят, е видима за всички в реално време. Това е особено подходящо за децата в чужбина, които живеят в различна от нашата езикова среда, защото свободното общуване по майчиния език е „на живо“.

Успехът на платформата минава и през осъзнаването, че един малък екип като техния не може да направи всичко, към което се стреми. Все още в графата „нереализирани“ стои проект за интерактивни електронни учебни помагала за самостоятелна подготовка на децата от вкъщи. Отказват се, защото „създаването на интересно, увлекателно и качествено електронно учебно съдържание изисква подход и специфични компетентности, които малко специалисти в

Иновативното образование не е революция, а еволюция, смята Вероника Рачева

България са развили“.

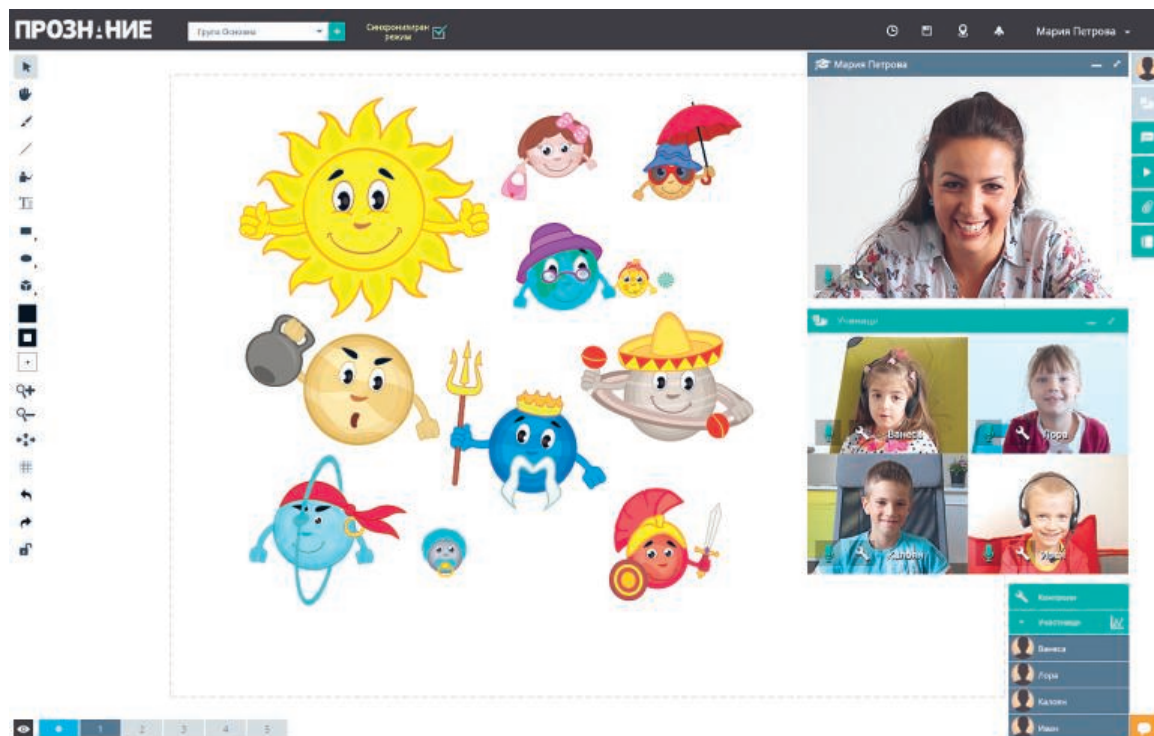
Онлайн и иновативното обучение все повече влизат и в традиционната класна стая. Вероника Рачева коментира, че технологичните партньорства помагат на образователните институции да следват промените, които се случват в реалния живот. „Използването на образователния софтуер е пряко зависимо от подготовката на учителите от масовото училище, при които често липсват умения и мотивация за прилагане на иновативни подходи“, допълва тя. Експертът казва и, че партньорствата между бизнеса и образованието са дълъг процес, който изисква усилия в обществена полза и от двете страни. Приносът на компанията в тази посока е налице - методиката на „Прознание“ е част от програмите на студентите-магистри в специалност „ИКТ в образованието“ на Факултета по педагогика към СУ „Св. Климент Охридски“, както и е включена в квалификационен курс в Департамента за информация и усъвършенстване на учителите. От началото на тази учебна година виртуалната класна стая влиза и във физическите класни стаи с т.нар. модел „Виртуален учител на гости“. Децата взаимодействат с гост-учител през виртуалната класна стая и с учител/възрастен на място.

Завършваме разговора си с усмивка. Няма война между традиционно и иновативно образование, а взаимодействието им води до по-професионално (по)знание или про-знание. „Съвременните деца са родени с технологиите. Затова се развиват и иновативни програми, които да направят ученето по-близко до начина им на мислене. Разбира се, обикновеното училище не бива да бъде замествано. То е

Фото личен архив

институция, авторитет и място, където децата научават и житейски уроци. Онлайн образователните възможности могат да разнообразят стандартното учебно съдържание, както и да са в помощ на тези групи, за които достъпът до традиционната класна стая е ограничен или невъзможен“, завършва Рачева.

Момент от урок с деца във виртуалната класна стая на „Прознание“

Петър Иванов:

ВСЕКИ Е ЗВЕЗДА И РОЛЯТА НА ШЕФА Е ДА Й ДАДЕ ВЪЗМОЖНОСТ ДА ЗАСИЯЕ

автор: Мая Цанева

Г-н Иванов, вие сте създател на методиката за управление на екипи, които работят от разстояние - Virtual Power Teams („Мощни виртуални екипи“). Как стигнахте до идеята за нея?

- Бях мениджър повече от 20 години, работих в 3 различни държави - България, Унгария и Германия. Три години бях ръководител на ИТ проектите на голяма международна компания за Европа. Компанията оперираше в 20 страни - аз трябваше да координирам всички мащабни проекти. Впоследствие поех отговорност за поддръжката на ИТ инфраструктурата и бизнес приложенията за Източна Европа, Средния изток и Африка. Имах екип от над 100 души, който беше разпръснат в може би 20 часови зони и с различна бизнес култура. Трябваше да се справя с всички различия и като математик реших да подхожда по-аналитично. Понякога изпитвах големи трудности, но през „проба-грешка“ достигнах до 10-те фактора за сплотяване на екипи, разположени на различни локации, които обединих в методиката Virtual Power Teams („Мощни виртуални екипи“).

- Какви бяха първите предизвикателства, с които се наложи да се справите? Как се промениха те през годините?

- Първото предизвикателство беше борбата със самия себе си. Когато за пръв път ме повишиха за един голям проект, тогава като че ли се възгордах – „ето, аз съм голям шеф“, и се опитах да казвам на моите хора в екипа, изключителни експерти, не само какво има да се прави, но и как точно да се свърши. С тези опити за микромениджмънт ударих в стена.

До този момент бях управлявал рутинни служители и при тях можех да си позволя по-директен подход. Когато се изправих срещу доказани експерти, се оказа, че трябва да се променя. Бях достатъчно отворен, за да потърся помощ от екипа си. Организирахме представяне на хората като личности през т.нар. линия на живота, и видях, че тези хора са както изключителни експерти, така и носят житей-

ска мъдрост и прогледнах. Погледнах на тях не като на съперници и като шеф, който трябва да бъде по-умен от тях, а като на съюзници. Така успях да направя прехода от шеф към мениджър. Мисля, че беше повратната точка.

След това трябваше да ръководя екип от над 100 души с йерархия от 4 нива. Тогава предизвикателството беше размерът на организацията, как да се проникне на толкова много места. Така оформихме структурата на комуникацията на екипа - какви форуми и срещи да имаме, кой да участва в тях, работихме по бизнес културата на екипа, избрахме атрактивна награда и оформихме цялостен метод, който работи за големи организации. Така се оформи и методът ми за 10-те опорни точки. С гордост мога да заявя, че прилагаме метода „Мощни виртуални екипи“ в много организации, включително и в НПО сферата, от доброволци от 1000 -10 000 души. Той работи, защото е основан на човешката природа и принципи на общуване, така че броят на хората няма значение.

- От днешна гледна точка, кое изглежда най-сериозно предизвикателство пред този тип организации – аутсорсинг, международни компании, доброволчески общности?

- Хората все повече използват служители на гъвкаво работно време, било то на свободна практика, било то на почасова заетост. Все по-често се работи от къщи, това дава възможност на някои социални групи, включително млади майки, да се включат на трудовия пазар.

От една страна, имаме все по-големи виртуални общества, които наброяват понякога 100 000 човека. Тогава предизвикателството е в йерархията. Добра възможност е себеорганизацията в името на определена мисия. От друга, имаме множество малки организации и стартъпи от 5-10 души, които работят по амбициозни цели. Те също имат нужда от помощ по отношение структура и организация.

• ВИЗИЯТА ЗА ЕКИПНАТА КУЛТУРА ТРЯБВА ДА СЕ ИЗРАБОТИ
• СЪВМЕСТНО, ЗА ДА СЕ ПОЧУВСТВАТ ХОРАТА СЪПРИЧАСТНИ,
• КАЗВА АВТОРЪТ НА МЕТОДА VIRTUAL POWER TEAMS

Споменахме огромните общества, както и малките предприемачи. По средата има една група компании с критична маса от 50-100 служители в две държави, които на база на успешен бизнес модел се опитват да влязат и в трета страна, други пазари. Много често работя в България с тях. В този момент на международна експанзия те се сблъскват с предизвикателството да координират 3-4 мениджъри за отделните страни, да мислят какво подлежи на споделени услуги, дали да правят маркетинг за всички страни. Това са както стратегически теми, така и въпрос на човешки отношения.

Важно е визията и моделът за екипната култура да се изра-

Петър Иванов е ИТ мениджър с над 20 години кариера в международни компании. На 42 г. решава да стане бизнес консултант, като развива собствена методика за управление на екипи, които работят на различни локации - Virtual Power Teams („Мощни виртуални екипи“). Работи с международни компании и неправителствени организации в Европа, САЩ, Азия.

Обучение по Virtual Power Teams („Мощни виртуални екипи“)

ботят в интерактивна екипна среща, хората да ги обсъдят, да се почувстват съпричастни и да вземат решенията. Тогава те се ангажират и шансовете за успех са много по-големи. Ще има търкания, ще има конфликти, това е част от всеки бизнес, но с повече отдаване на отговорности нещата имат шанс да се развият успешно.

- Какво е наблюдението ви върху българската среда на виртуални екипи? Какво отличава фирмите у нас, които имат разпръснати екипи, от тези, с които сте имали опит в чужбина?

- От една страна, българските служители са много любопитни, имат широк кръг от познания. В Западна Европа тясната специализация е по-застъпена. Българите са по-гъвкави, дори да са тясно специализирани, имат по-широк поглед върху останалите професионални области. Често работят с аутсорсинг компании и се сблъскват с една или две култури - най-често англичани, французи, германци или американци. Така се натъкват на класическите проблеми със съответните култури. Например при общуването с англичаните се затрудняват да управляват кореспонденция на достатъчно високо езиково ниво, защото има много думи и изрази, които са двусмислени. С французите проблемът е, че като шефове те изискват безпрекословно подчинение. При индийците това е управлението на времето – те не казват „не“, не влизат в директен конфликт, т.е. понякога няма да са в състояние да свършат работата, която е договорена. Това е по отношение на културните различия.

Иначе ми прави впечатление, че в България невинаги се полагат достатъчно усилия да се сформира екип и да се укрепят на международно ниво. Обикновено тук хората са в един офис и се познават, нашата култура е такава, че и след работа често се излиза на бира. Има силна човешка връзка, но не се полагат усилия да се създаде и укрепят дългосрочно виртуален екип. Затова е добре хората да се опознаят, да се обособят силните страни на хората и после да се набележат една или две цели, свързани изцяло със сплотяване на екипите в различните локации. Най-добре е да се направи това на живо, но напоследък се прави и онлайн.

Също така често срещам същия проблем, какъвто аз имах в началото на практиката си – предприемачите да се държат като шеф, който трябва да бъде по-умен от служителите, а да не ги възприема като съюзници. Затова и преходът от шеф към мениджър е много важен.

Когато компанията прибавят екипи или клиенти от нови страни с различни култури или развиват по-големи проекти с повече хора, този обем изисква организация. Когато се включат множество локации и хора, се налага сплотяване чрез разбиване на по-малки групи.

- Скоро излезе ваша книга в Германия. Разкажете за нея.

- Това е историята за един немски предприемач, който решава да се намеси във възстановяването на селище от земетресение в подножието на Хималаите. Той задейства екип от международни експерти. Те успяват с помощта на правителството, кампании за събиране на средства, множество модерни методи на управление на средствата и на доброволците, да се справят и да изградят къщи за хората в беда.

Разказвайки тази история, включих много от нещата от моя опит. Книгата („Екипи без граници“) е драматична, има и смешни ситуации. Тя ми даде възможност да опиша своя опит в една история. Надявам се тя да е полезна и за българските читатели, когато се появи на пазара през май.

- Ако трябва в едно изречение да кажете коя е рецептата за това да се разбират хората, независимо в коя част на света са и работят, какво би било то?

- Всеки един е звезда. Това беше работно заглавие на моята книга. Много често мениджърите, поради непознаване на екипите си, подценяват таланта на хората. Ако те подхождат от гледна точка на индивидуалния талант, и се опитат да го открият в хората си, всеки разбере за талантите на другия, това поражда изключителна енергия, запазва гравитацията в екипа, без оглед на култури и разстояние. Всеки е звезда и ролята на шефа е да ѝ даде възможност да засияе.

Кмета.bg ПРЕДСТАВЯ

Луксозното издание на български и английски език ще разкрие родните общини и региони с всичките им възможности за привличане на българския и международен бизнес.

Какви са условията по общини, какви планове имат местните власти за развитието на регионалните икономики, за подобряване на инфраструктурата, за разкриване на нови работни места.

Всичко това събрано на едно място – в специалното издание „Инвестиции и региони“.

Книгата ще достигне до хиляди компании, които са елитът на българския и международния бизнес.

Арт семестър завършва с представяне на индивидуални проекти, вдъхновени от новите знания, и със сертификати за участие

АРТИСТИЧНО, но и ПРАГМАТИЧНО

автор: Яна Колева

Ако не управляваме финансите си, те започват да ни управляват. Ако нямаме достатъчно знания и не се отнасяме интелигентно към парите си, резултатът винаги е в наш ущърб. В това уверява художникът Венцислав Илиев, минал през първия Арт семестър на Корпоративния университет „Карол“.

За кого

Арт семестър е обучение по финанси, разработено за хора на изкуството. Образователно-творческият проект е за съвременни автори, които искат да случат нещата и не чакат те да им се случат, обяснява Милена Петкова, ръководител на проекта Арт семестър и мениджър Знание във финансова група „Карол“. Тази година инициативата се провежда за четвърти път и е през април в „Карол“. Обучението е за хора със свободни професии и студенти, занимаващи се с изкуство. Обикновено това са художници, скулптори, дизайнери, приложници, но добре дошли са и

артисти от други сфери на изкуството. Сред участниците тази година е актриса, която освен с модерни форми на театър се занимава и с гърнчарство. Уникалната като формат програма не поставя ограничения във възрастта и опита. В Арт семестър досега са се включвали както автори с изградена кариера и с многобройни изложби у нас и в чужбина, така и студенти, които правят първата си самостоятелна изложба в „Карол“. Така например през 2015-а при откриването на общата изложба в края на обучението скулпторът Николай Маринов създава творческо IPO и прави първично публично предлагане на акции от своята Фабрика за въображение, която работи само на печалба. Ценните книжа са нарисувани от самия него и са на различна цена, като възвръщаемостта е според... въображението.

Обхват

Темите и лекторите всяка година са различни, но със сигурност тук е мястото да научите как да управлявате па-

ХОРА НА ИЗКУСТВОТО СЕ УЧАТ ДА УПРАВЛЯВАТ ПАРИТЕ СИ В АРТ СЕМЕСТЪР НА КОРПОРАТИВНИЯ УНИВЕРСИТЕТ НА ФИНАНСОВА ГРУПА КАРОЛ

рите си, изкуство ли е инвестирането, как изкуството работи за парите и как парите работят за изкуството, какво представляват капиталовите пазари и защо си струва да ги познаваме. Извън чисто финансовите теми и управлението на парите се включват полезни лекции, свързани с маркетинга, комуникацията и продажбата на изкуство, аукционите и авторското право. През тази година фокусът е върху това участниците да научат защо е важно да управляват собствения си бюджет, как да го правят, какво трябва да знаят, за да инвестират, какви фондове избират хората на изкуството, какво представляват колективните схеми на инвестиране и какви са техните предимства. Основните лектори по финансовите теми са изпълнителни директори във финансова група „Карол“, а гост-лектор е Стойне Василев, създател на сайта за лични финанси и собствен бизнес SmartMoney.bg. Той е и председател на УС на Българската асоциация на личните финансови консултанти.

Фокус

Участниците ще разберат как да изградят своя личен бранд, как да осъществяват комуникацията с медиите и галериите, как да продават чрез интернет, как да регистрират фирма или да се справят като фрилансъри, защо да се включват в проекти, пленери и конкурси, как сами да създават възможности и да осъществяват идеите си. Всичко това те ще научат от успешни художници и творци, участници в досегашните издания на Арт семестър. Онлайн с конкретни препоръки и полезни съвети се включват и български автори, които работят в чужбина. По темата за авторското право и личния финансов успех лектор е юристът Мирослав Моравски, който е и музикант. А Цветанка Апостолова, старши експерт в Патентно ведомство, която има опит и като художник, ще разясни защитата чрез обекти на индустриалната собственост. За първи път в програмата е включена темата за психологията на творчеството и успеха. Как може да се препрограмирате, за да сме успешни в изкуството и в личния си живот, но и в управлението на финансите – отговор на този въпрос ще търси Георги Ангелов, който води в „Карол“ авторска програма за седемдневна трансформация. Той е трейдър, но и лекар с докторат по имунология от един от най-престижните университети във Франция – Ecole Normale Supérieure. Работил е във

ведещи лаборатории в областта на фундаменталната имунология във Франция, Швейцария и САЩ. В Арт семестър ще провокира с концепцията за квантовото мислене.

Мост

Арт семестър включва две седмици с лекции и артшопи и една творческа седмица, в която всеки създава своя творба, вдъхновена от новите знания. Обучението завършва с обща изложба, а по традиция след това в арт пространството на „Карол“ се правят и индивидуални експозиции на участниците. „В Арт семестър ще учите и ще творите. Ще се превърнете от Art Thinkers във Financial Thinkers, или хората с артистична нагласа ще се научат да мислят и финансово. Чрез брейнсторминг ще превърнете индивидуалната творческа работа в екипно генериране на идеи, които ще презададете с вашите изразни средства“, уверява Милена Петкова.

Често говорим за необходимостта от повишаване на финансовата грамотност, но в „Карол“ са намерили начин да правят това по твърде интересен и ефективен начин. Ето какво казва още художникът Венцислав Илиев: „Арт семестър ме грабна с предизвикателството на парадокса. На пръв поглед между финансите и изкуството няма пряка връзка. Но това е само на пръв поглед. Защото парите и изкуството са свързани от дълбока древност. Знанията за управлението на личния бюджет и за инвестициите са необходими на всеки.“ Със сигурност подкрепата чрез знание, която „Карол“ осигурява, дава възможност на хората на изкуството да са по-уверени, когато продават своето творчество, но и когато инвестират. Чрез Арт семестър компанията гради солиден мост с хората на изкуството и създава модел, който и други биха могли да последват.

По традиция участниците в Арт семестър създават колективна творба

ЧЕРВЕНА КНИГА

на ИЗЧЕЗВАЩИТЕ ПРОФЕСИИ

автор: Владимир Митев

През февруари – първият цял месец от началото на мандата на Доналд Тръмп, работните места в американската икономика нараснаха с 235 000. Безработицата спадна до 4,7%, а заплатите нараснаха с 2,8% спрямо февруари 2016 г.

Ако се вземат предвид данните от януари, когато работните места нараснаха с 238 000, очевидно има позитивна тенденция на американския пазар на труда. Едно от основните обещания на Тръмп беше да спре изтичането на работни места към развиващия се свят и да засили американската индустрия. Така той се опитва да

се противопостави на тенденцията за роботизация и автоматизация на производството и за изчезване на цели професии в резултат на технологичните и на обществените промени.

Тревога в тази посока се бие все по-често в последно време. През ноември 2016 г. – след победата на Тръмп на президентските избори, Центърът за бизнес, право и държавна политика към Колумбийското бизнес училище проведе дискусия за бъдещето на трудовия пазар в Щатите и защитата на работниците. Основни изводи от нея бяха, че каквато и правителствена политика да бъде водена, не може да бъде спряна замяната на хора от ма-

ПОЩАЛЪОНИ

Американското бюро за трудови статистики очаква свиване с 28% на броя на пощенските служители в периода 2015-2022 г. Причините за тази тенденция са много. От една страна, се развиват системи за автоматично сортиране на пощата. От друга, приближава времето, когато роботи или дронове биха могли да доставят поща. От трета, комуникацията между хората от години се прехвърля във виртуалното пространство. Възраждането на сантименталната практика да се изпращат картички с природни и градски пейзажи не може да спре прехода на общуването в дигитална посока.

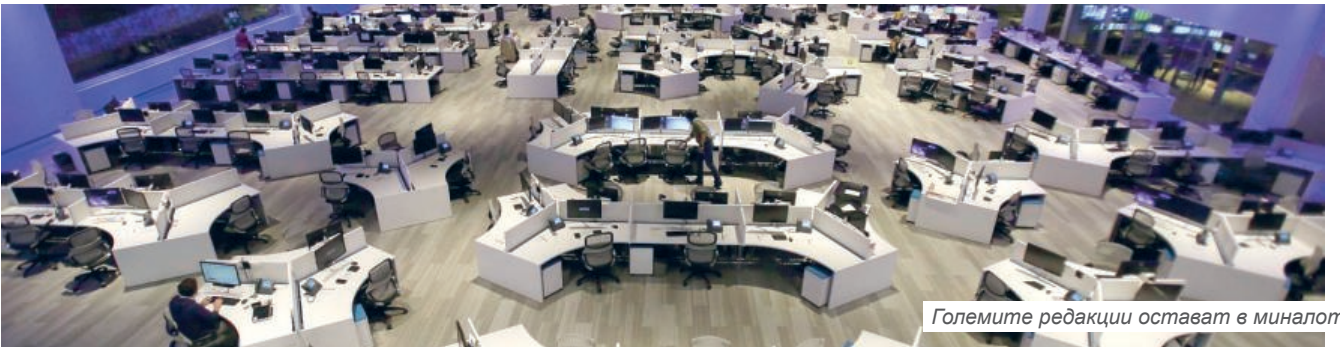

Виждали ли сте скоро пощальон?

нии, политики или политически интереси.

Покрай кризата на медиите спада броят на отпечатваните издания, което намалява нуждата от печатари. В условията на свиващ се пазар странорите също стават по-малко търсени. Според Американското бюро за трудови статистики през 2022 г. в Щатите ще работят с 13%

СЛУЖИТЕЛИ В МЕДИИ

Големите редакции остават в миналото

Медийният бизнес в целия свят е в криза. Приходите от реклама намаляват, все по-малко хора купуват книжни издания, вестници и списания са принудени да свият щата или направо да закрият дейността си. Оцеляват онези, които се приспособяват към дигиталните технологии, и то най-вече, ако успеят да си осигурят заможен собственик. През последните години Washington Post бе купен от собственика на Amazon Джеф Безос, а Financial Times се озова в японски ръце.

Част от тенденцията е, че световните медии все по-рядко поддържат чуждестранни кореспонденти, защото да имаш подобен човек е много скъпо. Американски медии питат за анализ на кризата в Гърция своя постоянен пратеник в Лондон или просто преписват това, което популярните агенции пишат.

Журналистите все по-често се преквалифицират в пирари, а и самата журналистика все по-често се трансформира в средство за промотиране на определени компа-

по-малко журналисти, отколкото е имало през 2015 г.

РАБОТНИ МЕСТА В ИНДУСТРИЯТА

Машините вече са навлезли значително в индустрии като автомобилостроенето

Най-отчетливо трудът ще бъде заменен от машини в производството. Индустрии като стоманодобив или автомобилостроене отдавна страдат от свръхкапацитет. За да се конкурират в тези отрасли, компаниите трябва да увеличат добавената стойност от услугите, свързани с производството (например софтуера, използван в колите) или просто да автоматизират максимален брой процеси.

Китай се очертава да е един от световните лидери в употребата на работи в индустрията. Според Международната федерация на роботите, ако през 2010 г. азиатският гигант е представлявал 12% от световния пазар на индустриални работи, през 2019 г. делът му ще достигне 40%.

Автоматизацията на производството в Китай е отговор на намаляващата като количество работна сила и средство за стимулиране на иновациите, пише японският сайт Nikkei.com. Пекин е поставил за цел „плътността от работи“ да достигне през 2020 г. 150 на 10 000 работника, спрямо 49/10 000 през 2015 г.

Подобни процеси текат навсякъде в индустриално развития свят. Те означават бъдеще на още по-голяма несигурност за трудещите се, на още по-голяма конкуренция в световен план и на още по-голяма разлика в доходите и възможностите между квалифицирани трудещи се и неквалифицирани останали без работа.

ШОФЬОРИ И ДИСПЕЧЕРИ

С възхода на приложения като Uber и Lyft хората могат да си договорят транспорт в градски условия без нуждата да звънят на диспечер, който да насочи такси към тях. Но възходът на роботизираните автомобили и камиони може да направи самата професия на шофьора застрашена. Коли, задвижвани от алгоритми, биха могли да бъдат хакнати или атакувани електронно, но ако разполагат с добра цифрова сигурност, те биха свели до минимум риска от катастрофи. Затова има мнения и че застраховките на автомобили може в бъдеще да се окажат ненужни и остарели като феномен.

ДРУГИ ПРОФЕСИИ

В центровете за доставка на Amazon от години действат работи с минимална нужда от човешка намеса, които циркулират между палетите със стоки и преместват тези от тях, които са необходими, така че да се отговори на поръчките на клиентите. Поне част от трудещите се в сферата на товарната и разтоварната дейност също може да станат излишни заради автоматизацията.

Дали сегашната индустриална революция, свързана с роботите и изкуствения интелект, ще съумее подобно на предишните да създаде достатъчно нови работни места, които да заменят онези, ликвидирани от технологиите? Това е надеждата на стопанските плановници, теоретиците на бъдещето и на хората, които гледат отвъд края на месеца и фиша със заплатата.

Днес технологията е толкова всеобхватна, че унищожаването на няколко робота или компютъра – както т.нар. лудити са трошали машините в началото на индустриалната революция в Англия, по никакъв начин не може да запази досегашните обществени и трудови баланси. Технологичният дух до такава степен е излязъл от бутилка-

Автономните коли и споделеното пътуване ще застрашат професията на шофьора

та, че може скоро по-отговорни правителства да вземат политически мерки за защита на изчезващи професии, без които животът би станал по-унифициран и лишен от дух. Няма ли в бъдеще „изостанали“ райони, където някои професии все още са живи, да се превърнат в своеобразни резервати, където миналото продължава да живее – с активната помощ на съответната държава? ■

АВТОМОБИЛИ НА БЪДЕЩЕТО ИЛИ КОЛИ ОТ МИНАЛОТО

автор: Яна Колева

Българският пазар на автомобили има своите нашенски специфики. На него съжителстват както супермодерни возила, така и колите на над 15-годишна възраст, които заемат почти три четвърти от целия ни автопарк. Поради своята ниска платежоспособност голямата част от населението си купува употребявани коли.

Технологии

Автомобилът вече не е само средство за придвижване, той е технология, удобство, безопасност, дори лукс и престиж. Електрифицираните и напълно електрическите модели са новите галеници на пазара. Дигиталната свързаност също си казва думата. Колите на дизел и бензин започват да отстъпват пред екологично чистите коли, които носят друго качество и удобство. Разбираемо, първото поколение електромобили вече си купува „билет“, за да си осигури „втора младост“ в България.

Посока

Без автомобили вече не можем и е достатъчен бърз поглед в София, за да се уверим, че наистина колите „изяждоха“ тротоарите и места за паркиране вече трудно се намират. Има ли лек и за това? Със сигурност варианти има най-различни

и един от тях е „кар шеринг“ – споделеното ползване на автомобили. Този модел придобива популярност на Запад, тъй като притежаването на автомобил става все по-скъпо и натоварващо. Община Виена например насърчава кар шеринга на електромобили и активно съдейства за неговото развитие. Целта, която австрийската столица си е поставила, е през 2025 г. 80% от пътуванията в града да са чрез обществен транспорт и споделена мобилност, а не чрез лични превозни средства. Там дори смело предвиждат бъдеще без собствени коли. Друга очертаваща се тенденция са автомобилите без шофьор. Вероятно тази вълна няма да подмине София и големите градове в България.

В крак с промяната

Технологиите, комфортът, пазарът и нагласите към колите се променят бързо. Маркетинг мениджърите на големите автомобилни компании са под засилващ се натиск по редица причини. Те най-добре познават тенденциите, трудностите, но и възможностите, тъй като всеки ден трябва да се справят с нови и нови предизвикателства. Задачата им е да продават повече. Как успяват, разказват трима маркетинг мениджъри на компании, които внасят автомобили.

МАРКЕТИНГ МЕНИДЖЪРИТЕ
НА ГОЛЕМИТЕ АВТОМОБИЛНИ
КОМПАНИИ СА ПОД СИЛЕН
НАТИСК, НО ТЕ НАМИРАТ ПЪТ В
ДИНАМИЧНАТА СРЕДА
.....

ВИТАН КАСНАКОВ,
МАРКЕТИНГ
МЕНИДЖЪР
НА „ХИОНДАЙ
БЪЛГАРИЯ“:

Продажбите растат плавно

Г-н Каснаков, какъв тренд наблюдавате на пазара на нови автомобили в България?

- Пазарът на нови автомобили в България винаги е бил странно явление и на моменти доста непредсказуем. Това се дължи на факта, че заема малка част от общия пазар, където превес имат употребяваните коли. Благодарение на фирмите и институциите търсенето на нови автомобили отбелязва известен ръст. За съжаление, индивидуалните клиенти не са основен фактор, влияещ на статистиката при покупката на нов автомобил, а и надали скоро ще бъдат. Това говорят и официалните данни от статистиката, и сравненията със съседните страни.

- Като вносител какъв е вашият дял на този пазар през миналата година например?

- Относителният дял на конкретна марка е важен фактор на българския пазар, но в същото време често тази стойност може да бъде изкривена. Ето защо е по-важно намерението този дял постепенно да се увеличава и с уверени стъпки да се върви към утвърждаването в съзнанието на клиентите, а не толкова да се превръща в самоцел преследването на неговото цифрово изражение.

- Какво ви „казва“ автомобилният пазар в момента?

- Пазарът е относително стабилен и няма критични ситуации, както имаше преди няколко години. Върви се към плавно повишаване на нивата на продажби. Може да възникнат сътресения единствено заради политическата ситуация, която оказва доста пряко влияние.

- В динамиката на непрестанни промени какво се изисква днес от маркетинг мениджърите?

- Винаги се е изисквало да са многопластови в своите формулировки и действия. Налага го естеството на работата, което е едновременно теоретично и силно практическо. Тези хора трябва да притежават обширно поле от познания и интереси, често дори извън конкретната сфера на действие, за да са ефективни и да изпълняват качествено своите идеи и проекти.

- Според вас какво трябва да се прави, за да растат

продажбите на автомобили?

- Като начало държавата трябва да предвиди облекчения за новите и ограничения за старите автомобили. Такива практики има в редица европейски държави. Парадокс у нас е, че за стар автомобил с много повече вредни емисии се плаща по-нисък данък, отколкото за нов автомобил, отговарящ на най-новите европейски екостандарти. Може да има стимули за хибридни и електрически автомобили, като например по-ниски данъци, възможности за паркиране в центъра и по-цялостна политика в тази насока.

⋮ ПАРАДОКС Е, ЧЕ ЗА СТАР АВТОМОБИЛ СЕ
⋮ ПЛАЩА ПО-НИСЪК ДАНЪК, ОТКОЛКОТО ЗА НОВ,
⋮ ОТГОВАРЯЩ НА АКТУАЛНИТЕ ЕКОСТАНДАРТИ

- С какво са по-различни в нагласите и изискванията си клиентите днес?

- Не бих казал, че клиентите са много по-различни в изискванията си. По-скоро са поставени в по-различна ситуация, в която технологиите играят все по-голяма роля. Това прави някои от тях по-придирчиви към възможностите за свързаност на автомобила и доколко той би могъл да им е полезен в комуникационно натоварен ритъм. Съществуват и хора, които просто искат да имат автомобил на по-ниска цена. Те обръщат повече внимание на фактори като гаранция, поддръжка и икономичност. Има и такива, които са верни на дадена марка и трудно биха изпробвали нещо различно.

- Какво е бъдещето на автомобилите, което вече се задава?

- Бъдещето е в новите технологии - както в самия авто-

мобил, така и по отношение на задвижването. Забелязва се все по-ясно преход към все повече електрифицирани модели на всички марки. Това изглежда като трайна тенденция. Това са така наречените „хибриди“, „плъгин хибриди“ или напълно електрически модели. Продължават и разработки на алтернативни задвижвания като двигатели, работещи с горивни клетки на водород. Върви се към екологично чисти автомобили, които обаче носят удоволствие от шофирането и да са пълноценни в своята основна функция.

- Какъв е измерителят за вашия професионален успех?

- Според мен успехът, освен с добре свършената работа, се измерва с вътрешната увереност и жаждата за изследване на непознати територии, но най-вече с личното удовлетворение. Това са градивните елементи, придаващи смисъл и енергия на действията ни.

ПЕТЪР ДОБРЕВ,
МАРКЕТИНГ
МЕНИДЖЪР НА
„ОПЕЛ БЪЛГАРИЯ“:

Технологиите променят и тази индустрия

Г-н Добрев, какъв тренд наблюдавате на пазара на нови автомобили в България?

- В последните години се наблюдават сравнително устойчиви ръстове в продажбата на нови автомобили. Все повече и у нас се увеличава търсенето в сегмента SUV (високо проходими автомобили), което е и световна тенденция - в края на годината делът на продажбите им ще е над 30% в Европа. За жалост в страната расте потреблението и на употребявани автомобили, но искрено вярвам, че с правилните действия тази тенденция ще бъде преборена.

- Като вносител какъв е вашият дял на този пазар през миналата година например?

- Пазарният дял не е надеждно измерим показател за развитието и успеха на която и да е марка в България. Все още нямаме адекватни данни от държавния регулатор в лицето на КАТ, митниците и институциите. Реекспортът е значителен и това изкривява статистиката. Много автомобили се отчитат като продадени в България, но веднага след това се изнасят извън граница. Затова за нас е важно стабилните ръстове на продажбите през последните години да се запазят и занаяпред. През 2015 имаме 30% ръст, през 2016 – 10%, тази година очакваме покачване с поне 10-15%.

- Какво ви „казва“ автомобилният пазар в момента?

- Ставаме все по-отговорни - както към природата, така и към самите себе си. Безопасността и околната среда ще са приоритет номер едно в близките години. Неслучайно Норвегия обяви намерението си да премахне изцяло бензиновите и дизеловите автомобили до 2050 г. Други правителства гласуваха нормативни актове с цел стимулиране покупката на автомобили с алтернативно задвижване. В България това все още звучи екзотично, но рано или късно тенденциите ще се пренесат и тук.

- В динамиката на непрестанни промени какво се изисква днес от маркетинг мениджърите?

- В общи линии сам си безсилен. Ако нямаш добър екип от инженери, дизайнери, анализатори, финансисти, потенциалът е минимален. И най-гениалните комуникационни стратегии трудно ще работят без добър продукт. С пълна сила важи и обратното - без добро маркетингане и най-добрият продукт ще е неуспешен. Качественото взаимодействие на всички управленски нива е важно за всеки бизнес, но това важи с особена сила за автомобилния бранш.

⋮ И НАЙ-ГЕНИАЛНИТЕ КОМУНИКАЦИОННИ
⋮ СТРАТЕГИИ ТРУДНО РАБОТЯТ БЕЗ ДОБЪР
⋮ ПРОДУКТ, А БЕЗ ДОБРО МАРКЕТИРАНЕ
⋮ И НАЙ-ДОБРИЯТ ПРОДУКТ ЩЕ Е НЕУСПЕШЕН

- Какво трябва да се прави, за да растат продажбите на автомобили?

- Всеки пазар има своите специфики и няма универсална рецепта. Българският пазар е силно ценово ориентиран и поради тази причина делът на употребяваните автомобили е толкова голям. Смятам, че гъвкавите схеми на плащане, ниските месечни вноски, остатъчните стойности, обратното изкупуване, възможността за индивидуално конфигуриране са все ключови инструменти, които влияят за промяна на модела. Необходима е по-добра информираност на потребителите, което е и една от основните задачи на маркетинга. В последните години потребителите търсят нещо повече от волан, педали и хубав дизайн. Имат нужда от нещо различно, от черешката на тортата.. Opel OnStar е един чудесен пример – освен изключително удобство и сигурност, дава усещане за специално отношение.

- С какво са по-различни в нагласите и в изискванията си клиентите днес?

- Преди беше лукс да имаш климатик и серво на волана, сега се търси свързаност, мобилно приложение, телефония, масажирани седалки, LED матрични светлини... Технологиите набират голяма скорост и това значително променя индустрията.

- Какво е бъдещето на автомобилите, което вече се задава?

- Очакваме навлизането на автономните автомобили, управлявани изцяло от компютър. Въпрос на смело въображение е какви ще бъдат следващите стъпки. Хенри Форд препоръчва да сме иновативни и да не се влияем от статуквото: „Ако питаме хората от какво имат нужда, те ще поискат по-мощни коне.“ Ние сме тези, които трябва да зададат посоката и да търсим нови територии, а ако сме на прав път, пазарът ще го оцени.

- Какъв е измерителят за вашия професионален успех?

- Това е екипен спорт. И три гола да си вкарал, ако си загубил мача, провалът е налице. Затова успехът е резултат от усилията на много играчи, взаимодействащи си по безупречен начин. И се измерва преди всичко в удовлетвореността на крайния потребител.

ПРЕСЛАВА ВЛАДИМИРОВА,
МАРКЕТИНГ МЕНИДЖЪР НА
„АУДИ“ И ПР МЕНИДЖЪР
НА „ПОРШЕ БЪЛГАРИЯ“ :

Клиентите са Все по-добре информирани

Г-жо Владимирова, като вносител какъв е вашият дял на пазара през миналата година?
- „Порше България“ е вносител на Volkswagen леки и лекотоварни автомобили и на Audi. Общият пазарен дял за 2016-а при леките автомобили е 11,2 %, а при лекотоварните - 11,4%.

- Какво ви „казва“ автомобилният пазар в момента?
- Автомобилостроенето е иновативно производство. Концернът Volkswagen е сред първите по инвестиции в развойна дейност. През 2016 г. са инвестирани 13 млрд. евро за нововъведения. Предимствата, които иновациите внасят, са предизвикателство за маркетинг мениджъра на всяка високотехнологична марка. Продуктът е емоция, но клиентът се нуждае и от рационални аргументи при избора.

- Какви са предизвикателствата за вас?
- Предизвикателство е медийната стратегия, изборът на ефективен и максимално таргетиран подход за достигане до клиентите. Телевизионната реклама е основното ни перо, дигиталната в посока ремаркетинг е друг тренд, който се налага извън стандартната дисплей реклама. Моделите, които са подкупващо евтини за достигнат контакт, но не дават гаранция до какво съдържание ще видиш бранда си, не работят за премиум сегмента. Изкушението да ги избереш е голямо и за маркетинг мениджъра е важно да аргументира присъствието си в качествен контекст, който е по-скъп. Основната посока, която е доказано печеливша за нас, е създаването на локално съдържание, което добавя емоции и приближава марката до клиентите ни в България. Това е въпрос и на успешна работа с рекламната агенция.

- С какво са по-различни в нагласите и в изискванията си клиентите ви днес?

- Те са хора със стил, успели в собствения си бизнес и работа, ценят труда си и знаят стойността на парите, които инвестират в автомобила. Това са информирани и технологично грамотни хора, които винаги правят информиран избор. Работата с тях е предизвикателство и всяка сделка изисква много повече време за преговори, отколкото преди. Клиентът онлайн се информира за желания модел - в интернет проверява, анализира и едва после следва обаждане и посещение. Дигиталното съдържание, свързано с марката, трябва да е леснодостъпно, разбираемо, функционално и атрактивно.

- Какво е бъдещето на автомобилите, което вече се задава?

- Тенденциите, които дефинират бъдещите ни продукти, са електрическо задвижване, дигитална свързаност и автономно шофиране. Всяка една от тях е представена в моделите на Volkswagen и Audi и се развива допълнително с единствената цел да създаде добавена стойност за клиентите.

- Какъв е измерителят за вашия професионален успех?

- Първо са продажбите, а в премиум сегмента в автомобилния пазар имиджът на марката е определящ. Фактът, че марката е международно успешна и еталон за техническо превъзходство, не означава непременно, че тя се приема така и на нашия пазар. Цената на всяка марка отговаря на нивото на имиджа ѝ на конкретния пазар и възприятието на Audi в България е определящо за успеха ни в продажбите.

∴ ПРОДУКТЪТ Е ЕМОЦИЯ, НО ПРИ ИЗБОРА НА
∴ АВТОМОБИЛ СЕ ТЪРСЯТ И РАЦИОНАЛНИ АРГУМЕНТИ

1892

NAVIGATION
MARITIME
BULGARE

www.navbul.com

КОРАБОПЛАВАНЕ С ТРАДИЦИИ ОТ ВЕКОВЕ

**НАДЕЖДЕН
ПАРТНЬОР**

BŪLGARIYA
BULGARIA

**В МОРСКИЯ
ТРАНСПОРТ!**

ЕЛЕКТРОДОМАКИНСКИТЕ УРЕДИ, БЕЗ КОИТО НЕ МОЖЕМ

Домакинските уреди са нещо, без което не можем. Хладилници, перални машини, съдомиялни, сушилни, бойлери, готварски печки и котлони, абсорбатори, климатици, прахосмукачки, ютии, кафе машини, малки кухненски уреди... Не искаме да си представим какво би бил домът ни без тези наши верни помощници. Кой ли обаче се грижи за нашия комфорт и дали ни гарантира качество, което да не създава проблеми?

Развитие

Основна отличителна черта на сектора е приносът му за енергийната и ресурсната ефективност, същевременно потребителите имат голям спектър от възможности за избор. Важни характеристики са удобство, енергийна ефективност, дизайн, издръжливост, следпродажбени услуги и достъпност. В страната секторът включва производителите на домакински уреди, които работят на територията на България, както и представителствата на големите европейски

и световни марки. В България развиват дейност три големи производствени предприятия: „Либхер-Хаусгерете Марица“ (производство на хладилни уреди), „Елдоминвест“ (електрически бойлери, уреди за готвене, отоплителни уреди, уреди за алтернативна енергия) и ТЕСИ (електрически бойлери, отоплителни уреди). Те реализират продукцията си както на българския, така и на чужди пазари. „Елдоминвест“ доставя на Балканите, в Европейския съюз, в Руската федерация и Азия. ТЕСИ продава в над 50 държави на четири континента. „Либхер-Хаусгерете Марица“ произвежда за европейските пазари. Наред с трите големи предприятия съществуват и няколко малки фирми за домакински уреди, но за тяхната дейност няма обобщени данни. На българския пазар доминират чуждите брандове за по-голямата част от видовете уреди за бита. Изключение правят българските марки бойлери ЕЛДОМ и ТЕСИ и някои малки отоплителни уреди. По-особен случай е марката ЛИБХЕР, която е собственост на чужд концерн, но българите я възприемат като своя, тъй като

: ФАКТОР В РАЗВИТИЕТО НА БРАНША
 : СА ТЕНДЕНЦИИТЕ ЗА УМЕН ДОМ. ЩЕ
 : ОЦЕЛЯТ ПРОИЗВОДИТЕЛИТЕ, КОИТО СА
 : В КРАК С НАГЛАСИТЕ НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ

и 5% ръст в Германия. Добавената стойност на сектора на домакинските уреди в България за БВП на ЕС по данни на Евростат за 2013 г. е 48 млн. евро. За последните три години все още няма обобщена статистика.

Нагласи

Данните на НСИ за 2015 г. показват, че 92% от българските домакинства имат перална машина, а 98% - хладилник. Домакинствата, притежаващи климатици, са 33%, а съдомиялни машини - около 10%. Националната статистика не предоставя данни за други продуктови групи.

През 2015 г. СЕСЕД България прави проучване на нагласите на българските потребители спрямо домакинските уреди. В него потребителите заявяват, че използват електроуредите в домакинството си 8-10 години, като близо 40% посочват, че ги употребяват над 10 години, а 1/3 - над 15 години. Безспорно домакинските уреди осигуряват по-добро качество на живот. Надеждността им е висока и те имат стабилност по отношение на продължителността си на живот, а достъпността им като цена се е повишила многократно. Качеството е много важен критерий за покупка и то влияе върху доверието на потребителите към марката.

Тренд

Секторът на домакинските уреди допринася за създаването на преки и непреки работни места, непрекъснатото развиване на иновациите и повишаване на качеството на живот на хората, опазването на околната среда и постигането на устойчивост, уверяват от асоциацията. Броят на директно заетите в сектора в България е около 4000 души (на 12-о място сред страните от ЕС), но браншът създава и

от години хладилните уреди под този бранд се произвеждат у нас. Най-продаваните уреди на българския пазар са пералните машини и хладилниците. Това обобщава Габриела Чифличка, генерален секретар на Асоциация СЕСЕД България. Организацията обединява производителите на електродомакински уреди в страната и търговски представители на големите европейски производители, сред които BSH, Горене, Груп СЕБ, Електролукс, Уърлпул.

Къде сме ние

В Европейския съюз има 3432 производствени предприятия, докато в България те са около 20. Оборътът, генериран от сектора в общността през 2014 г., е 43 млрд. евро, а в България - 277 млн. евро. Тенденцията в ръста на търговския оборот в България е положителна. Секторът отбелязва много добри показатели, при положение че българският пазар е един от най-малките в ЕС. За периода 2008-2014 г. оборътът в сектора се е повишил с 22%, на фона на липса на растеж и отрицателните стойности за 15 други страни и в сравнение с 3% ръст в Полша

недиректна заетост под формата на работни места в търговията, подизпълнителите и доставчиците от леката промишленост, логистиката и следпродажбения сервис. По данни на Евростат, секторът на домакинските уреди в България е инвестирал 8,5 млн. евро през 2014 г. за развойна дейност спрямо 1,4 млрд. евро инвестиции за целия Европейски съюз. В България инвестициите за развойна дейност са се увеличили с 22% за периода 2008-2014 г. Производителите на домакински уреди се стремят да разработват иновативни, трайни, енергийноефективни и безопасни продукти. Те финансират управлението на отпадъците от електрическото и електронното оборудване. Чрез отговорно отношение на всички етапи от живота на продукта, от идеята до оползотворяването на отпадъка, браншът допринася за ефективното използване на ресурсите и за постигането на кръговата икономика. „Стремежът на производителите е домакинските уреди да са с все по-висока енергийна ефективност. Уредите на нашите членове отговарят на европейските и международните стандарти и тяхното съответствие със законодателните изисквания се проверява чрез извършване на тестове в специализирани лаборатории“, уверява Габриела Чифличка.

Модернизация

Иновациите са двигател на сектора и така се стига до пускане на пазара на продукти с все по-висока енергийна ефективност и тази тенденция ще се задълбочава. С предстоящото приемане на новия Рамков регламент на Европейския парламент и Съвета на ЕС за етикетирание за енергийна ефективност и на специализираните регламенти за продуктите групи се създават предпоставки за още по-голямо повишаване на енергийната ефективност на уредите. Това ще е важен принос на сектора, а и за икономиката, уверява председателят на Асоциацията СЕСЕД България Асен Георгиев.

Енергийната ефективност и тенденциите за изграждане на умен дом ще са фактор в развитието на бранша. Конкуренцията на този пазар е традиционно висока и ще оцелеят производителите, които са в крак с нагласите на потребителите.

Проблеми

- ✓ Основен проблем пред сектора в България е липсата на дългосрочна държавна политика за снижаване на крайното енергийно потребление в домакинствата. Няма нормативни регулатори, стимулиращи внедряването на енергийно ефективни уреди в бита.
- ✓ Системата на образованието е далече от реалните потребности на бизнеса, констатираха представителите и на този сектор. Липсата на инженерно-технически персонал е сериозен проблем за производителите. Големите компании полагат усилия сами да се справят с проблема за развитие на кадрите си и сами обучават служителите си за повишаване на квалификацията и за преквалификация.
- ✓ Наличие на нелоялни играчи, които пускат на пазара продукти, несъответстващи на законовите изисквания. Срещу тях трябва да се вземат институционални мерки от страна на държавата, като се засили надзорът на пазара.

Тенденции

- ✓ Браншът на домакинските уреди непрекъснато инвестира в развойна дейност, отговаряща на съвременните концепции за умен дом.
- ✓ Свързаният дом ще даде възможност на потребителите да допринесат за спестяване на енергия чрез възможността да контролират собствените си нужди от електроенергия и времето на използването ѝ.
- ✓ Не е фантастика говорещият хладилник, който информира за наличните в него продукти, предлага рецепти за готвене или напитки, напомня ни, че за вечерята ни е необходим продукт, който липсва в него. Готварската печка може да приготвя храната, докато пътуваме на път за дома и да избягва натоварените часове на електрическата мрежа. Бойлери и отоплителни уреди може да са с електронен програматор, позволяващ предварително задаване на периода и режима на работа на уреда; интуитивен самообучаващ се софтуер при бойлерите, който следи поведението при потребление и осигурява необходимото количество топла вода точно когато е необходимо, при това с най-малък разход на електроенергия.
- ✓ Уредите с Wi-Fi управление от мобилно устройство са пример от близкото бъдеще.
- ✓ Повишаването на енергийната ефективност на уредите е трайна тенденция.

ЕЛЕКТРИЧЕСКИТЕ СКУТЕРИ **на ДЕСИ**

КАК ЕДНА МЛАДА РУСЕНКА ОТИДЕ ДА РАБОТИ В
КИТАЙ И СЕ ВЪРНА С ИДЕЯ ЗА СОБСТВЕН БИЗНЕС

Със създаването на своя първи електрически скутер Деси Николова постави началото на Моторета Груп

автор: **Татяна Явашева**

Свърхкомпетентността е по-опасна от пълната некомпетентност, гласи един от законите на Мърфи. Но за Деси Николова това не е само парадоксален принцип, а реална ситуация, която я подтиква да създаде собствен бизнес и собствена марка електрически скутери „Моторета“. Както се казва, всяко зло за добро.

Със сигурност историята на 29-годишната Деси разбива много от клишетата, пуснали корени у нас.

Път

Деси Николова е основател и собственик на Моторета Груп. Тя избира амбициозно име, тъй като вярва, че ерата на електромобилите предстои и нейната компания ще стане лидер на пазара. Родена е в Русе и е завършила специалността „Индустриален мениджмънт“ в Русенския университет „Ангел Кънчев“. Първата ѝ работа е като консултант по управление на отпадъците в Регионалната инспекция по околната среда и водите. След около 4 г. решава да замине в чужбина, за да натрупа опит. Избира Китай и през 2009 г. вече е в Шанхай. Насочва се към сферата на недвижимите имоти и намира работа в сингапурска компания, която управлява офис сгради в различни части на града. Какъвто и транспорт обаче да избере, придвижването е трудно поради натоварения трафик и липсата на удобна връзка с метрото. Нейни приятели карали електрически скутери и я уверявали, че това е най-удобното транспортно средство за градски условия. Тя също си купува скутер и той се превръща в нейна страст. „Скутерът е своеобразен хибрид между мотоциклета и велосипеда, той е удобен и лесен за управление“, обяснява Деси.

Обратно към Русе

Младата българка стига до позицията старши мениджър „Продажби“, но започва да мисли за връщане обратно в България. „Идеята ми не беше завинаги да остана в Китай, а просто да натрупам полезен опит. Искаше ми се да отворя мисленото си и да разширя хоризонтите отвъд ограничените. Когато реших да се върна в България, започнах да си търся работа. Но... въпреки опита, който имах, и владеенето на английски, руски и китайски език, не успях да намеря. Казвах ми, че съм свръхквалифицирана и ме отхвърляха като кандидат за работа. Така стигнах до идеята, че трябва да създам свой бизнес“, разказва Деси Николова. В търсенето на подходящата сфера на дейност решава да заложи на своята страст и да я превърне в собствен бизнес. Електрическите скутери са неразработена ниша на нашия

пазар, но това не я спира.

Собствен бранд

Деси започва да избира най-подходящия бизнес модел за своя стартър. Тя отчита колебанията в качеството на китайските стоки и решава да конструира собствена конфигурация, пред това да внася изцяло готов продукт. Самата тя има необходимата техническа грамотност и набира смелост да използва тези си умения в създаването на качествено изделие с оптимални характеристики. Седем месеца тя проучва и тества различни компоненти, обикаля фабрики, консултира се с инженери и професионалисти в сферата. Избира най-добрите части на световни производители и с двигател Bosch прави крайната конфигурация на скутера „Моторета Д1“. После минава през тестове и сертифициране. Залага на съществуващ дизайн и откупува правата от фабрика в Китай. Собствен дизайн би отнел много време и значително би оскъпил продукта. Мечтата за скутер с уникална визия обаче остава, но това ще дойде на дневен ред едва след като компанията се развие и пазарът се отвори. Засега се предлага само един модел скутер в различни цветове и възможности за външна персонализация.

Накъде

Компанията стартира първо в страната, когато се разрасне тук, ще тръгне към съседните страни, а после и към други пазари. Основателката на Моторета Груп се надява да успее да допринесе за навлизането на това екологично транспортно средство, което идва заедно със създаването на нов вид култура. Обича предизвикателствата и в своя житейски път е показала, че умее да ги посреща и да се справя с тях по най-добър начин. Тя уверено стъпва в сфера, считана по правило за мъжка: „Когато имах страст към конкретна професия, имаш задвижващата сила и може да се развиваш блестящо. Факт е, че мъжете постоянно навлизат в женски територии, като гримьорство, фризьорство, козметика, кулинария. Време е и жените да започнем да им „крадем хляба“. Всъщност в това начинание тя намира опора в лицето на своя баща, който от години професионално се занимава с поддръжка на автомобили.

Деси вярва, че ако всеки в България даде най-доброто от себе си, икономиката ще тръгне нагоре и страната ще стане привлекателно място за работа и живеене. У дома винаги е най-добре, уверява тя. И ако се интересувате какво кара – без съмнение това е електрически скутер „Моторета Д1“.

Когато стартираш бизнес

Съвети от Деси Николова

- 1.** Действайте смело. Нищо не може да се обърка чак толкова критично. Дори и от най-лошата ситуация може да извлечете ползи, тъй като опитът е най-добрият учител.
- 2.** Когато избирате с какво да се захванете, си представете как се събудате сутрин и трябва да се заемете с него. Ако скочите от леглото и с удоволствие започнете да решавате всички задачи, то това е правилното нещо.
- 3.** Направете план за развитие, като се опирате и на опита на други, които са успели преди

вас.

- 4.** Не се страхувайте да загърбите „сигурните неща“ и да се хвърлите в неизвестното на своя нов бизнес. Ако вярвате в себе си, ще „проходите“ бързо и ще започнете да „тичате“.
- 5.** Въдъхновявайте се от позитивите в работата и не се вторачвайте в потенциалните негативи.
- 6.** Ако с първия опит не сполучите, със сигурност ще ви дойде друга идея, стига да не се откажете. Затова опитайте пак.

ЗВЕЗДНИЯТ ЗВЕЗДИН

Името на Звездин Бесарабов нашумя покрай наградите на Българската асоциация по информационни технологии. С разработката ArduWrite той спечели „Младежката награда“, след като тази година за първи път можеше да участват и ученици. Проектът на десетокласника от Националната природо-математическа гимназия (НПМГ) представлява авторски създадена машина за автоматизация на персонализиран човешки ръкопис.

Ръкопис от машина

Идеята за ArduWrite се ражда случайно. Звездин е левичар и получил лоша рана на ръката, поради което няколко седмици не можел да пише. Така му хрумнало да накара компютъра да пише вместо него. Започнал да търси реализация на идеята и решил да направи комплексно устройство със софтуер, хардуер и фърмуер, което да има и реално приложение. Целта му била не просто да направи нещо иновативно, но и да развие умения. В продължение на около

година и половина той намира начин за автентично пресъздаване на почерк. Към ArduWrite има мобилно приложение, което трябва да бъде обучено на ръкописа на даден човек. После машината запомня неговия почерк, тя може да пише всичко и всеки път по уникален начин в неговия стил. Текстът се

въвежда чрез клавиатурата. С ArduWrite например може да направите персонализирани покани за специално събитие, с което да покажете лично отношение.

Комерсиализация

Звездин вече мисли за комерсиалната реализация на своята разработка. Проучил е, че голям брой от проектите се провалят, опитвайки да наберат финансиране през crowdfunding платформи (за групово финансиране), тъй като широката аудитория не може да оцени проекти, разбираеми само от професионалисти. Друга трудност при crowdfunding е сложността да се организира производството на продукта. Към разработката му вече има интерес от големи компании, сред тях е световният производител на графични таблети Wacom. Засега предложението е пробно, технологията трябва да бъде интегрирана, за да се види как ще работи.

Накъде

„Ако човек иска да постигне нещо голямо, трябва да е упорит и да учи сам, след като в интернет има толкова много ресурси. Няма училище или курс, който бързо да ти даде цялото необходимо знание“, казва Звездин и уточнява, че предпочита сам да развива уменията си. Той се интересува от програмиране и електроника, физика и математика. Не се вижда като човек, който до края на живота си ще работи в някой офис по осем часа на ден. В момента работи по много повече от осем часа, тъй като целта му е сега да натрупа знания, които след време да му дават възможност да печели достатъчно, за да си позволява пътувания из цял свят. „Какъв е смисълът човек да работи, ако работи само за да може да работи още повече“, недоумява десетокласникът. Според него вариант е човек да измисли нещо гениално, което после да му гарантира високи приходи и по-малко натоварване, но това е малко вероятно. Затова за него е важно един ден работата да му носи голямо удовлетворение. Засега не е решил какво ще следва, но разглежда като възможност компютърните науки, електрониката, физиката и математиката. Проучва възможностите за добро образование по света и у нас, но не изключва варианта вместо да учи в университет, да създаде технологична компания.

Състезател

Звездин ходи главно на състезания, в които участието е с представяне на разработка. Цикълът за подобно участие е една година, после трябва да направи нова, и цялото му време извън училище е посветено на това. Само в рамките на тази учебна година е участвал в десетина състезания, сред които Есенният турнир по ИТ „Джон Атанасов“, където печели първо място в категория „Приложни програми“, Националното състезание „УчиБан“, където получава награда в категория „Информатика и ИТ“, на Панаира на науката и иновациите взема специалната награда „Best Exhibition in Physics, Electronics and Computer science“ от Yale university в САЩ. На международното състезание Wacom Inkathon в Лас Вегас е единственият ученик и единственият европейец - спечелва трето място във финалното класиране. Получава отличие в националното състезание за ученически разработки apps@NPMG, награда му носи и новата разработка Obitcoin, с която се състезава на „УЧИМИ зимна конференция“. Предложен е за национален кръг на Националната олимпиада по ИТ, а до края на тази година му предстоят поне още 7 изяви с новата разработка Obitcoin.

**ДЕСЕТОКЛАСНИКЪТ
ОТ НПМГ НЕ
СПИРА ДА ПЕЧЕЛИ
СЪСТЕЗАНИЯ
И НАГРАДИ ОТ
КОНКУРСИ**

Да направиш система

Obitcoin е система, която позволява създаването на кооперативи. Тя е с отворен код, публична е и мотивира предприемаческата активност. Името ѝ идва от това, че програмата се изпълнява в децентрализирана мрежа на криптовалута. Звездин базира разработката си на практиките в дигиталния кооператив Obesto, основан от научния му ръководител Тодор Колев. „В кооператива основното вложение е трудът на кооператорите, а не капиталът. Хората имат възможност да работят заедно по определен проект, а когато започнат да се получават приходи, разпределението става справедливо и прозрачно, според приноса на всеки. След като кооператорите се съгласят с общите

условия на кооператива, те започват да разпределят точки помежду си, следвайки заложените в системата правила. При нужда от изключения в правилата, всички кооператори гласуват демократично през системата и така лесно се намира решение, без намесата на адвокати“, обяснява Звездин. Obitcoin трябва да е изключително надеждна и затова в продължение на пет месеца е проучвал как да я направи непробиваема. Системата не може да бъде спряна, изтрита или по някакъв начин данните в нея да бъдат променени.

Звездин Бесарабов успява с всичко, което се заеме. Той се стреми не просто да печели състезания, а по най-добър начин да прави нестандартни неща, които да намерят приложение.

Свилен Желев
с амбицията
за български
пробие на
кипърския пазар

БЪЛГАРСКИ МЕД ПРОБИВА В КИПЪР

86
ПРЕДПРИЕМАЧ

автор: **Бранислава Бобанац, Кипър**

Буркани с кехлибарен мед от България, чай от ароматни билки от родните поля, мармалади от роза и български плодове, козметика с натурални масла запълват стелажите. До тях - глинени съдове за готвене, изделия от дърво и дърворезби, сувенири от традиционните български занаяти. Фолклорната музика, която тихо звучи, напълно потапя всеки клиент в българска атмосфера в... Никозия.

Така изглежда най-новият български магазин в Кипър, с който предприемачеството на нашите сънародници в средиземноморската страна се разшири в още една пазарна ниша. След магазините за български хранителни стоки, българска козметика и други български стоки в началото на март т.г. в Никозия бе открит и първият специализиран магазин за български мед и пчелни продукти.

Новото търговско присъствие с български адрес навлиза в „запазена“ територия на бизнес с традиции в Кипър – развитието на пчеларството и производството на мед и пчелни продукти датират от векове на слънчевия остров, с което той се гордее и днес. В последните години секторът на натуралните и билкови продукти, на типичните сладкарски изделия от местни плодове и ядки става все по-популярен

сред потребителите в страната и е един от най-динамичните направления в малкия бизнес, основно семейни фирми. Кипърско сладко от рози - от село Агрос в планината Тродос, бе регистрирано през юни м.г. от Европейската комисия със „защитено географско указание“. Две изложения на малки и среди фирми в края на миналата година представиха пред обществеността широк спектър от мед, мармалади, билкови продукти и изделия с природни съставки. Медът е със задължително присъствие на традиционната кипърска трапеза и това се популяризира от осъществяваната от хотелиерската индустрия на острова туристико-гастрономична програма „Кипърска закуска“. Семейната фирма „Mellona“, която има едва 6-членен персонал и работи от 2010 г., специализирайки се в производството на суров, необработен мед, спечели годишната награда за иновации в хранително-вкусовата промишленост на острова за 2016 г. Малко бурканче с кипърски мед с логото на Кипърската организация за туризъм пък е един от сувенирите, с които страната се рекламира сред своите чуждестранни гости.

„Ние залагаме на

ВИСОКОТО КАЧЕСТВО

на българския мед, който предлагаме, за да пробием на кипърския пазар“, уверен в конкурентоспособността му е

РОДНОТО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО СЕ РАЗШИРИ В ОЩЕ ЕДНА ПАЗАРНА ТЕРИТОРИЯ НА ОСТРОВА, ПРИ ТОВА В ТРАДИЦИОННО МЕСТНО ПРОИЗВОДСТВО

Свилен Желев, 42-годишният собственик на новия български магазин на фирма „Tria Enniaria“ (на гръцки означава „Три деветки“ или „999“ – любими числа на Свилен).

„Момче, твоят мед е по-хубав“, признал честно възрастният кипърец, пчелар производител, който закупил мед като „таен клиент“, а после седнали заедно със Свилен да дегустират взаимно продукцията си. Това била една от първите и най-високи професионални оценки, която сънародникът ни получил за качеството на внасяния от него мед от България.

Сладкия си бизнес той започва точно преди една година - първата доставка на кехлибарения продукт пристига в Кипър през април 2016-а. Медът идва директно от производителите – дребни собственици на пчелини, сред които и тъстът на Свилен, в шуменски села. „Това е висококачествен домашен мед, не е промишлено производство, не е обработван фабрично, където при нагряването се губят много от ценните му вещества. Продукцията е минала през всички необходими лабораторни тестове и проверки, отговаря на стандартите – български и международни (НАССР и ИСО 2001), има необходимите сертификати и разрешителни за продажба в чужбина“, подчертава Свилен.

Първи клиенти стават негови колеги на предишната му

работа, които оценяват ароматния български мед като „невероятно хубав“, правят нови поръчки и... търговията постепенно тръгва. „Tria Enniaria“ набира популярност и чрез социалните мрежи и започва да прави доставки за наши сънародници и кипърци и в другите градове на острова. След успеха на „пробния“ период идва и идеята за собствена търговска база. „В Кипър много по-лесно от България се прави малък бизнес, облекчени са условията за внос и откритие на подобни малки магазини като нашия“, обяснява собственикът му. Увереност за новото начинание му дава и натрупаният опит от 12-годишната му работа в различни търговски обекти на острова, където е преминал и редица обучения по маркетинг, продажби, ценообразуване.

Магазинът отвори врати, представяйки продукцията на 8 български фирми

Медът си остава основен продукт в него, като клиентите могат да избират между четирите основни вида български мед - акациев, липов и билков, всички от Шуменския край, а също и най-известния манов мед от Странджа. В резултат на първото маркетингово проучване дошла идеята да „добавят“ към меда българските билкови чайове – сега магазинът предлага на кипърския пазар голямо разнообразие на вкусове, аромати и опаковки на фирмите „Билек“ и „Биопрограма“. После разширили с други храни и напитки на

Паралелно се продават и други родни продукти като билкови чайове, храни и напитки на натурална и розова основа

натурална основа. Така се появили 4-те продукта на фирма „Биофреш“ от серията от рози - бонбони, мармалад, локум и вода на розова основа, които се приемат много добре като качество, вкус и дизайн на опаковките.

За ценителите на здравословни храни на натурална основа са изделията на фирма „Зидо“ - сурови, пресовани плодове, ядки и мед, пълнозърнести бисквити. „Tria Enniaria“ очаква да стане изключителен представител за Кипър на фирма „Вемо херб“, чиито хранителни добавки, разработени на базата на билката бабини зъби, вече продава.

Домашно приготвени мармалади от плодове от Троянския балкан, дори и мед от магарешки бодил идват в Кипър с марката на сдружението „Орешака“. От майсторите от известното село са и уникалните ръчно изработени изделия от дърво, тъкани покривки, сувенири.

Основната „линия“ на магазина продължава и в предлаганите козметични продукти. Мед, прополис, билкови екстракти са вложени в широкия асортимент на фирмата „Христина Козметик“, а фирма „Катекo“ присъства със своите етирични масла.

И българи, и кипърци пазаруват в новия магазин, но амбицията на Свилен е да привлече повече клиенти, като сключи договори за доставки и продажба на едро на български мед, чайове и козметика с големите кипърски магазини и вериги супермаркети. Сред бъдещите идеи, чиято реализация вече подготвят, е да зареждат с малки пакетчета от техния мед кафенета, заведения, училища.

С високото си качество българският мед е не само конкурентен, но и превъзхожда кипърския, смята Свилен.

По-трудна ще е ценовата конкуренция. Като продукция от дребни производители българският мед е с по-висока себестойност и фирмата не може да си позволи голям марж в цената, и въпреки това тя е сравнима с цените на качествен кипърски мед. Проблемът е в евтиния „мед“, който се продава във веригите супермаркети, на чийто етикет е изписано коректно, че съдържа глюкозно-фруктозен сироп, т.е. това не е чист мед, но по финансови причини хората го купуват, коментира пазарната ситуация собственикът на „Tria Enniaria“.

Поле за действие на българския предприемач обаче има, тъй като в Кипър потреблението на мед е високо. Средногодишно кипърците изяждат 1 - 1.2 кг от пчелния продукт при среден показател за ЕС от 0.6-0.7 кг. Страната не може да покрие потребностите на населението от мед за сметка на вътрешното производство и внася около 40% от него.

Търсенето на сладкия природен продукт и насърчаването на сектора доведе и до развитието на ново популярно направление в туризма като...

„пчелен туризъм“

Един от „пионерите“ в него е малката семейна фирма „G.S Ecophys Ltd“, която в края на миналата година получи награда за новаторство в туризма именно за работата си по създаването и утвърждаването на оригиналния туристически продукт. Фирмата, която произвежда мед от диви цветя в един от най-живописните райони в планината Тродос, стана известна с организирани образователни програми и екскурзии за малки групи от посетители, включително деца. Екипирани със специалните костюми за работа в пчелини, ентузиастите участват в специални семинари по пчеларство, прибиране и, разбира се, дегустация на медената реколта.

КМЕТА.BG

ПОРТАЛЪТ НА БЪЛГАРСКИТЕ ОБЩИНИ

ЧЕТЕТЕ ВЕЧЕ И ОНЛАЙН
www.kmeta.bg/e-вестник/

ТИЕНДЗИН СЕВЕРНАТА ВРАТА НА КИТАЙ

90
ОПИТ

автор: Владимир Митев

Където е текло, пак ще тече, а китайският град Тиендзин има много общо с водата. Той е крайна точка на големия канал, свързващ Жълтата река с река Яндзъ, а в същото време се намира в залива Бохай. Метафората с водата обаче в случая означава нещо друго. Тиендзин е бил от векове част от Китай, свързана с колониалните сили и със световната търговия. В днешните условия той е приютил 285 от 500-те най-големи компании в американския борсов индекс Fortune 500.

Така че миналото на Тиендзин е една от значимите страници в историята на глобализацията. А както каза китайският президент Си Цзинпин в Давос в началото на 2017 г., днес Китай е главният й поддръжник и печели от нея. Тиендзин е един от четирите най-големи мегаполиса в страната с население 15,5 милиона души. Той е част

от Бохайския икономически пояс – единство от градове покрай залива Бохай, който се превръща в конкурентен стопански център на Делтата на Перлената река, където са Хонконг, Гуанджоу, Шънджън и Макао.

Специализацията на пояса е в тежката индустрия, в машиностроенето. Докато Тиендзин е силен в транспортните връзки и логистиката – по суша, море и въздух. Близко разположеният Пекин допринася с изследователска дейност и нефтохимическа индустрия, Шенян с автомобилостроене, а Циндао със здравеопазване. В района на Бохайския залив е и Далиан – бившият Порт Артур – градът с най-добри условия за живот в Китай.

Регионът на Тиендзин и на Бохайския залив помни силното западно влияние върху себе си, което се усеща по многото запазени сгради в европейски стил. Тук през 1885

г. е основана военна академия, в която германски офицери обучават китайски военни. През 1900 г. антиимпериалисткото Боксерско въстание овладява по-голямата част от Тиендзин. Управляващата династия Цин и императрица Цъси първоначално подкрепят бунта, но впоследствие застават на страната на международна коалиция от осем държави (Русия, Великобритания, Япония, Германия, Франция, САЩ, Австро-Унгария и Италия), които през юли 1900 г. овладяват града. Те го връщат на централните власти чак през 1902 г.

Силното европейско влияние в региона води в следващите години до модернизационни реформи в Тиендзин. Тук са създадени първите съвременни китайски полицейски части. През 1907 г. в пристанищния град се провеждат първите съвременни демократични избори за градски съвет. В крайна сметка чуждестранни военни подразде-

ПРИСТАНИЩНИЯТ ГРАД Е ИНДУСТРИАЛЕН И ЛОГИСТИЧЕН ЦЕНТЪР, НО ИМА И СПЕЦИФИЧНИ КУЛТУРНИ И ТУРИСТИЧЕСКИ ДОСТИЖЕНИЯ

ления остават в Тиендзин до навечерието на Втората световна война.

Япония окупира по-голямата част от селището през 1937 г., а през 1941 г. завладява американската и британската концесия. След като Китай провъзгласява независимостта си през 1947 г. и след пропазарните реформи в края на 70-те и началото на 80-те Тиендзин се развива като индустриален и логистичен център. От 1984 г. функционира TEDA – зоната за развитие на Тиендзин, която е в близост до пристанището и приютява множество компании и чуж-

моби и суров петрол. Всъщност Тиендзин се е развивал бурно и поради близостта си с Пекин, на който се е превърнал в пристанище.

През 2015 г. обаче индустриален инцидент доведе до два взрива в района на пристанището, отнели живота на 173 души и ранили стотици. Тогава западни компании временно спряха работата в своите заводи в града, за да бъдат извършени спасителните и възстановителните дейности.

Инцидентът насочи вниманието към безопасността в големите индустриални райони на Китай. Разследването

установи, че причина за взрива е бил прегрял контейнер с нитроцелулоза. Западните медии припомниха как в Далиан през 2010 г. е имало взрив в тръбопровод, довел до изливането на 1 500 тона нефт в морето.

На 8 ноември 2016 г. китайският съд осъди на затвор 49 правителствени служители и мениджъри на складове в пристанището на Тиендзин за ролята им в заобикалянето на правилата по безопасност, довело до инцидента. Президентът на компанията Ruihai Logistics, управляваща склада, където се случва експлозията, бе осъден на смърт с отсрочка от 2 години.

Тиендзин обаче е и пример за новаторско и загрижено към природата градоу-

стройство. От 2008 г. се изгражда китайско-сингапурският екологичен град в района на пристанището. Днес в стартърп зоната на екограда живеят и работят 70 000 души. До момента са изградени 20 000 зелени домове в него, има построени 5 училища, а наред с тях и банки, ресторанти, пазар, клиника, места за отдих.

Като всяко място, привличащо чуждестранен капитал и чужденци, екоградът на Тиендзин разполага с 5-звезден хотел „Хилтън“ и мол. До момента на територията на проекта са инвестирани компании не само от Сингапур, но и от Филипините, Япония, Малайзия, Тайван, Южна Корея и Хонконг.

Що се отнася до центъра за развитие на града TEDA,

Гледка към Тиендзин и театралната зала в близък план

дестранни служители. Тук производствени мощности имат гиганти като Panasonic, Volkswagen, Toyota и Samsung. От 2008 г. насам той се редува заедно с разположения на другата страна на Бохайския залив град Далиан като място за провеждане на т.нар. Летен Давос – международният икономически форум на новите „звезди“ в световното стопанство.

Тиендзин е десетото най-голямо пристанище в света по обем на обработените контейнерни товари и седмото най-голямо в Китай според Световния съвет по морски транспорт. Тук се товарят и разтоварват повече контейнери, отколкото в Ротердам, Хамбург и Лос Анджелис, включително големи количества метални руди, въглища, стомана, авто-

през 2015 г. той е привлякъл инвестиции за 21,1 млрд. долара. 52% от тях са насочени към индустриалното производство. Износът на района през същата година достига 51,2 млрд. долара – главно машинни и електронни компоненти. 32,1 млрд. долара от този експорт са на чуждестранните компании. 38,5% от износа на града са продукти на новите и високи технологии. Основни пазари са САЩ, Южна Корея, Япония, Виетнам и Хонконг.

Тиендзин наистина е индустриален град и не е толкова известен със своята природа, просто защото е разположен в северните равнини на страната, които не предлагат екзотични гледки. Жителите на града обаче се славят с културни особености. Операта на Пекин всъщност е разположена в Тиендзин. А това е една от най-посещаваните опери в страната. Много от китайските звезди на този вид изкуство са започнали именно от северния пристанищен град.

Той е известен въобще със своите артисти. Тук е популярен със специфичен вид комедийно шоу, наричан Сиан Шън. То може да се изпълнява както от един човек – в духа на стенд-ъп комедията, така и от няколко души. Характерно за града е и изкуството „КуайБан“, което представлява бързо произнасяне на римувани фрази и така наподобява рапа.

Жителите на Тиендзин очевидно обичат забавленията и шегите. Отворени са към гостите на града, създават у тях

усещане за сигурност, като в същото време утвърждават простия живот като ценност. Тяхната храна например, и особено закуските, приготвяни в Тиендзин, са предпочитани. Неслучайно се казва: „Яж в Тиендзин, носи дрехи в Шанхай и играй в Пекин“.

Вероятно това отношение към живота и хората помага на Тиендзин да привлича гости от други страни, които идват заедно със своите бизнес връзки и капитали. Подобно на Делтата на Перлената река, градът общува от векове със Запада и това води до изграждане на ценни умения, включително в бизнеса.

За въображението на жителите от този пристанищен град говори и фактът, че от 2011 г. в него функционира луксозен хотел, изграден на борда на бивш... съветски самолетносащ. През 1996 г. военноморският съд „Киев“ е закупен от увеселителния авиопарк „Бинхай“. И след реновации за около 11 млн. евро самолетносащът се превръща в туристическа забележителност.

Градът има и някои преуспели свои представители. Американецът Хари Кингман (1892-1982 г.) е единственият играч в историята на мейджър бейзболната лига на Щатите, който е роден в Китай. Неговите родители са западни мисионери, живели в края на XIX в. именно в Тиендзин.

Вън Дзябао – министър-председател на Китай в продължение на 10 години (2003-2013 г.), е друг преуспял жител на северния град. Освен че е водещ представител на реформаторското крило в Китайската комунистическа партия, Вън е наричан „премиерът на народа“, тъй като полага усилия за повдигането на стандарта на фермерите и работниците, мигрирали в по-големите икономически центрове. Със сигурност върху неговата управленска визия оказва влияние фактът, че хората от Тиендзин са по-нестандартни и по-свободни в мислите си. Жителите на пристанищния град са столицани не само защото са близо до Пекин, а и защото никое пристанище никога не е било провинция.

Финансовата улица на центъра за развитие на града TEDA

МОДЕРНИЯТ ТЕХЕРАН

автор: **Владимир Митев**

Иранците имат стандартен отговор, когато чуят, че населението на България е между 7 и 8 млн. души. „Ами че това е половината Техеран“, казват те. Заедно с предградията си иранската столица достига 16 млн. души. Тук са съсредоточени 30% от работещите в държавния сектор на Иран и 45% от производствените компании в страната. Градът задава тон за всичко, случващо се в Ислямската република – от политиката през икономиката до културната област. Неслучайно и основният диалект, който всеки желаещ да опознае Иран трябва да усвои, е техеранският. На него именно са филмите, произведени в страната на персите и прибиращи перидично наградите по големите световни фестивали.

История

Още преди арабите да завладеят Иран през VII в. сл.

Хр., близкоразположеният град Рей е бил важен център. Този град, който днес е в предградията на Техеран, остава особено важен до монголското нашествие, преди което има население от 500 000 души. Всъщност първата жп линия в Персия е между двете населени места. През XIII век монголите разрушават Рей, а голямата част от населението му се премества в Техеран. През следващите векове започва възход за населеното място, което става важен търговски център, свързващ северната част на страната (до XIX век териториите на днешна Република Азербайджан, Армения и Грузия са още в границите на Персия) с южната. В крайна сметка Техеран е определен за столица на Персия през 1776 г. от шаха Ага Мохамад Хан от тюркската династия на Каджарите (1785-1925 г.).

Фото: Wikipedia

ИРАНСКАТА СТОЛИЦА ОБЕДИНЯВА В ЕДНО ИСТОРИЧЕСКОТО НАСЛЕДСТВО, КРЕАТИВНОСТТА НА МЛАДИТЕ И КУЛТУРАТА НА ПРЕГОВОРИТЕ И ПАЗАРЕНЕТО

на Първата световна война Русия и Великобритания я поделят на северна зона на влияние, свързана с Москва, и на южна – където е нефтът и където Лондон защитава икономическите си интереси.

Но времената на Каджарите са и период, когато Персия полага усилия за реформи. По заповед на Амир Кабир – легендарният велик везир и модернизатор, през 1851 г. е основан първият съвременен университет в Близкия изток, и то именно в Техеран. Той се казва „Дар ол-Фонун“ (Политехника) и впоследствие неговите факултети се вливат в съвременния Техерански университет. Днес районът, в който се намира Техеранският университет – в близост до площад „Ислямска революция“, е едно много специално място за четящите хора, защото там има цял квартал от книжарници.

Софиянци може и да се оплакват от пренаселеността на града си, концентрирал огромната част от инвестициите, работните места, държавните институции и възможностите в днешна България. Техеран обаче има не просто проблемите на голям град, а задръстванията, замърсяването на въздуха и предизвикателствата към инфраструктурата на азиатски мегаполис. Пресичането на улиците от пешеходците и автомобилният трафик напомнят в някои случаи брауново движение и създават усещане за градска джунгла.

Те управляват Персия в момента, когато колониализмът е в настъпление в световен мащаб. Именно при тяхната власт иранската държава губи окончателно териториите в днешен Афганистан (под натиска на британците), руската империя окупира Южен Кавказ и земи в Централна Азия, свързани исторически с Иран. В крайна сметка самата Персия се превръща в полуколония, след като в навечерието

Онези, които искат да видят по-добрата страна на иранската столица, трябва да посетят нейната северна част. Докато южните райони на града са в подстъпите към пустиня, северните са изградени в планината. Именно в този по-богат район се намират някои от важните туристически забележителности – дворците на Каджарите и на следва-

Пешеходният мост „Табиат“

щата династия Пахлави – Ниаваран, Саадабад и Голестан. В северната част на града е и домът на покойния аятолах Хомейни – лидерът на Ислямската революция, която през 1979 г. сваля от власт режима на шах Мохамад Реза Пахлави.

По време на Втората световна война Реза шах – бащата на последния ирански монарх, има симпатии към Германия. Едва ли е случайно, че през 1935 г. Персия сменя името си на Иран (земя на арийците), в духа на времето, който утвърждава концепцията за арийската раса. За германофилските симпатии в Иран обаче има дълбоки исторически обяснения. Руснаците и англичаните са двете сили, притискали Персия през вековете. Германците не са натоварени с бреме от гледна точка на иранците и сближаването с тях традиционно е шанс за следване на различен път от този, който Москва и Лондон предлагат.

Само че именно по време на Втората световна война съветски и британски войски навлизат в Иран, включително в Техеран, свалят Реза шах от власт, слагат на върха неговия син и потискат опита на иранците да следват германофилска линия. През 1943 г. в иранската столица се провежда прочутата Техеранска конференция, на която Рузвелт, Чърчил и Сталин обсъждат бъдещето на света.

Градът се оказва отново въввлечен във военни действия през 80-те години, когато Ирак воюва с Иран (1980-1988 г.). Тогава иракският лидер Саддам Хюсеин обстрелва Техеран с ракети.

Столицата на Ислямската република обаче е и централно място, в което се разгръща Ислямската революция през 1979 г. И до днес американското посолство в нея стои затворено, след като ирански студенти го окупират и вземат за заложници дипломатите по време на народното брожение.

Историята на Техеран е бурна, но днешните му посетители често се изненадват колко е спокойна обстановката по улиците му. В Иран не се усеща въобще, че в съседни държави – като Ирак и Афганистан, се води военен конфликт, независимо, че Ислямската република има своите стратегически интереси в тези две държави, както и в Сирия. Младите градски жители от средната класа по-скоро са заети с това да овладяват западната философия, да развиват проекти по графичен дизайн или друг вид творчество, да пътуват в региона – занимания, които ги сближават с връстниците им в Щатите, Западна Европа или Източна Азия.

Иранците издигат в култ образованието. Популярна тяхна поговорка гласи: „От люлката до гроба, търси знание!“ Вече споменатият университет „Дар ол-Фонун“ има за мото стих от иранския епос „Шахнаме“ на поета Фердоуси, който гласи: „Могъществото е в този, който знае и познава, чрез знанието старите сърца отново млади стават!“. Самите иранци обичат да казват, че техните домове са библиотеки, като се подразбира, че в тях са събрани много книги.

Жителите на Ислямската република са много отворени към чужденците. В момента, в който усетят туристи от

Трафикът край
Кулата „Азади“

Университетът на Техеран

чужбина, често влизат в разговор с тях. Обичат да черпят, да разказват за родината си и дори често канят туристите в своите домове. Иранците също пътуват на свой ред зад граница. Дестинации за туристически пътувания често са азиатски държави – като Индия или Япония, но, разбира се, Испания или Франция също изкушават жителите на страната.

Техеран може да впечатли посетителите си освен с огромния трафик и сложната си организация, с многобройните виадукти и магистрали, както и с небостъргачите си. Тук е кулата „Азади“, построена още по времето на шаха през 1971 г. Тя е символ на модерното лице на страната и именно край нея всяка година се отбелязва годишнината от победата на Ислямската революция.

През 2007 г. е завършена кулата „Милад“. Тя се издига на височина 435 м и е шестата по височина сграда от своя тип в света. Най-новият забележителен символ на града е пешеходният мост „Табиат“ (Природа), който от 2014 г. свързва два парка, минавайки над един от натоварените булеварди в Северен Техеран. Архитектката му Лейла Арагиан е едва на 26 години, когато го проектира. Тя споделя, че е искала да направи мост, който не само свързва две точки, но е и сам по себе си място за срещи, където човек може да се разтовари от стреса на града. Постигнала е успех – днес мостът е притегателна точка за срещи на техеранските младежи.

Като всеки ирански град, важно място в Техеран заема пазарът (една от многото персийски думи в българския език). Обществената прослойка, свързана с пазарите на страната – т.нар. базаристи, са една от основните икономически сили зад Ислямската революция. Нищо чудно, че културата на пазаренето и на постигането на взаимноизгодна договорка е съществена част от живота в Иран. В Ислямската република има мнение, че въпреки антииранската си реторика, американският президент Доналд Тръмп не е опасност за страната. „Тръмп ли? Не се тревожим. Та той е базарист“, казват някои в Иран и така изразяват увереността си, че когато се срещнат две страни, владеещи изкуството на преговорите, резултатът може да е само взаимноизгоден. Срещата с Иран и с културата на преговорите и договорките може да започне именно в Техеран.

„Стад“ ще е първият корабен тунел в света

ТУНЕЛИТЕ СЪВРЕМЕННИТЕ ЧУДЕСА НА СВЕТА

ОВТОР: Владимир Митев

Историята на човечеството може да бъде видяна не само като сбор от войни, въздигащи се и залязващи империи, а и като поредица от успехи на инженерната мисъл – на способността на човека да трансформира природата според своите нужди.

В началото на март Норвегия даде зелена светлина за финансирането на първия тунел за кораби в света. Корабният тунел „Стад“ ще пресече 1,7 км от скали в най-тесната точка на полуостров Стад. Неговата цел е не толкова да спести време, колкото да помогне на морските съдове да избегнат преминаването през морето Стадхавет, известно с честите си бури и опасности за корабоплаването. От края на Втората световна война досега 33 души са изгубили живота си в бурните води в този район, който разделя Северно море от Норвежко море.

За да се изгради тунелът, ще бъдат изкопани приблизително 3 млн. куб.м скали. Ще се използват експлозивни и

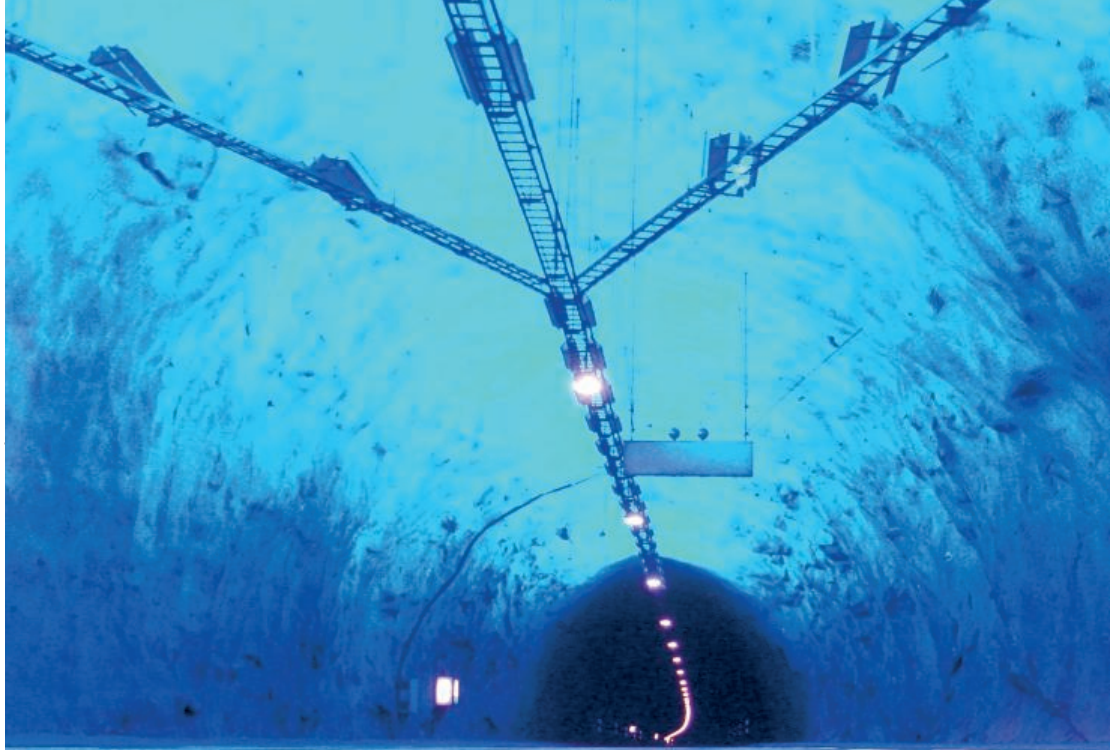
машини за дълбаене. Очаква се строежът да продължи 3-4 години, но като цяло проектът може да изисква повече от десетилетие след началото си през 2018 г., за да бъде завършен. Той не само ще помага на моряците, но и ще бъде туристическа забележителност. Когато бъде завършен, ще е дълъг 1,7 км, висок 37 м и широк 26,5 м.

Най-дългият тунел с шосе в света

Норвегия има опит в изграждането на тунели. Тя държи рекорда за най-дълъг тунел с шосе в света. Това е тунелът „Лердал“ с дължина 24,51 км, който се намира около 200 км североизточно от Берген.

Норвежкият парламент решава през 1975 г. да построи път между Осло и Берген, който да премине през планинския район Филефел. Именно в него започва изграждането на тунела през 1995 г. Той струва 113 млн. долара и е отворен през 2000 г. Създаването му измества от върха в категорията тунела „Готар“ в Швейцария, който дотогава е най-дългият тунел с шосе.

ЧОВЕЧЕСТВОТО ПРОДЪЛЖАВА ДА ФОРМИРА ПРИРОДАТА СПОРЕД СВОИТЕ НУЖДИ

Норвегия вече има значителен опит с „Лердал“

Швейцария отвъд часовниците и шоколада

Шосейният тунел „Готар“, пресичащ Алпите, днес е „едва“ четвъртият по дължина. Швейцария обаче отново влезе в рекордите с негов събрат, наричан „Готар бейз“, който заработи пълноценно през декември 2016 г. Новият пробив в планината е железопътен и е най-дългият и най-дълбокият тунел в света. Дължината му е 57,09 км.

„Готар бейз“ осигурява високоскоростна жп връзка през Алпите по линията Ротердам-Базел-Геноа. Той заобикаля по-голямата част от претоварената железница „Готар“, която действа от 1882 г. и преминаваше през жп тунел, датиращ от тази далечна година. Благодарение на новия тунел времето за изминаване на разстоянието от Цюрих през Лугано до Милано се съкращава с един час.

На откриването на тунела присъстваха германският канцлер Ангела Меркел и френският президент Франсоа Оланд. По своите мащаби съоръжението напомня за съвременното чудо на света. Изграждането му поглъща 10,3 млрд. долара, а когато е завършен окончателно, проектът се оказва, че е струвал 12 млрд. долара. Девет души умират по време на строителството.

Постижения от Изтока

Япония е друг световен лидер в инфраструктурните ре-

шения. Магистралата през Токийския залив е комбинация от мост и тунел, който свързва градовете Кавасаки и Кисаразу – две населени места в Токио. Общата дължина на инженерното постижение е 14 км, от които 9,6 км са тунел под залива.

Неговият главен успех е, че съкращава времето, което е нужно, за да се стигне с кола между двата града от 90 на 15 минути, тъй като се избягва минаването на 100 км по бреговете на Токийския залив. Така намалява и трафикът в центъра на Токио.

Пътят бе открит през декември 1997 г., след като бе строен 9 години и бе планиран 23 години. Общата стойност на проекта достигна 11,2 млрд. долара. Сред особеностите му е, че пресечната точка между моста и тунела е изкуствен остров, а в тунела се осигурява въздух с помощта на кула в средата му. Тя се нарича „Кулата на въздуха“.

В Япония е и един от най-дългите тунели с подводен участък в света – „Сейкан“. Това е жп тунел с дължина 23,3 км между островите Хокайдо и Хоншу. Разположен е на 100 м под морското дъно и на 240 м под морското равнище. От 2017 г. насам „Сейкан“ е вторият по дълбочина и по дължина жп тунел след „Готар бейз“ в Швейцария.

Опитът в Щатите

Един от последните обекти на междущатската магис-

Откритият наскоро „Готар бейз“ осигурява високоскоростна жп връзка през Алпите

трална система е построен през 1979 г. Това е тунелът „Айзенхауер“. Той се намира на около 97 км западно от Денвър, щата Колорадо, и е прокопан в Скалистите планини. Това е един от най-високите тунели в света. Намира се на височина 3401 м. Носи името на американския президент Айзенхауер, на който е кръстена цялата система от междущатски магистрали.

В САЩ до началото на 2017 г. имаше и една по-нестандартна форма на тунел – проход, прокопан в гигантска секвоя, разположена в Калифорния в държавния парк Big Trees. Дупката има ширина, достатъчна, за да преминават коли или коне. В последно време само пешеходци имат

право да се придвижват през него.

През януари т.г. обаче над района на парка се изви голяма буря, съпроводена с наводнения и свлачища. В резултат от нея дървото, което е на възраст от поне 1000 години, рухна.

Въпреки това в Щатите инциденти е имало и с други подобни тунели в дървета. Един от тях е с дървото „Вавона“, разположено в Йосемитския национален парк. То пада след буря през 1969 г., когато е на възраст от 2100 години. В САЩ обаче продължават да съществуват други подобни тунели.

Мостът на магистралата през Токийския залив доби световна известност заради своята иновативност

Евротунелът под Ламанша се счита за олицетворение на европейското единение

Тунелът под Ламанша

Тунелът под Ламанша има дължина 50,45 км и свързва Северна Франция с Южна Англия. Той е гордост за европейската инженерна мисъл и олицетворение на европейското икономическо обединение. В него се движат влаковете Eurostar, товарни влакове и совалката на Евротунела за моторни превозни средства - най-голямата от своя род в света.

Идеята за тунела датира още от 1802 г. Британците не бързат с реализацията на проекта. Едва през 1988 г. започва изграждането на връзката между Острова и Стария континент. Тя е завършена през 1994 г. Окончателните разходи по проекта достигат 21 млрд. долара.

Между Европа и Азия

През последните 4 години Турция изгради два тунела,

които свързват частите на Истанбул и двата континента, в които те се намират. Тунелът „Евразия“ е шосеен и преминава под Босфора. Той бе отворен на 20 декември 2016 г. Състои се от два коридора с дължина от 5 км, а общата дължина заедно с прилежащата инфраструктура на сушата е 14,6 км. Максималната дълбочина на тунела под Босфора е 106 м под морското равнище. Той съкращава времето за прехвърляне от Европа в Азия и обратно на 5 минути.

Тунелът „Мармарей“ представлява железопътна връзка между двата континента, отново през Босфора. Изграждането му започва през 2004 г., а е завършен през 2013 г. Той има дължина 13,6 км, но проектът включва и подобряване на 63 км градска железница. Откриването на тунела се превръща в празник за Турция и нейните приятели. Присъстват японският премиер Шиндзо Абе, румънският министър-председател Виктор Понта и управниците на други братски народи, които споделят тържествения миг.

Тунелът „Айзенхауер“ в САЩ е един от най-високите в света

WEBIT.FESTIVAL ПОКАЗВА БЪДЕЩЕТО НА УМНИТЕ ГРАДОВЕ

**100 СТАРТИРАЩИ КОМПАНИИ ЩЕ СЕ НАДПРЕВАРВАТ
ЗА ГОЛЯМАТА НАГРАДА В СЪСТЕЗАНИЕТО FOUNDERS
GAMES - ИНВЕСТИЦИЯ ОТ € 200 000**

Технологии за умни градове, системи с изкуствен интелект, устройства за виртуална и добавена реалност, маркетингови стратегии на най-големите компании в света и невероятни иновации в здравеопазването. Това са само част от нещата, с които ще се сблъска посетителите на тазгодишния Webit.Festival Europe. Събитието ще се проведе на 25 и 26 април в София Тех Парк под патронажа на президента Румен Радев, кмета на София Йорданка Фандъкова и Европейската комисия. Тази година неговото мото е re:Inventing Europe's Future, а 12-те паралелни конференции в рамките на събитието ще представят именно бъдещето на Стария континент и света от гледната точка на някои от най-големите компании във технологичната индустрия.

През двата дни на провеждането си Webit.Festival ще посрещне повече от 5000 посетители от над 90 държави. Сред тях ще срещнете Fortune 500 компании, топ брандове, политици, създатели на едни от най-иновативните бизнеси и най-интересните стартапи не само в региона, а и в целия свят.

Конференциите в рамките на Webit.Festival се разделят

на три основни типа - Бизнес и Иновации (Enterprise), Политики (Policy) и Стартиращи компании (Startups).

В първия посетителите ще имат шанса да научат най-новите тенденции в сферата на Маркетинг и Иновации (Marketing & Innovation Summit), Дигитална трансформация (Digital Transformation Summit), Финансови технологии и Блокчейн (FinTech & Blockchain), Големи бази данни и Облачни услуги (Big Data & Cloud), Сигурност и Лично пространство (Security & Privacy Summit), Здраве (Health & Wellbeing Summit), Интернет на всичко (IoE Summit) и Софтуерно разработване (Dev Summit).

Конференциите за политики включват Лидерство в дигиталната икономика (Digital Economy Leadership Summit), Мобилност (Mobility Summit) и Технологии за умни градове (Smart Cities Summit).

В същото време сто стартиращи компании от Европа и света ще се надпреварват за голямата награда в състезанието Founders Games - инвестиция от €200 000.

Един от основните акценти на тазгодишното събитие ще

бъде конференцията за умни градове, която ще бъде председателствана от столичния кмет. Smart Cities Summit ще събере на едно място кметове и общински администратори от цяла Европа на открита дискусия за основните проблеми пред градските управы в съвременния дигитален свят.

На нея ще присъстват кметовете на София, Варна, Стара Загора, Габрово, Видин, Ямбол, Ловеч, Шумен, както и тези на Тирана, Мостар, Риека и други големи градове в Централна и Източна Европа.

Сред лекторите на конференцията са Джонатан Райхентал (ръководител на информационните дейности в Пало Алто), Скот Амикс (изпълнителен директор на Амух+), Малкълм Джонсън (заместник главен секретар на Международния телекомуникационен съюз), Луизела Джани (дигитален директор на Oracle за Европа, Близкия изток и Африка), Артур Туремка (генерален мениджър на MasterCard за Балканите) и други водещи имена в разработването на технологии за подобряване на градската среда.

те дигитални проекти, иноватори и интегратори на технологични решения както в България, така и в Централна и Източна Европа.

Вечерните рокли и папионки на номинираните, гостите и журито на наградите Webit ще са само част от преживяването по време на официалната вечеря. По-важното е усещането на всички номинирани и присъстващи, че са част от хората, които създават бъдещето сега.

Наградите на Webit показват пред широката публика и насърчават качествените бизнес модели, социални проекти и политически инициативи в новите дигитални и технологични пазари.

Отличията са разделени в няколко отделни области, като във всяка категория ще бъдат обявени победители не само за Централна и Източна Европа какъвто е фокусът на събитието, но ще има и отделни номинации и награди само за Българския пазар.

Основните теми, които ще бъдат засегнати от експертите, са умните услуги, дигиталната трансформация на градската управа, умната енергетика, чистите технологии, технологиите за умна мобилност и транспорт и градските иновации чрез сътрудничество със стартиращи компании.

Тези дискусии ще допълнят конференцията за Лидерство в дигиталната икономика, на която представители на бизнеса и държавните институции ще обсъждат как Европа да върне позицията си на културен и икономически център на западната цивилизация.

По време на Digital Economy Leadership Summit посетителите на Webit.Festival ще видят лектори като Мартина Ларкин (ръководител на Световния икономически форум за Европа и Евразия), Мартин Кърн (директор на Европейския институт за иновации и технологии), Джон Хигинс (генерален директор на Digital Europe) и Маурицио Роси (основател на H-FARM).

Върхова точка в програмата на първия ден на събитието ще бъде бляскавата церемония за раздаването на годишните Webit AWARDS. С тях ще бъдат отличени най-добрите

Наградите за Бизнес и Иновации ще отличат най-иновативните методи за използване на дигитални технологии в здравеопазването, образованието, транспорта, туризма, киберсигурността, корпоративния софтуер, маркетинга и рекламата, облачните услуги и хостинг, повишаването на достъпността и приобщаването и свързаните потребителски електронни устройства.

В категориите за Дигитални приложения ще намерите най-добрите мобилни решения за забавление, клиентски услуги, банкиране, застраховки и управление на финансите, видеоигри, новини, здравословен начин на живот и хранене и спорт.

Наградите имат и категории за Политики най-добрите създатели и интегратори на дигитални решения за градска мобилност, енергетика, умна администрация, иновации чрез нормативни промени и комуникация с гражданите. Статуетки ще получат българските и европейски кметове, които са постигнали най-големи успехи при промяната на средата в градовете си чрез използване на дигитални технологии.

Специални награди на Webit ще получат най-успешната жена в технологичния сектор у нас, най-иновативното средно училище в страната и човек с изключителен принос за дигиталната индустрия в България.

Както навсякъде по света, журито на Webit AWARDS се състои от десетки от световните лидери в областите на наградите, както и локални представители на асоциации от индустриите, учени и представители на публичния сектор.

МОБИЛНИ ИЗМЕРЕНИЯ

автор: **Александър Александров**

Младежи със странни шлемове се въртят с главата надолу в специални кресла, изживявайки симулация на полет с изстребител. Наблизо симпатичен японски робот те заговаря и те пита дали искаш да ти разкаже повече за услугите на корпорацията SoftBank. Малко по-нататък автомобил на BMW паркира съвсем сам, без помощта на шофьор, пред впечатлените погледи на зрителите. Всичко това не е откъс от фантастичен филм, а изложбените зали на най-голямото технологично изложение в Европа.

Световният мобилен конгрес (Mobile World Congress) се състои в края на февруари в Барселона и за пореден път събра над 100 000 представители на телекомуникационния сегмент, онлайн корпорациите, разработчиците на мобилни приложения, производителите на крайни устройства и медиите, сред които и журналист на списание „Икономика“.

Провел се под мотото „Следващият елемент, форумът този път постави във фокуса мобилните мрежи от пето поколение (т.нар. 5G), съдържанието, виртуалната и добавената реалност, както и развитието на роботите.

Всички говорят за 5G

Мобилните мрежи от пето поколение бяха основен акцент в много от лекциите на тазгодишното издание на конгреса. Новоизбраният председател на Федералната комисия по далекосъобщения на САЩ (FCC) Еджит Пай (Ajit Pai) изрази готовност да преосмисли политиката на предшественика си Том Уилър в защита на мрежовата неутралност. Той дори нарече грешка някои от решенията на Уилър – позиция, която зарадва аудиторията от представители на телеком сектора, но вече притеснява някои организации за защита на отворения характер на интернет.

Новият ръководител на американския регулатор сподели също плановете си да превърне САЩ в предпочитано поле за инвестиции в мобилни услуги от пето поколение. Припомняме, че 5G стандартите все още са в процес на

разработка, а на последните две издания на Световния мобилен конгрес беше анонсирано партньорство в тази насока между Европейската комисия и водещи телеком разработчици.

Отстъпва ли Старият континент

По всичко личи обаче, че САЩ и Азия нямат намерение да отстъпват на Европа лидерството при мрежите от следващата генерация. Главният изпълнителен директор на корейската КТ, както и представители на компании от Китай и Япония също използват форума, за да обявят амбициите си за водеща роля в тази сфера. Така две години след обявеното също в Барселона европейско партньорство за развитие на 5G, сега изглежда, че бъдещето на телекомуникациите ще се решава в други региони на света. Мениджърът на Deutsche Telekom Тимътиъс Хьотгес се опита да опровергае подобни спекулации, посочвайки, че Европа все още е в средата на състезанието и има всички шансове да се превърне в лидер в този нов технологичен сегмент. Той обаче добави, че за да стане това, на Стария континент трябва да бъдат инвестирани между 300 и 500 млрд. евро – сума, необходима, за да се покрие територията на общността с мобилни мрежи от пето поколение. Все пак Хьотгес беше категоричен, че 5G все още не е внедрено в никой регион на света и е рано да се говори кой ще изпревари останалите.

Съдържанието отново е крал

И докато петото поколение беше във фокуса на дискусиите между телекоми и регулаторни органи, много от останалите лекции бяха посветени на услугите, които ще се предлагат през новите мрежи. Ако през отминалата година най-силен акцент беше поставен върху Internet of things и умните сгради, автомобили и носими (wearable) устройства, то през тази фокусът беше върху съдържанието. Знакови фигури като основателя на Netflix Рийд Хестингс, създателя на RocketHub Go Джон Ханке и ръководителя на глобалния лидер при съдържанието Vivendi излязоха на сцената на конгреса, за да представят визията си за бъдещето на раз-

влеченията и достъпа до информация.

В развитието на добавената реалност (Augmented Reality) има огромни нови възможности за операторите – това беше основното послание към аудиторията на Джон Ханке, бивш кадър на Google и основател на компанията Niantic, стояща зад популярната Augmented Reality игра Pokemon Go. Той разказа някои малко известни факти около появата на мобилната игра, както и на предшестващата я Ingress, също разработена от Niantic. Ханке дори спомена, че вече има семейства, създадени благодарение на Pokemon Go и дори бебета, родени след запознанства в играта. Нейният създател разкри, че компанията му планира скоро да пусне нови заглавия, базирани на добавената реалност, както и да използва по-широко възможностите на т.нар. бийкън технология.

Augmented Reality

се счита за един от най-перспективните мобилни сегменти. Той обхваща различни технологии, позволяващи към реалността около нас да се добавят виртуални обекти или информация, гледани през екрана на смартфона. Например, виртуални покемони по реалните улици на града. По този начин добавената реалност обединява истинския свят и тъй наречената виртуална реалност (virtual reality). По време на мобилния конгрес в Барселона и двете технологии бяха сред най-обсъжданите от посетителите теми, а много от големите компании като Samsung и HTC използваха шоуто, за да представят своите решения в тази област. На щанда на Samsung например посетителите имаха възможност да се потопят изцяло във виртуалния свят, благодарение на очилата на компанията и специални въртящи се столове.

Видео съдържанието

също се превръща в ключов фактор за развитието на телекомуникациите и затова не беше учудващо, че основателят на Netflix Рийд Хестингс също беше сред най-очакваните лектори на конгреса. Той не изневери на стила си и още в началото на речта си прогнозира, че до 10 или 20 години цялото видео съдържание ще бъде в интернет. Той добави, че очаква огромна конкуренция в бранша както от технологични играчи като YouTube и Amazon, така и от традиционните телевизионни мрежи.

Припомняме, че преди няколко месеца Netflix стартира услуги в 130 страни по света, превръщайки се в глобален доставчик на медийно съдържание. Основателят на компанията добави, че нейното основно предизвикателство сега е да предостави едно и също качество на своите услуги във всички региони на света и партньорството с телекомуникационните оператори ще бъде от ключово значение за това.

Затишие пред буря при крайните устройства

За разлика от предходните години, когато много от водещите производители на смартфони използваха мобилния конгрес, за да представят най-новите си модели от висок клас, през тази година анонсите бяха малко. В това отношение се открие китайската Huawei, която представи новите си флагмани P10 и P10 Plus.

Роботът Pepper бе сред запомнящите се новости на Световния мобилен конгрес

СЪДЪРЖАНИЕТО, РОБОТИТЕ, ВИРТУАЛНАТА РЕАЛНОСТ И КЛЕТЪЧНИТЕ МРЕЖИ ОТ ПЕТО ПОКОЛЕНИЕ БЯХА ВЪВ ФОКУСА НА ТАЗГОДИШНИЯ СВЕТОВЕН МОБИЛЕН КОНГРЕС В БАРСЕЛОНА

ПАЗАРЪТ НА САТЕЛИТНИ УСЛУГИ СЕ ПРОМЕНЯ

автор: Александър Александров

През последните години сателитните услуги се развиват с изключително бързи темпове и очакванията на редица експерти са, че тепърва ще станем свидетели на революция в този телекомуникационен сегмент както по отношение на технологиите, така и на достъпността на спътниковите услуги за крайните потребители. Един бранш, зародил се във времената на космическата надпревара и наложил се десетилетия наред като запазена територия за големите телекомуникационни, транспортни и медийни корпорации, днес се променя с бързи темпове и по всичко личи, че достъпът до крайните потребители ще бъде водещ фактор за развитието му през следващите години.

Историята

на сателитните комуникации датира от шейсетте години на миналия век и е свързана с редица иновации в морския и

въздушния транспорт, преноса на медийно съдържание и др. сегменти. С развитието на цифровите технологии секторът навлиза във все повече сфери на живота ни, включително телевизионните услуги за крайни потребители, както и мобилните сателитни услуги като създадените в началото на века Iridium и Globalstar.

Днес нови технологии за пренос, нови услуги и приложения правят спътниковите комуникации по-ефективни и по-достъпни, доближавайки компаниите и крайните потребители много по-близо до сателитните доставчици. Затова и мнозина очакват през следващото десетилетие да наблюдаваме сериозен бум в различните спътникови услуги за крайни потребители.

Системите за директен достъп

от типа direct broadcast systems (DBS) печелят все повече

почитатели през последните години и в сектора вече се обособяват някои сериозни глобални и регионални играчи. Сред европейските оператори са компании като Astra, British Sky Broadcasting, Eutelsat, TV Sat и др. Очаква се значителен ръст на потребителите в сектора, което вероятно ще привлече и други играчи.

High Definition (HD) и Video on Demand технологиите също са

ключов фактор за промени

в сателитните услуги през последните години. Според публикуваното неотдавна изследване „Индекс на ТВ потребление в България“, достъпът до HD (High Definition) услуги е от важно значение за избора на телевизионен доставчик от българските потребители. Той е посочен като най-важен фактор от 70% от потребителите у нас. 17% от тях пък са съгласни да плащат с до 5 лева повече за телевизионната си услуга, ако това им предостави достъп до повече HD програми.

При по-младите потребители - между 18 и 34 години, този процент е близо два пъти по-висок – 32 процента. Проучването е изготвено от сателитната компания ASTRA България, част от глобалния лидер в този сегмент SES. То има за цел да определи какви са предпочитанията на българските зрители и потребителските навици и е част от по-мощно изследване, обхващащо пазарите на България, Румъния и Молдова.

„Повечето от зрителите днес имат достъп до повече от един телевизионен доставчик и могат да избират по-високото качество и по-големия брой достъпни ТВ канали. Потребителите са добре информирани за последните новости в бранша, съдейки по търсенето на съдържание с висока резолюция (HD), а UHD вече демонстрира

ГОЛЯМ ПОТЕНЦИАЛ

В този смисъл сателитът е много гъвкав и е лесно да се настрои от SD на HD и UHD. Пазарът на HD се разраства с голяма скорост в момента и за това става все по-попу-

лярен. Нашето изследване показва, че основният ръст на HD идва от интереса към спортни, филмови и тематични канали“ - разказва по повод на изследването Михай Урсои, генерален мениджър на ASTRA за Румъния, България и Молдова.

Според него, сателитните комуникации се налагат като подходящ канал за излъчване на HD съдържание, благодарение на наличието на

ширококолов достъп и голям обсег

който покрива цели държави и континенти. Те са надеждни, имат мащабно покритие, поддържат ширококолов достъп и не са зависими от каквито и да било ограничения от локален характер. Това са основните причини спътниковите услуги да се налагат като най-популярен метод за достъп до телевизия в Европа, като 56% от домакинствата, използващи сателитна свързаност, получават и HD съдържание.

Пазарен лидер в този подсегмент на Стария континент е SES, която вече разполага с 2495 HD канал в своята „флотилия“, или 33% от всичките 7538 канала. Освен това сателитният оператор пренася общо 27% от HD каналите в световен мащаб. Той предлага също и 21 Ultra-High Definition (UHD) канала, което е близо 50% от всички UHD канали в света. Компанията към момента разполага с над 50 спътника на геостационарна (GEO) и 12 на средна земна орбита (MEO). С увеличаване популярността на HD телевизията се очаква и броят на играчите в този перспективен сектор да се увеличава.

Точно 60 години след изстрелването на първия изкуствен спътник на Земята – Спутник-1 – днес този тип космически апарати вече се използват ежедневно от милиони жители на планетата. А с появата на все по-евтини алтернативи за извеждане на сателити в орбита като частната компания SpaceX на Илон Мъск и с разработката на нови класове апарати като т.нар. „наносателити“, набиращи популярност през последните години, можем да очакваме скоро браншът да стане още по-динамичен и по-достъпен за обикновените хора.

• **ПО-ШИРОКОТО РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА HD ТЕХНОЛОГИИТЕ И DBS СИСТЕМИТЕ ПРОМЕНЯТ НАГЛАСИТЕ КЪМ ОПЕРАТОРИТЕ НА СПЪТНИКОВИ УСЛУГИ И ОТКРИВАТ НОВИ ПЕРСПЕКТИВИ ПРЕД БРАНША**

ДИГИТАЛНИЯТ РОБИН ХУД

ВЪЗХОДЪТ НА ANONYMOUS И ДВИЖЕНИЕТО НА ХАКТИВИСТИТЕ

автор: **Александър Александров**

Днес съществува една глобална организация, която еднакво ефективно застрашава както терористите от „Ислямска държава“, така и американския президент Доналд Тръмп, и както корпорациите Amazon и PayPal, така и сектантски движения като Църквата на сциентолозите. Тази организация действа успешно по целия свят, нарича себе си легион и въпреки това нейните членове са абсолютно

непознати за обществото. Ако все още не сте се досетили, името на това тайнствено сдружение е

Anonymous - може би най-популярното и същевременно най-противоречиво обединение от компютърни хакери в цялата история на интернет. Списъкът на жертвите ѝ само през последните месеци включва сървъри за детска порнография, терористични организации,

американски технологични корпорации, турски банки и дори президента на САЩ Доналд Тръмп. Едва ли има друга организация, която само за петнайсетина години съществуване да е успяла да си създаде толкова внушителен списък от врагове. И членовете ѝ все пак да останат неразкрити.

Кои все пак са анонимните?

Anonypmous представлява гъвкава децентрализирана международна мрежа от хакери, чиито членове често действат заедно в подкрепа на определени каузи. През последните десетина години те са отговорни за множество хакерски атаки, предимно от типа DDoS (Distributed Denial of Service) срещу държавни институции, корпорации, терористични организации и отделни личности. Въпреки разнообразния характер на целите им, те най-често си приличат по едно нещо – по един или друг начин потъпкват свободния достъп до информация.

Историята

на Anonypmous датира от 2003 г., когато това име става популярно във форума 4chan и постепенно се превръща в уеб меме, а в последствие е заимствано и от хакерската организация. Първата по-голяма акция под това наименование обаче е от 2008 г. и е свързана с поредица от протести и хакерски атаки срещу Сциентоложката църква. По-късно групата става популярна със своите операции в подкрепа на свободата на словото и свободното разпространение на информация, а сред явленията, срещу които се бори, са също тероризмът, защитата на авторските и сродни права и т.н. По тази причина през годините анонимните са атакували редица компании, сред които японската Sony, американските платежни оператори VISA, Mastercard и PayPal, организации за защита на авторските права и дори религиозни структури. Сред държавите, които в един или друг момент са обект на атаките им, пък са както страни от Третия свят като Уганда, така и развити държави като САЩ и Израел.

Не всички обаче изпитват гнева на хакерската организация. Напротив - тя обявява публично подкрепата си за движения като американското Оссиру и проекти като уеб сайта WikiLeaks, който разгласява секретни правителствени документи.

Основният проблем

свързан със съществуването на Anonypmous (ако не се броят някои хакерски атаки срещу официални институции и корпорации) е абсолютната неизвестност, в която са обгърнати членовете на организацията. През годините редица лица, свързвани с нея, са арестувани в САЩ, Австралия, Великобритания, Холандия, Испания и Турция. Това обаче по никакъв начин не е довело до нейното „обезглавяване“ и не е повлияло на функционирането ѝ. Нито е допринесло за „изсветляване“ на хората,

стоящи зад нея.

В този смисъл Anonypmous е безспорен феномен, тъй като нито една друга организация в историята на човечеството не е имала пълна анонимност и същевременно

ТОЛКОВА ГОЛЯМА МОЩ

Макар и децентрализираният характер на хакерската мрежа и анонимността на нейните членове да я правят устойчива на атаки от всякакъв характер, това си има своята цена. И тя е, че по същество структурата в нито един момент не може да гарантира дали дадени действия са извършени, или не, от нейните членове. Просто защото тя не функционира по никакъв официален начин. Ако например утре някъде по света бъде извършен мащабен терористичен акт от името на Anonypmous, на членовете ѝ ще бъде изключително трудно да докажат, че не стоят зад него. Сред тях просто няма публични личности или легални структури.

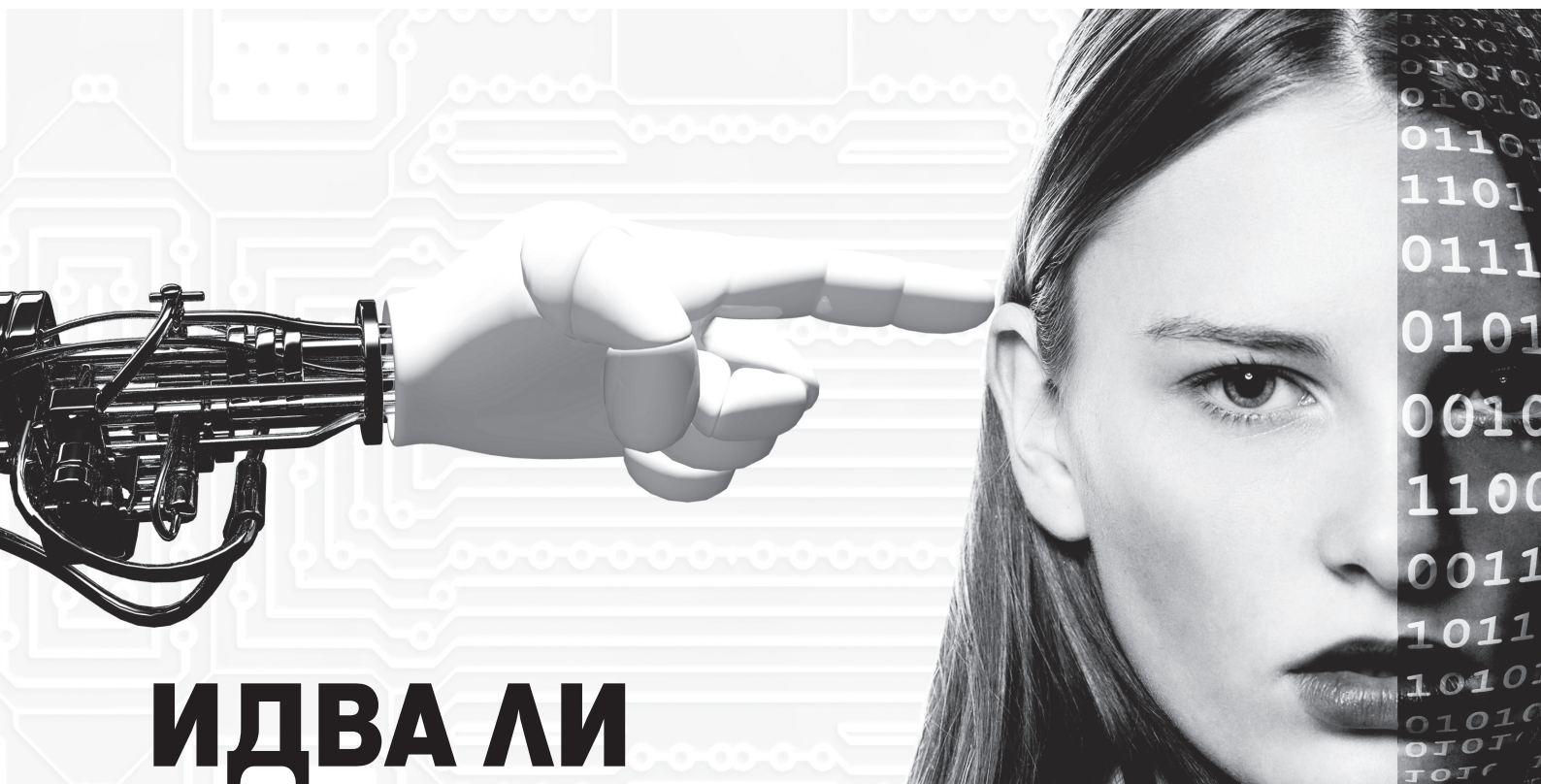
Централизацията липсва и при определянето на целите и кампаниите на хакерската организация. Макар и да няма една ясно дефинирана философия, обаче, нейните членове все пак се ръководят от общи ценности, сред които изпъква

Борбата с цензурата и контрола

във всичките им форми. Правителства и държави, които осъществяват цензура, лесно стават обект на кампаниите на Anonypmous. Вероятно затова и след терористичните атаки срещу парижкия вестник „Шарли Ебдо“ през януари 2015 г., анонимните започнаха мащабна операция срещу разпространението на тероризма.

Едва ли са много обикновените граждани, които харесват цензурата и често едни и същи хора са готови да разкритикуват както правителствата на демократичните държави, така и тоталитарните режими, когато се появят съмнения за ограничаване свободата на словото. Затова и въпреки своя анонимен характер, хакерската организация продължава да има своите поддръжници по целия свят. С разпознаваемите си каузи, много от които са възприемани позитивно от обществото, тя лесно печели симпатиите, дори и когато нарушава законите. Днес мнозина наричат Anonypmous „дигиталният Робин Худ“, а през 2012 г. списание Time я определя като една от „100-те най-влиятелни личности“ в света. С нея е свързано и възникването на набиращата популярност термин „хактивизъм“, който обединява хакер и активист.

Критикувани от мнозина и подкрепяни от не по-малко хора, анонимните си остават явление без аналог в съвременната история на човечеството. Те вече доказваха, че глобализиращият се свят понякога може да има странни лица и са на път да се превърнат в първата по рода си ефективно работеща „умна тълпа“, базирана на съвременните дигитални технологии.

ИДВА ЛИ ТЕХНОЛОГИЧНАТА СИНГУЛЯРНОСТ

ТЕХНОЛОГИИ 110

автор: **Александър Александров**

Днес те може и да улесняват живота ни. Интелигентните асистенти като Siri на Apple, Cortana на Microsoft и Google Now вече са достъпни през нашите телефони и обещават скоро да управляват всичките ни приложения. Утре автономните автомобили, летящите дронове и всевъзможни други самостоятелни машини ще ни транспортират до работните ни места, ще управляват домовете ни и дори ще пазаруват вместо нас.

Мнозина може и да се радват на перспективата за навлизане на интелигентни машини в живота ни, но според Изследването на екзистенциалните рискове към университета Кеймбридж, изкуственият интелект е една от най-големите потенциални заплахи пред човечеството, редом с рисковете от сблъсък с астероид, ядрена война и климатични промени.

Изследването, което беше публикувано през март, има за цел да привлече общественото внимание към някои от най-значимите заплахи, притежаващи потенциала да унищожат цялото човечество.

С какво е опасен изкуственият интелект?

Мнозина свързват бъдещата поява на умните машини с концепцията за технологичната сингулярност. Става въпрос за футуристично понятие, което се различава от различните определения за сингулярност във физиката и математиката, и според известния математик Джон фон Нойман означава хипотетичен етап от развитието на човечеството, в който технологичният прогрес ще стане толкова бърз, че ще бъде неразбираем за човешките същества.

Сингулярността е често срещана във фантастичните произведения, но трябва ли да се страхуваме от нея в действителност? Все повече учени компютърни специалисти отговарят утвърдително на този въпрос. Сред тях са както британският физик и популяризатор на науката Стивън Хокинг, така и визионерът и основател на космическата компания SpaceX Илон Мъск.

Проблемът според редица експерти е, че ако бъдат създадени интелигентни машини, те вероятно ще получат възмож-

ТРЯБВА ЛИ ДА СЕ СТРАХУВАМЕ ОТ ОБЕДИНЯВАНЕТО С МАШИНИТЕ

ност да се самоусъвършенстват сами или дори да създават други още по-умни от тях. Така за кратък период човечеството ще бъде изправено пред нов вид, който притежава способността да се развива с несравними за досегашните ни предстиви темпове. Именно това е и хипотетичният етап, който футуролозите наричат технологична сингулярност.

Кога ще се случи?

Според повечето учени е трудно да се предскаже кога и дали изобщо човечеството ще достигне подобен стадий в своето развитие, както и дали ще създаде достатъчно умни машини, способни да го конкурентират. Не на такова мнение обаче е футурологът и писател Рей Кърцвейл. Той не само е убеден, че технологичната сингулярност предстои да се случи, а и предсказва с абсолютна увереност годината, през която ще стане това - 2045 година. Какво пък толкова – вероятно ще си кажете – всеки луд е свободен да прави каквито предсказания си пожелае. Да, но с тази малка разлика, че както вече сме писали в списание „Икономика“, от 1990 г. насам при близо 150 прогнози, направени от Рей Кърцвейл, той е познал в 86% от случаите.

Макар и да е сигурен, че сингулярността е въпрос на десетилетия, футурологът обаче не свързва това понятие непременно с унищожението на човечеството. Той по-скоро допуска, че това ще бъде етап на сливане на хората с интелигентните машини, от което ще последва значително разширяване на собствените ни познавателни способности. Или с други думи – вместо да се сблъскаме с терминатори и виртуални „агенти Смит“, познати от фантастичните холивудски продукции, ние самите

ще се превърнем в ИНТЕЛИГЕНТНИ МАШИНИ

И като част от процеса ще увеличим капацитета на мозъците си милиард пъти, а съзнанието ни ще заживее във виртуалния облак.

Може и прогнозите на Кърцвейл да ви се струват като фантастика. Истината е обаче, че днес напредъкът в сфери като машинното обучение (machine learning) и естествена-та обработка на езика (natural language processing) прави изкуствения интелект все по-реалистична концепция. Самият писател прогнозира, че към 2029 г. човечеството ще създаде пълноценен изкуствен интелект, който ще премине успешно т.нар. Тест на Тюринг. Става въпрос за проверка на интелигентността на една машина, при което тя трябва в разговор с човек да го убеди, че също е човешко същество.

Сингулярността беше и сред темите, засегнати от милиардера Масайоши Сон по време на лекцията му на тазгодишния Световен мобилен конгрес в Барселона. Сон, който е основател на японската корпорация SoftBank и е известен с това, че за броени дни е бил по-богат от Бил Гейтс, сподели пред аудиторията на конгреса, че вярва в предстоящото настъпване на технологичната сингулярност, както и че

тя ще донесе добро на човечеството

Предприемачът добави, че е готов да инвестира в тази област и е отворен към партньорства, които ще му помогнат да се позиционира по-добре в новата реалност.

Разликата в интелигентността безспорно може да бъде от огромно значение. Един съвсем малък напредък в способността на нашите предци да решават определени проблеми им е помогнал преди десетки хиляди години да се наложат в конкурентна среда сред други видове праисторически хора. А експоненциалното развитие на компютрите предполага несравними нива на нарастване на тяхната интелигентност. Тепърва обаче предстои да разберем дали те изобщо биха могли да поумнеят, или цялата идея за технологична сингулярност е само една мечта на футуролози и фантасти, без никакво основание в реалността.

ЗЕМЕДЕЛИЕТО ПРИСТЪПВА КЪМ КОСМОСА

автор: **Владимир Митев**

Историята на човечеството в съвременния му вид започва с революция в земеделието, която води до преминаване от номадство към уседнал начин на живот. Благодарение на усвояването на новото знание в растениевъдството хората в 8 цивилизационни центъра – например в Китай, Иран или Централна Америка, се научават да отглеждат културни растения. Така добивите и населението в тези региони нарастват, а хората получават повече свободно време, което могат да използват за обществено развитие.

Изглежда, че в момента човечеството се движи към нов етап в историята на земеделието – преминаването му в Космоса. Пряко следствие от овладяването на тези нови технологии е възможността в бъдеще хора да колонизират Марс и да го направят свой дом, култивирайки храните, които ще ползват на място.

Картофи на Марс

Базираният в перуанската столица Лима Международен център за картофите (International Potato Center) установи, че кореноплодното растение може да се развива в природната среда на Марс. През февруари т.г. перуанските учени стартираха в партньорство с калифорнийския изследователски център на НАСА „Еймс“ поредица от експерименти, за да открият дали картофите могат да растат в марсиански атмосферни условия. Резултатите от изследванията ще определят и дали тези зеленчуци могат да издържат на екстремните условия в някои части на света, където климатичните промени вече са трансформирали природата.

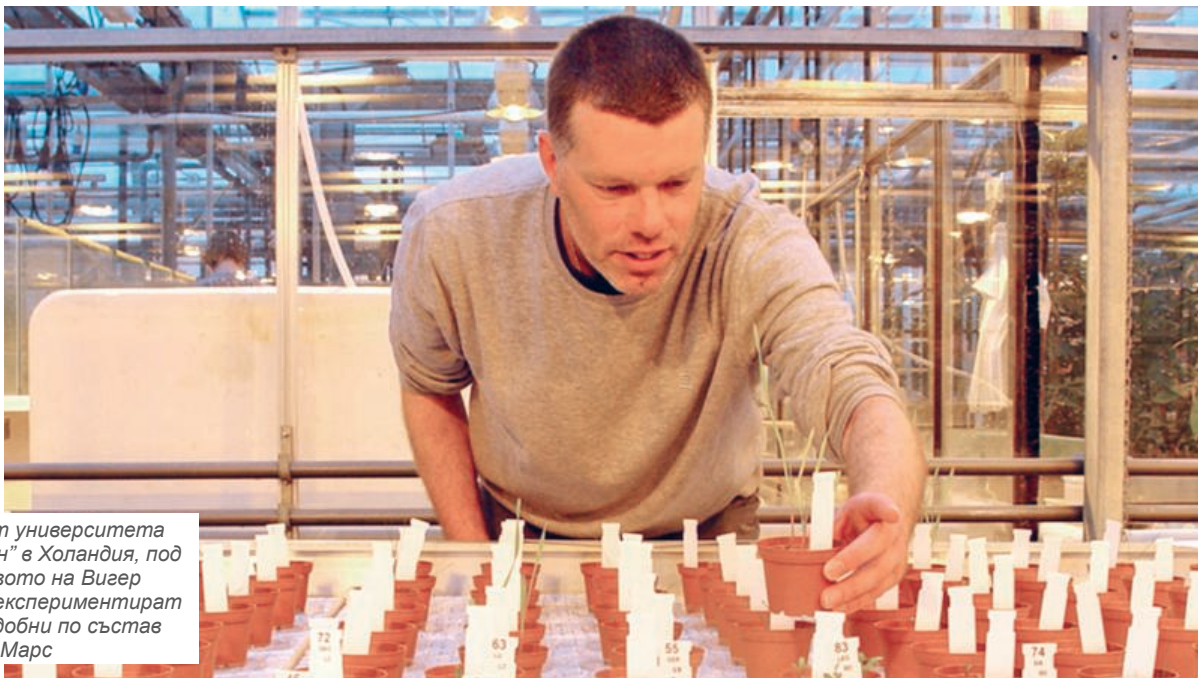
Тестовите се провеждат в контролирана и херметично запечатана среда, която се на-

На Марс може да се отглеждат картофи, доказаха от Международния център в Перу

Фото International Potato Center

: ВЕЧЕ СА ФАКТ ПЪРВИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ, КОИТО
 : ПОКАЗВАТ, ЧЕ МАРСИАНСКАТА ПОЧВА МОЖЕ ДА ДАДЕ
 : ЗЕЛЕНЧУЦИ И ЗЪРНЕНИ ХРАНИ, ГОДНИ ЗА ЯДЕНЕ. **НА**
 : **МЕЖДУНАРОДНАТА КОСМИЧЕСКА СТАНЦИЯ СЪЩО**
 : **ИМАТ УСПЕХИ - В ОТГЛЕЖДАНЕТО НА МАРУЛИ**

Учените от университета „Вагенинген“ в Холандия, под ръководството на Вигер Вамелинк, експериментират с почви, подобни по състав на тези на Марс

рича CubeSat. Тя доставя вода, богата на хранителни вещества, мени температурата си според дневните и нощни амплитуди на Марс и имитира атмосферното налягане, нивата на кислород и въглероден диоксид на червената планета.

След проучване на над 4000 вида картофи, които са възможни кандидати за отглеждане на Червената планета, перуанските учени и експертът на НАСА Крис Маккей заключиха, че е възможно те да растат там чрез хидропоника и аеропоника – т.е. чрез доставки на хранителни вещества по вода и въздух без нужда от почва. Откритието може да помогне и за решаване на проблемите с изхранването на земята, възникващи заради глобалното затопляне, след като по оценка на Организацията за храната и земеделието на ООН (FAO) 795 млн. души страдат от недохранване в световен план.

Експериментите на холандските учени

През лятото на 2016 г. холандски учени от Университета „Вагенинген“ отгледаха зеленчуци и зърнени храни в експеримент, пресъздаващ почвата и условията на Марс. Оказа се, че добитите по този начин храни - репички, грах, ръж и домати, са годни за ядене. Учените откриха, че отгледаните култури „нямат опасни нива“ на тежки метали. Експериментът целеше да подпомогне първата пилотирана мисия до Червената планета.

Университетът „Вагенинген“ използва почва, създадена от НАСА, която наподобява тази на Марс. От 2013 г. насам той извършва експерименти в посока отвъдземно земеделие и вече е отгледал така 10 различни растителни култури. Основният проблем с марсианската почва е, че има високи нива на тежки метали – кадмий, мед и олово. Тестовете целят да изяснят до каква степен тези тежки метали ще се просмучат в отгледаните растения.

В момента съществуват няколко проекта за пилотирано пътуване до Марс – на НАСА, на американския милиардер Илън Мъск и на холандската компания Mars One. Последната поддържа експериментите във „Вагенинген“ и в момента избира екипа на своята мисия.

Експериментът на холандските учени продължава с оставащите шест култури, сред които и картофи. Финансирането се извършва чрез краудфъндинг кампания. Изследването трябва да продължи, тъй като има и други фактори освен замърсената почва, влияещи на съдържанието на зеленчуците. Сред тях е гравитационната сила на Марс. Тя би могла да промени начина, по който растенията поглъщат и обменят химическите вещества, намиращи се в почвата на тази планета.

МКС и проектът EDEN ISS

Университет „Вагенинген“ е единственият в Холандия, който е фокусиран върху здравословната храна и околната

среда. Той обаче работи по храна, отглеждана в извънземни условия, не само по отношение на Марс, но и когато става въпрос за Международната космическа станция (МКС). В рамките на европейския проект EDEN ISS бизнес отделът на университета, занимаващ се с парникови култури, съдейства за отглеждането на малки количества зеленчуци в станцията, разположена на 100 км над земната повърхност.

Съобщение на сайта на университета посочва, че вече са избрани растенията, които ще бъдат отглеждани – съобразно възможностите, предоставяни от светлината и пространството в базата над Земята. От края на 2017 г. в станцията Ноймайер III на Южния полюс малка група учени ще симулира „космическа мисия“, отглеждайки и хранейки се със свежи зеленчуци, отгледани в „мобилна тестова лаборатория“ от космически инженер, обучен от експертите на университета „Вагенинген“. Крайната цел е живеещите на Антарктида учени и космонавтите в Международната космическа станция да могат да отглеждат и ядат собствена храна.

Първите успехи

През лятото на 2015 г. астронавтите на борда на Международната космическа станция за първи път отгледаха и изядоха собствена храна – червена маруля. Нейните семена са стояли непокътнати на станцията в продължение на 15 месеца. След това са били активирани, захранени с вода и обгрижвани от космонавтите.

Първият опит в тази посока се провежда през май 2014 г. и е извършен от Стив Свенсън, но след това растенията са върнати на Земята. През 2015 г. следва втора реколта, като половината от нея също се връща за изследвания на сушата, ала половината е тествана от астронавтите.

По проекта EDEN ISS ще се отглеждат храни на 100 км над земята

При обикновени условия на Земята растенията развиват коренова система надолу в почвата, така че да могат да изтеглят от нея вода и хранителни вещества. В космоса обаче корените растат по принцип във всяка посока, тъй като няма „долу“ и „горе“, а водата и хранителните вещества се носят във въздуха.

Решението, което НАСА използва, е т.нар. контейнер „Веги“. Той насочва корените на растенията с помощта на своеобразни „възглавници“ от тор, отпадъци и хранителни вещества. В тях има и дренажни решения, които позволяват поглъщане на водата. Астронавтите залепят семената за дренажа с определена посока, така че корените да растат към долната част на възглавницата, а стъблата да се отдалечават от дъното ѝ. Над цялата конструкция „греят“ светодиоди в различен цвят. Крайният резултат е червена маруля, годна за ядене, но технологията в бъдеще може да се прилага и спрямо други растения.

„Ако някога отидем на Марс, което със сигурност ще направим, ще имаме нужда от космически кораб, който е устойчив от гледна точка на хранителните доставки. Докато летим дотам или се връщаме, няма да може да се зареждаме с провизии. Трябва да бъдем напълно самодостатъчни. Да можем да отглеждаме собствена храна, е голяма стъпка в тази посока“, казва Скот Кели – космонавт на борда на МКС през 2015 г.

Според Рей Уийлър – ръководител на отдела за напредничави дейности по поддържане на живота към космическия център „Кенеди“ във Флорида, има доказателства, че свежите храни като домати и червена маруля са добър източник на антиоксиданти. А това може да се отрази позитивно на настроенията на екипажите и да осигури известна защита срещу радиацията в Космоса.

Затова изглежда, че 10 000-12 000 години след бум в отглеждането на културни растения по света човечеството върви към нов скок – този път в отвъдземното пространство. Новият отрасъл в земеделието прави първи стъпки, но неговите размери могат да станат космически...

Webit 2017 AWARDS

Glamorous black tie, invitations-only ceremony
25 April, Sofia Tech Park

Book your table or Apply for nomination!

www.webit.bg/awards

КАКВО СЛЕДВА
ОТ ОТКРИТИЕТО
НА NASA
НА СЕДЕМ
ЕКЗОПЛАНЕТИ,
ОРБИТИРАЩИ
ОКОЛО ЗВЕЗДА
БУКВАЛНО В
„ЗАДНИЯ
НИ ДВОР“

Поглед към звездата от повърхността на една от обикалящите около нея планети – артистична концепция

НОВИТЕ КОСМИЧЕСКИ СЪСЕДИ

автор: **Александър Александров**

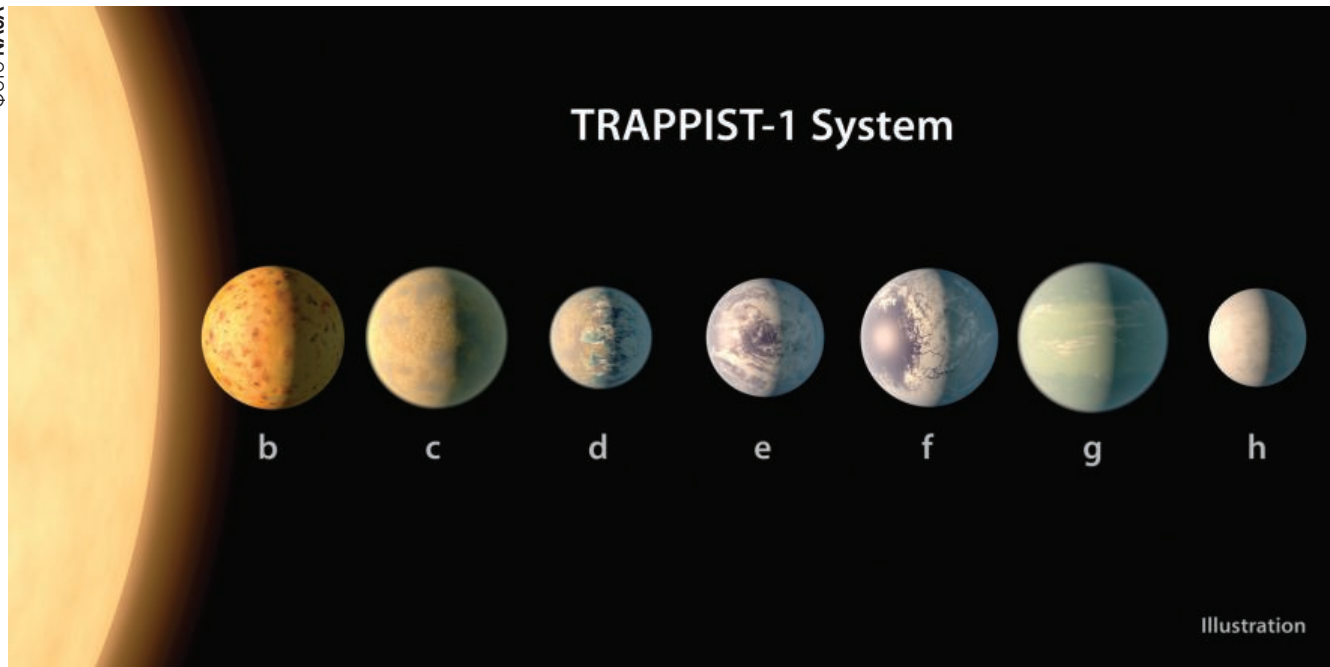
Диаметърът на нашата галактика Млечен път е над 100 000 светлинни години, или с други думи – това е разстояние, което светлината изминава за цели 100 000 години. Това означава, че когато наблюдаваме случващото се на другия край на галактиката, ние всъщност виждаме звездите и останалите обекти такива, каквито са били далеч в миналото. Като се имат предвид тези огромни космически отстояния, можем спокойно да кажем, че всичко, което се намира на разстояние по-малко от стотина светлинни години от нас, е в „махалата ни“ според вселенските мащаби. И съответно всяко откритие, направено в този периметър, е от особена важност.

Точно такова откритие беше обявено в самия край на февруари от екип от Американската космическа агенция

NASA. След като в продължение на дни тя държеше научната общност в напрежение, на 22 февруари нейни представители съобщиха на пресконференция, че са открили не една, а цели седем екзопланети с големина, сравнима с тази на Земята, обикалящи около звездата TRAPPIST-1.

Екзопланетите или екстрасоларни (извънсоларни) представляват планети, намиращи се извън Слънчевата система. Първият такъв обект е открит през 1988 г., а оттогава до днес учените са доказали съществуването на над 3600 екзопланети, орбитиращи около близо 2700 звездни системи и техният брой непрекъснато нараства.

Откритието е впечатляващо по много причини. Системата около TRAPPIST-1 е интересна не само с големия брой

Седемте планети и звездата TRAPPIST-1 – артистична концепция

на екзопланетите си и с това, че те са от земен тип, а също и с факта, че поне три от тях се намират в тъй наречената зона, поддържаща живота (обитаема зона) около своята звезда. Или с други думи – на достатъчно близко и същевременно достатъчно далечно отстояние от звездата, за да може на тях да възникне живот. За първи път учените откриват подобна конфигурация в една система. Действително е вълнуващо, че в необятните космически пространства може да има такава концентрация на планети, способни да поддържат живот.

Системата на звездата TRAPPIST-1 се намира в съзвездие Водолей и е на отстояние 39 светлинни години от нас, което означава, че според изчисления на NASA, със съществуващите днес космически технологии на земен апарат ще са му необходими около 44 милиона години, за да достигне до новооткритите светове.

Така че не бързайте да си опаковате багажа. Както сп. „Икономика“ вече писа, първият сериозен план за космическа мисия до друга звездна система беше обявен в публичното пространство от руския милиардер Юрий Милнер и британския физик Стивън Хокинг преди броени месеци. Става въпрос за проекта Breakthrough Starshot, който предвижда изпращане на множество миниатюрни кораби, задвижвани със светлинно платно, до най-близката звездна система до нас Алфа Кентавър, отстояща на малко над 4 светлинни години разстояние. При това идеята е те да достигнат скорост от 20% от тази на светлината, което поне на теория ще им позволи да отидат и да се завърнат в рамките на едно поколение. Въпреки че в него са привлечени някои от най-брилянтните учени от целия свят, пред проекта все още има редица сериозни предизвикателства от инженерен характер и е трудно да се прогнозира дали той изобщо ще бъде осъществен. Дори и отговорът на този въпрос да е положителен обаче, пътуването до звездна система на около 10 пъти по-голямо разстояние като TRAPPIST-1 би било значително по-сложно.

Истината е, че подобно разстояние би направило меко казано трудна дори и само комуникацията с евентуални форми на разумен живот, намиращи се на планетите около TRAPPIST-1. Дори да допуснем, че такъв живот има на тях, и да им изпратим оптично съобщение, пътуващо със

скоростта на светлината, то ще достигне дотам в рамките на близо 40 години и ако по някаква случайност бъде прихванато и бъде изпратен отговор, ще го получим след близо 80 години. Това не е точно скоростта, с която сме свикнали да си чатим. И то – с всичките условности, че ние или получателите на съобщенията от другата страна изобщо бихме могли да прихващаме прецизно подобни сигнали.

Въпреки тези огромни разстояния обаче, може да се каже, че новооткритите екзопланети всъщност са в „задния ни двор“. Защото за сравнение редица други обещаващи екзопланети, открити неотдавна с космическия телескоп Kepler, се намират на отстояние над 1000 светлинни години и нямаме никакви шансове да осъществим комуникация с тях или да взаимодействаме по какъвто и да било друг начин в обозримо бъдеще. На фона на повечето от тях, TRAPPIST-1 представлява изключително добра възможност, ако не за звездна мисия, то поне за наблюдение.

Именно с това откритието е особено важно за научната общност. Възможността да наблюдаваме толкова отблизо цели седем екзопланети в една звездна система, много от които – намиращи се в обитаемата ѝ зона, е от изключително значение за учените. Това ще им позволи да натрупат ценни нови знания за естеството на извънсоларните планети, тяхната атмосфера и състав, както и начина, по който са възникнали. А по този начин индиректно бихме могли да си отговорим и на редица въпроси за собствената ни планета Земя.

Освен това наблюдаването на няколко екзопланети в обитаемата зона на една звезда вероятно ще ни доближи до отговора на въпроса: „Има ли разумен живот другаде в Космоса?“. Възможно е никога преди да не сме разполагали с правилните планети, за да си отговорим на него. Защото ако животът би могъл лесно да процъфти на друго място, то една звездна система, в чиято обитаема зона обикалят най-малко три планети от земен тип, има огромни шансове да е такова място. А ако признаци за извънземен живот не бъдат открити на нито един от нейните светове, то тогава можем с голяма вероятност да заключим, че самият живот е достатъчно рядко, ако не и единично явление, възникнало само на тази планета.

ВЪЗХОДЪТ на VIVENDI

Фото Vivendi/Twitter

Арно Дьо Пюйфонтен по време на Световния мобилен конгрес

ОВТОР: **Александър Александров**

Знаете ли какво е общото между музикалният издател на поп певицата Риана, разработчика на популярната мобилна игра Assualt Extreme и ... френско водоснабдително дружество, създадено по времето на Наполеон III? Много просто- и трите всъщност са... една и съща компания. Добре дошли в странния свят на Vivendi – дружеството с може би най-любопитното развитие в цялата история на бизнеса.

Началото

Създадено през далечната 1853 г. с декрет на император Наполеон III под името Compagnie Générale des Eaux (Генерална водоснабдителна компания), днес дружеството е един от най-модерните доставчици на развлекателно съдържание, който е сред световните лидери в сегменти като мобилните игри, звукозаписната индустрия, телевизията и киното.

За да достигне до сегашните си позиции обаче, близо половин век компанията се развива като традиционен ВиК доставчик. Това се променя през 1976 г., когато я поема Ги Дежоне. Известен като мениджър с размах и амбиции, той решава да започне мащабно разширяване на дружеството, навлизайки в редица неспецифични за него сегменти. Така в продължение на няколко години компанията придобива или създава дъщерни дружества в браншове като управлението на отпадъците, енергетиката, транспортните услуги, строи-

телството и недвижимите имоти. Тя закупува дори предприятие за производство на индустриални превозни средства и участва в създаването на Canal+ - първата платена телевизионна мрежа на Франция.

Експанзия в технологичния сектор

През 1996 г. ръководството на корпорацията се сменя и под ръководството на новия мениджър Жан-Мари Месие дружеството започва да навлиза активно в технологичния сегмент. То се възползва и от дерегулацията на френския телекомуникационен пазар, създавайки съобщителния оператор Neuf Segetel. През 1998 г. водоснабдяването вече е една малка част от огромната корпоративна група. Затова компанията се преименува на Vivendi и постепенно започва да се фокусира върху технологиите и масмедията. Процес, който е свързан с продажбата на нейните подразделения в строителния сегмент, недвижимите имоти и други инфраструктурни браншове. Успоредно с това Vivendi придобива редица IT компании, включително Maroc Telecom, Cendant Software и др. Представете си, например, че „Софийска вода“ днес реши да закупи някои от водещите български телевизионни канали, телеком оператори и софтуерни компании, и ще си дадете сметка колко странно изглежда подобно развитие.

Голямата промяна

се осъществява през 2000 г., когато Vivendi придобива канадския медиен гигант Seagram, собственик на звукозапис-

КАК ФРЕНСКОТО ВИК ДРУЖЕСТВО СЕ ПРЕВЪРНА В ГЛОБАЛЕН ЛИДЕР ПРИ РАЗВЛЕКАТЕЛНОТО СЪДЪРЖАНИЕ

ното студио Universal. Неговите активи са обединени с тези на Canal+, за да се превърнат в ядрото на бъдещата глобална корпорация за развлечения. Скоро след това конгломератът се разделя на водоснабдителното дружество Veolia и развлекателния гигант Vivendi Universal, а вторият през годините се налага като медиен гигант с пазарна капитализация в размер на 22 млрд. евро, който притежава знакови франчайзи и продукции в сферата на видеоигрите, музиката и филмовата индустрия.

Така след близо два века лутане през десетки различни бизнес модели, през 2017 г. компанията е открила своя фокус и днес е един от водещите доставчици на развлекателно съдържание от всякакъв тип. Може и да не подозирате, но вие, семейството ви, приятелите и колегите ви почти със сигурност сте потребители на Vivendi по един или друг начин.

Трите кита

на компанията днес са нейните подразделения Universal Music в звукозаписния сектор, Canal+ в телевизионната и кинопродукция и Gameloft при видеоигрите.

Universal Music е световен лидер в звукозаписната индустрия с 34% от пазара. Междуременно компанията е и една от най-иновативните в своя сегмент, извършвайки активна миграция от традиционни носители към модерни стрийминг услуги. „Това, което се случва, е, че музикалната индустрия се преобразува и стриймингът се превръща от нишова в масова услуга“ - сподели Арно Дьо Пюйфонтен, главен изпълнителен директор на компанията, пред аудиторията на тазгодишния Световен мобилен конгрес в Барселона. Лекцията, на която присъства и кореспондент на сп. „Икономика“, беше сред най-интересните на изложението и привлече вниманието на телеком бранша към възможностите за партньорство с издателите на съдържание.

„От 2014 г. до днес броят на потребителите на платени музикални услуги е нараснал над два пъти, достигайки 100 милиона. Ние присъстваме в над 400 музикални платформи, сред които Apple Music и Spotify“ - добави още мениджърът на Vivendi, описвайки промените в компанията и усилията ѝ да се позиционира като модерен доставчик на съдържание. Днес в нейното портфолио са тримата най-популярни музи-

кални изпълнители в стрийминг платформите - Дрейк, Риана и Джъстин Бийбър, както и разпознаваеми поп и рок банди като Rolling Stones, ABBA, Bon Jovi, Depeche Mode, Enigma и др.

Телевизионният гигант Canal+, от своя страна, е сред водещите играчи при телевизията и киното в Европа с 9000 филмови заглавия в портфолиото си. В началото на миналата година Vivendi придоби и гейм издателството Gameloft, за да се завърне в сегмента на мобилните игри. Днес заглавията на това подразделение отчитат над 1 милиард свалени копия за мобилни телефони, таблети, конзоли и други платформи.

Бъдещето

Общите инвестиции, които Vivendi влага всяка година в създаването на съдържание, са над 2.5 млрд. евро. Логично конгломератът търси нови възможности за разпространение на това съдържание, а мобилните устройства са в центъра на неговата стратегия. Както музиката, така и филмите, и игрите могат лесно да се достъпват през смартфони и таблети, а с навлизането на мобилните мрежи от четвърто поколение през последните години тази тенденция се засилва.

Затова и още в началото на своята лекция пред аудиторията на мобилния конгрес Арно Дьо Пюйфонтен оцени мобилния сектор като един от най-влиятелните канали за дистрибуция на всевъзможно потребителско съдържание. Той добави, че компанията е отчела липсата на достатъчно премиум съдържание за клетъчни устройства и е създавала подразделения Studio+, за да отговори на тази нужда. Към момента то разпространява десетки нови продукции, оптимизирани за малки екрани във Франция, Италия, Бразилия и Аржентина, а предстои през юни да започне дейност и в Русия. Мениджърът напомни, че преди 15 години самата Vivendi е притежавала телекомуникационни оператори, но по-късно е предпочела да фокусира своята дейност, търсейки възможности за хоризонтални партньорства с телекомите. Затова и днес основната ѝ цел е да се позиционира като предпочитан партньор на най-големите оператори в света. Задача, която едва ли ще затрудни компания с близо 200-годишна история, наложила се като глобален лидер в поне два от най-динамичните съвременни икономически сегменти.

**ВЪЗКРЪСВА ли
империята УЗАН**

Хакан Узан се забърка в скандал и със сина на турския президент Реджеп Ердоган – Билал (на снимката)

автор: **Бранислава Бобанац**

Скандален бизнесмен, представител на един от най-богатите кланове в Турция с бизнес империя от над 200 компании, конфискувани от Анкара. Политически противник на президента Ердоган, обвинител на сина му Билал. Личен приятел на краля на Йордания Абдула Втори. Бяга от Турция с хеликоптер от покрива на къщата си, докато полицията пази на входа ѝ. Съден във Великобритания и САЩ. Получил политическо убежище във Франция и от 14 години живее в изгнание. Това е само част от биографията на почти мистериозния, противоречив и скандален 50-годишен турски бизнесмен и дисидент Хакан Узан, който през март т.г. чрез дружеството си Baferton Ltd. купи компанията за луксозни смартфони Vertu за близо 50 млн. британски паунда.

„Vertu е силен бранд с призната пазарна ниша. Очаквам с нетърпение да работя с екипа и да осигурим инвестиции, за да се реализира пълният потенциал на Vertu“. Така кратко чрез свой говорител турският бизнесмен коментира пред британския в. „Телеграф“ сделката. В медии в родна-

ТЕ СА СКАНДАЛНИ И МИСТЕРИОЗНИ, ЛИЧНИ ВРАГОВЕ НА ЕРДОГАН, С КОНФИСКУВАН ОТ ДЪРЖАВАТА БИЗНЕС И ЖИВЕЕЩИ В ИЗГНАНИЕ. **НО ДНЕС ВЕЧЕ СА СОБСТВЕНИЦИ НА ЛУКСОЗНИЯ БРАНД VERTU**

та му Турция тя бе обявена за „бомба“, която „избухна“ в ключов за развитието на страната момент. Представителят на една от най-мощните допреди десетилетие турски фамилии, но и личен враг на Реджеп Тайип Ердоган, напомни за себе си с нов бизнес удар точно в разгара на безпрецедентно агресивната кампания, която турският президент води в подкрепа на насрочения за 16 април референдум за конституционни промени и увеличаване на неговите пълномощия.

Сделката е трета по ред

с която Vertu сменя собственика си. Nokia създава компанията за луксозни смартфони от скъпи материали, като сапфирени дисплеи, корпус от щраусова кожа и титанови рамки, в края на 90-те години на миналия век. При бързото технологично развитие в първото десетилетие на XXI век финландският собственик изпада в затруднение и през 2012 г. продава британското си поделение на шведския инвестиционен фонд с частен капитал EQT за около 175 млн. британски лири. Нова смяна настъпва през 2015 г., когато от него го купува базираният в Хонконг фонд Godin Holdings. Самият той притежава Vertu по-малко от 18 месеца.

През последните години Vertu трудно успява да излезе на печалба заради жестоката конкуренция на пазара на смартфони, високите си производствени разходи и конкуренцията при услугите за персонализиране на по-евтини устройства. Компанията е известна, че продава остарели Android устройства с посредствени спецификации, но луксозен външен стил, със средна продажна цена от около 6000 долара. Според последния ѝ оповестен финансов отчет за 2014 г. загубите са стигнали 53 млн. паунда при продажби от 110 млн. паунда.

След новата сделка през март главният изпълнителен директор на Vertu Гордън Уотсън заяви: „Baferton споделя нашата визия – всяка година се продават 1.5 млрд. смартфона и има търсене за висококачествени ексклузивни продукти и услуги. Работейки с Baferton, ще сме готови да развием бизнеса на Vertu, търговската марка и услугите“. Интересен факт е, че купувачът на Vertu - компанията Baferton Ltd, е

регистрирана в
Кипър турска фирма

В момента това е прецедент, тъй като между Кипър и Турция няма никакви политически, икономически и тър-

Джем Узан прави политическа кариера като противник на президента Ердоган

Хакан Узан със съпругата си Йозлем на конкурса „Мис Турция“ през 2003 г.

говски отношения в нито една област на бизнеса, тъй като Анкара не приема Република Кипър като международно призната държава, не признава издавани от нея документи и противодейства, дори и със сила, на нейни суверенни действия, каквато е политиката ѝ за проучвания за газ и нефт в изключителната ѝ икономическа зона в Средиземно море.

В официалния регистър в Кипър Baferton Trading Ltd фигурира под номер HE 329707 от 17 февруари 2014 г. като частна инвестиционна компания със седалище в Никозия. Като нейни директори са посочени Ali Cenk Turkkan и Murat Nakan Uzan (както е пълното име на бизнесмена), а като секретар е посочена Zedana Secretarial Ltd, която е специализирана в тази област компания, регистрирана в Кипър под номер HE 222188 от 7 февруари 2008 г.

Baferton Trading Ltd официално е оповестила, че има дъщерни дружества и извършва инвестиции и операции в Европа (Холандия и Франция), в Близкия изток (Дубай и Бахрейн) и в Югоизточна Азия (Хонконг и Сингапур). В различните райони фирмата действа и се наблюдава от различни регулатори. В Кипър например тя е частен фонд (International Collective Investment Scheme).

Компанията сама се представя като „уникална инвестиционна институция“, която разработва възможности за традиционните сектори и предприятия, като същевременно адаптира съществуващите бизнес модели към новата световна икономика. Твърди, че има професионален екип и компетенции за постигане на максимална стойност в нейните операции.

Това все още предстои да се докаже в управлението на затъналия във финансови проблеми Vertu, който от март е поредната брънка в поредицата от

БОГАТСТВО И СКАНДАЛИ

съпътстващи едновременно фамилията Узан. Роденият през 1967 г. в Адапазарь Хакан Узан е част от бизнес династия, прочута с върховете и паденията си. Основоположник

на малкия семеен бизнес е дядото Узан, родом от Босна, който в смутните времена в навечерието на Балканската война, през 1910 г., идва от Сараево до Турция. На върха на славата си в началото на XXI век кланът Узан, който се управлява от бащата Кемал Узан и двамата му синове Хакан и Джем, държи в ръцете си огромен конгломерат, истинска бизнес империя, която включва близо 220 фирми – мощната Imar Bank, втория по големина в Турция мобилен оператор Telsim, електроцентрали, строителни фирми и хотели, футболния клуб „Истанбулспор“ и медиен концерн (вестник Star и тв каналите Star, Kanal 6 и Star Max). По оценка на сп. „Форбс“ през 2003 г. състоянието на фамилията възлиза на 1.3 млрд. долара.

Всички активи на бизнес династията обаче са конфискувани от турското правителство през 2004 г. след грандиозен скандал за измами и финансови машинации.

Според правителството разпродажбата им трябва да покрие дългове на обща стойност от почти 5.7 млрд. долара, натрупани от Imar Bank. Крупната машинация, с която семейство Узан е източило тази сума от банката, гръмва през 2003 г. и е оценена като най-голямото финансово престъпление в Турция. В хода на разследването е установено, че банката е скрила над 90% от събраните депозити и не ги е отразявала в официалните документи, като тайно, посредством специална компютърна програма, е изнесла от страната близо 6 млрд. долара.

През август 2003 г. турският съд издава заповед за арест на бащата и двама от синовете му, а прокурорът на Истанбул иска 8 години затвор за тях. Полицията трябва да арестува тримата Узан вечерта в дома им, но операцията е отложена поради пропуск в документите. И докато органите на реда пазят фамилията пред богатата ѝ резиденция, тя успява да избяга с хеликоптер от покрива и напуска тайно Турция. Оттогава Узан живее в изгнание, не се знае точно им местонахождение, а чрез подставени лица в медиите отричат всички обвинения.

Иронията на последната сделка на Хакан Узан е и че

Тълпи от вложители обсаждат офисите на İmar Bank по време на скандала преди над десетилетие

Архивна снимка на Джем Узан с Доналд Тръмп

Фото Twitter Cem Uzan

Vertu, създадена от Nokia, сега е притежание на инвеститор, съден от компанията-майка за значима финансова измама. През 1998 г. Motorola и Nokia предоставят на втория по големина турски GSM оператор Telsim, който после поставя основата на турския бизнес на Vodafone, стоков кредит под формата на мобилни телефони и предаващи устройства, а като гаранция по кредита Motorola получава 66% от мобилния оператор. По време на дотком кризата Telsim изпитва финансови затруднения и обявява фалит заради дългове, но това поражда отново обвинения за източване на пари от телекома от фамилията Узан, с които тя е плащала за частни самолети и имоти в чужбина.

През 2001 г. в САЩ и Великобритания Motorola и Nokia повдигат съдебни иски към семейство Узан за фалшификация, изнудване и заговор. През 2002 г. Узан е наказан за неуважение към британския съд, след като не се явява в съдебната зала по време на изслушване във връзка с обвиненията, и е осъден на 15 месеца затвор, но присъдата е отменена след обжалване. По време на съдебното дело в Ню Йорк през 2003 г. турските бизнесмени твърдят, че целият конфликт отразява нежеланието на заемодателите им да се изправят срещу загубите, произтичащи от глобалната катастрофа в телекомуникационните пазари, рецесията в Турция и голямата девалвация на турската лира. През май 2003 г. Хакан Узан, тогава главен изпълнителен директор на Telsim, пише директно на 200-те най-големи акционери на Motorola, посочвайки, че управлението на Motorola не действа в техен интерес, като предприема съдебно дело вместо договорения арбитраж.

През октомври 2004 г. Апелативният съд в Ню Йорк осъжда Узан да възстанови на Motorola сумата от 2.13 млрд. долара. Години наред обаче тя е обжалвана.

Узан е имал съдебен сблъсък и със сегашния президент на САЩ Доналд Тръмп заради неплатени сметки. През миналата година Хакан Узан се забърка в нов

бизнес скандал - срещу Ердоган

През февруари 2016 г. прокуратурата на Болоня за-

почва разследване по подозрения за пране на пари в Италия от Билал Ердоган, сина на турския президент Реджеп Тайип Ердоган. Това става, след като Хакан Узан публично обвинява 35-годишния Билал, че предишния септември е прехвърлил големи суми в Италия. Бизнесменът твърди, че при преместването си в Италия през 2015 г. Ердоган-младши е пренесъл със себе си големи суми пари в брой, за да ги изпере в Италия, и така е нарушил европейските и италианските финансови закони. Прокуратурата разследва дали парите имат връзка с най-големия корупционен скандал, избухнал в края на 2013 г. в Турция, в който президентският син е един от главните заподозрени.

Заради воденото разследване през август м.г. турският президент влиза в словесна война с тогавашния италиански премиер Матео Ренци, оплаквайки се в телевизионно интервю, че синът му е малтретиран от италианската съдебна система.

През септември м.г. италианските прокурори свалят обвиненията за пране на пари срещу сина на Ердоган. Освен огромни бизнес апетити, династията Узан има и

политически амбиции

в които се изявява братът на Хакан - Джем Узан. Той е основател на турската Младежка партия, с която излиза на политическата сцена на изборите през 2002 г., и отявлен политически опонент на президента Ердоган. През есента на 2004 г. Джем Узан е осъден на 8-месеца затвор и глоба от 694 млн. турски лири (370 млн. евро) за клеветата по адрес на тогава министър-председателя Реджеп Тайип Ердоган по време на митинг в Бурса.

В турските медии Хакан Узан присъства и с личния си живот. Негова първа съпруга е известната турска певица и актриса Йешим Салким, с която са само 3 години, от 1998 до 2001 г. Още на следващата година бизнесменът сключва брак с Йозлем Узан, която през 2003 г. ражда сина му. Според информация в пресата в края на миналата година втората му съпруга е подала молба за развод.

ДОАЙЕНЪТ РОКФЕЛЕР

автор: **Даниел Григоров**

На 101-годишна възраст на 20 март 2017 г. си отиде милиардерът и филантроп Дейвид Рокфелер. Той е починал в дома си Покантико Хилс, Ню Йорк, съобщи говорителят на семейството, цитиран от в. *New York Times*.

Наследник на знаменитата фамилия, Дейвид Рокфелер бе най-възрастният милиардер в света. Той бе последният жив внук на Джон Д. Рокфелер, петролният магнат, основал компанията *Standard Oil* през XIX век и натрупал състояние, което го превръща в първия милиардер на Америка, а семейството му – в едно от най-богатите и мощни в историята на страната.

Състоянието на Дейвид Рокфелер се оценява на 3.3 млрд. долара, което му отрежда 603-о място сред милиардерите в света. Но влиянието му в световната политика и икономика в последните десетилетия далеч надхвърля само парите.

Началото

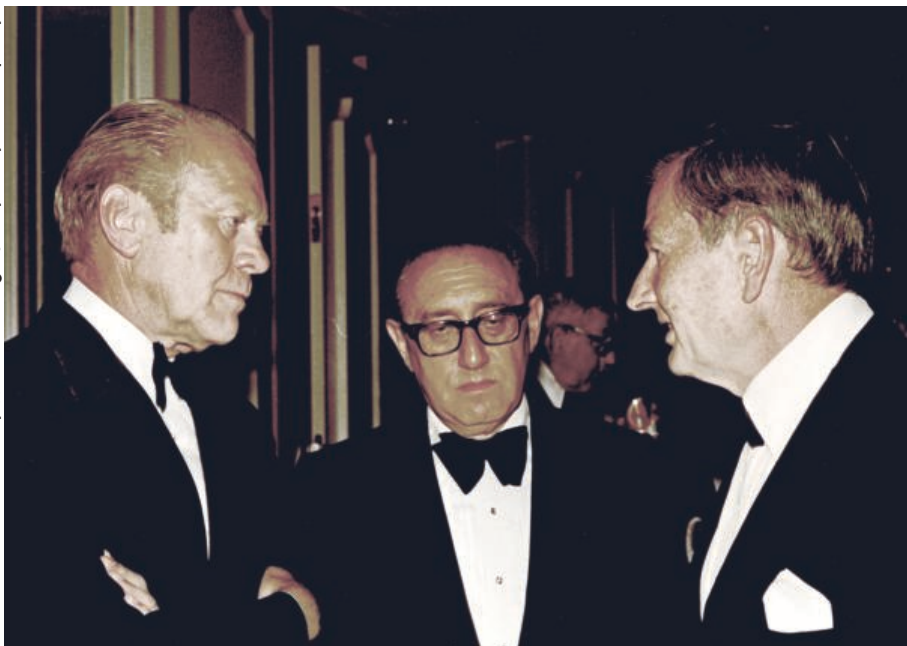
Дейвид Рокфелер е роден на 12 юни 1915 г. в Ню Йорк. Той е най-малкото от 6 деца в семейството – 1 момиче и 5 момчета, на Джон Д. Рокфелер-младши – единствено дете на първия в света милиардер Джон Д. Рокфелер. В периода 1974-1977 г. брат му Нелсън е вицепрезидент на САЩ. Дейвид Рокфелер завършва Харвард, след това учи в Лондонското училище за икономика, а през 1940 г. защитава

докторат по икономика в Чикагския университет, основан от семейството му. В темата „Неизползваните ресурси и икономическите отпадъци“ защитава тезата, че капиталистите не искат само да правят пари, но и да помагат на своите служители и обществото. По време на Втората световна война се записва в армията под давлението на майка си. След войната почва работа в семейната банка, като въпреки родствените връзки му се налага да премине през всички стъпала в йерархията, докато застане начело. Брат му Лоран, който почина през 2004 г., е бил съветник по екологични въпроси на петима американски президенти. Дейвид Рокфелер е имал само една съпруга – Маргарет Макграт (1915-1996), наричана за кратко Пеги. Дватама се женят през 1940 г. и имат двама сина и 4 дъщери. Надживява сина си Ричард, загинал в авиокатастрофа през 2014 г. След смъртта му фамилията ще оглави първородният син Дейвид Рокфелер-младши (75 г.).

Капиталист и глобалист

В продължение на десетилетия Рокфелер е значима фигура в корпоративния свят – влиянието му се усеща във Вашингтон и чуждестранните столици, по коридорите на кметството в Ню Йорк, в музеите, големите университети и държавните училища.

Милиардерът е начело на влиятелната банка *Chase Manhattan* за повече от десетилетие. Като председател на борда на директорите и главен изпълнителен директор той

ПАТРИАРХЪТ НА ЕДНА ОТ НАЙ-БОГАТИТЕ И ВЛИЯТЕЛНИ ФАМИЛИИ В СВЕТА СИ ОТИДЕ НА 101 Г. КАТО НАЙ-ВЪЗРАСТНИЯ МИЛИАРДЕР. ТОЙ ЩЕ БЪДЕ ЗАПОМНЕН С ОГРОМНОТО СИ ВЛИЯНИЕ В СВЕТОВНАТА ПОЛИТИКА И ИКОНОМИКА

.....

Американският президент Джералд Форд разговаря с държавния секретар Хенри Кисинджър и Дейвид Рокфелер (от ляво на дясно), 1975 г.

разширява дейността на банката и я превръща в една от най-влиятелните световни финансови институции. Неслучайно Chase Manhattan е популярна като „банката на Рокфелер“, макар реално фамилията да притежава в нея малък процент акции. Впоследствие тя се превърна в един от основателите на могъщия холдинг JP Morgan Chase.

Рокфелер е страхотна маркетингова сила. Срещите му през 70-те със световните лидери Ануар Садат (Египет), Леонид Брежнев (СССР) и Жу Енлайн (Китай) помагат на Chase Manhattan да се превърне в първата американска банка, която стъпва в тези държави. „Малко хора в тази държава са се срещали с толкова лидери, колкото мен“, отчита със самочувствие милиардерът.

Като странстващ застъпник на икономическите интереси на САЩ и своята банка, той бе сила в глобалните финансови въпроси и външната политика на страната си. Милиардерът е приеман в чуждестранните столици с почестите, предоставяни на държавен глава.

Рокфелер често е обект на критики заради приятелството си с подобни авторитарни чуждестранни лидери, което му помага да установи и разшири присъствието на банката си в техните страни.

„Той прекара живота си в клуба на управляващата класа и беше лоялен към членовете на този клуб, независимо какво правеха те“, пише колумнистът на в. New York Times Дейвид Брукс, цитирайки печелившите сделки на Рокфелер със „забогатели от петрол диктатори“, „съветски партийни босове“ и „китайските деятели на Културната революция“.

Въпреки критиките, двама действащи

американски президенти – Джими Картер и Ричард Никсън – му предлагат поста на финансов министър на САЩ. Той обаче отказва и на двамата.

Считан е за пионер на глобализма и ярък проповедник на капитализма. Дълги години ръководи групата „Билдерберг“, считана за световно правителство в сянка, за която се твърди, че дърпа конците на световния ред и лично назначава ключовите лица на най-високите държавни постове.

Дейвид Рокфелер проповядва „просветен капитализъм“. Което излиза извън дефиницията за свободно предприемачество, пазарна икономика и права върху собствеността. Той по-скоро вижда в нея глобално правителство и управление на бюрократи/технократи, един световен ред, контролиран от елитна олигархия, в която семейства Рокфе-

Дейвид Рокфелер със съпругата си Пеги през 1987 г. на бал в Университета „Рокфелер“, основан от дядо му през 1901 г.

лер ще са първи между равни.

Милиардерът играе важна роля в сплотяването на частния сектор, което е ключово за разрешаване на фискалната криза в Ню Йорк в средата на 70-те години на XX век.

Свидетелство за мащаба на неговото влияние е Rolodex – каталог с имената на около 150 хил. души, с които той се среща като banker и държавник. Каталогът заема цяла стая в офиса му.

Филантроп

Като дългогодишен ръководител на Музея на модерното изкуство в Манхатън, Рокфелер успява да насърчи корпорациите да купуват и излагат произведения на изкуството в своите офиси и сгради, като по този начин субсидират местните музеи. Самият Рокфелер дарява 150 млн. долара на музея, сред чиито основатели е и майка му Абигейл Олдрич.

Като председател на New York City Partnership – обединение на бизнес ръководители, той насърчава иновациите в държавните училища и строежа на хиляди апартаменти за семейства от средната класа и такива с ниски доходи.

Рокфелер е един от най-големите световни дарители,

Като войник по време на Втората световна война

като ежегодно дарява милиони на Харвардския университет, който е завършил, както и за редица други благотворителни каузи.

Живее бляскав аристократичен живот. Появява се на елитни сбирки в луксозни имения, колекционира произведения на изкуството (личната му сбирка съдържа над 15 хиляди такива, много от които шедеври) или просто наблюдава Ню Йорк от своя офис на 56-я етаж на величествената небостъргач Рокфелер център – една от запазените марки на мегаполиса. От 2000 г. обаче центърът не е вече собственост на фамилията Рокфелер.

Дейвид Рокфелер винаги е бил наясно с мистиката, заобикаляща фамилното му име. „Никога не съм го намирал за пречка. Очевидно има моменти, когато съм наясно, че към мен се отнасят по различен начин. Няма съмнение, че да разполагаш с финансови ресурси, които благодарение на моите родители се научих да използвам съдържано и дискретно, е голямо предимство“, заявява милиардерът в типичен стил.

Кметът на Ню Йорк Фиорело Ла Гуардия наема Дейвид Рокфелер като секретар през 1940 г. Това е първото назначение на милиардера на публична позиция

Este Restaurant

София 1113
Ул. „Николай Хайтов“ 3А
Тел.: 02/ 868 72 96
0886 700 269
E-mail:restaurant@este.bg

БАНКА „ГИРДАТ“

ВЪВ ВОДОВЪРТЕЖА НА ИСТОРИЯТА

РЕТРО 128

Някогашната
сграда на
банката
преди пожара
от 1913 г.

Фото Wikipedia

брани 6900 златни лева под формата на подписани акции с номинал 10 зл. лв. Първоначално дружеството има срок на функциониране 5 години. През 1886 г. срокът е удължен с още 5, през 1892 г. – с още 10. Тази предпазливост показва голямата отговорност, с която създателите на банката се отнасят към нейните дела и несигурността им как дейността ѝ ще потръгне в условията на следосвобожденския български капитализъм.

Магбуле Папазова – докторант в Русенския университет, посочва в своя научна публикация от 2009 г. как възходът на банка „Гирдап“ преди войните от 1912-1918 г. е свързан с протичащия процес „на срastване между банков и промишлен капитал и формирането на финансов капитал“. Тенденцията започва да се развива от 90-те години на XIX век. Тогава русенската Българска търговска банка – другата голяма следосвобожденска частна кредитна институция, инвестира в кожарската фабрика „Пенков и Попов“ – Русе, в дружеството за цимент, тухларски и глинени изделия „Труд“ и в застрахователно дружество „България“.

Банка „Гирдап“ на свой ред също участва в основаването на дружество „България“. Тя се въздига допълнително при управлението на Народната партия (1903-1908 г.), тъй като в ръководството ѝ има много народняци. Преплитането между политически и финансови интереси води и до по-значими намеси от страна на управляващите в София в интерес на банката. Времената преди войните са период на изграждане на инфраструктура – по онова време железопътна, а не шосейна, и съответно далаверите са свързани с тези строежи.

Докато е министър-председател, генерал Рачо Петров участва във фирмата, която изгражда жп линията Радомир-Кюстендил-турската граница. Той осигурява с правителствено решение обезщетение от близо 750 000 зл.лв. за банката във връзка с този проект, което „Гирдап“ не трябва да получи.

В друг случай фирма на банкера Симеонов, който е гла-

вен акционер в „Гирдап“, изгражда жп линията Саран бей (Септември) – Пловдив – Нова Загора, но се оказва, че компанията му е ошетила бюджета с 5 млн. зл.лв. Отново приближени на банката лица получават на търг правото да изградят жп линията Левски – Свищов.

Времето на войните води до още по-голямо увеличаване тежестта на финансовия капитал в страната. Именно „Гирдап“ е най-силната финансова група с влияние над дружества с внесен капитал от 83,97 млн. зл.лв. Втора по значимост финансова група е тази на Генералното кредитно дружество с влияние над дружества с внесен капитал от 58 млн. зл.лв. Други значими стопански общности гравитират около Балканската банка и Българската търговска банка (известна с дейността на Атанас Буров в нея).

Към края на Първата световна война нередностите в дейността на банка „Гирдап“ нарастват. Тя основава Българска македонска банка, но при внасянето на капитала ѝ под форма на тютюн „Гирдап“ само частично изпълнява задълженията си. Увеличаването на капитала на „дъщерната“ банка през 1918 г. е съпроводено с редица нередности, със спекула с банковите акции, с липса на отчетност.

Освен това „Гирдап“ отпуска заеми на акционери на банката и на хора с обществено положение, при които не се изискват документи, ползват се като обезщетение собствени акции на банката и така се нарушава Търговският закон.

Нарушенията, които се откриват в банката след Първата световна война, са най-различни. Тя залага депозирани при нея ценни книжа от длъжниците ѝ при други кредитни дружества за свои нужди или за нуждите на някои от членовете на управителния съвет. Така заемните сметки на частните лица при банката остават негарантирани.

В крайна сметка ревизия на „Гирдап“ от 1924 г. открива, че банката не може да посрещне елементарни свои задължения по влоговете. Извършвани са множество сделки с активи на банката без гаранции. Хора от управлението ѝ са

работили за своя сметка с нейните капитали. Констатирани са и други нарушения и злоупотреби.

Сагата с фалита на „Гирдап“ всъщност е започнала още в началото на 20-те години на XX век и Българската народна банка участва активно в процеса. Бившият управител на БНБ Бончо Боев заедно с друг член на ръководството – Иван Ковачев, са основните обекти на вземания и претенции по дългове и нарушения, които са извършили. Процесът по несъстоятелността на „Гирдап“ се проточва чак до 30-те години на XX век. През 1931 г. преписка на БНБ констатира, че централната банка възнамерява да наложи заповед за спиране на пенсията на Боев. В същото време той многократно получава улеснения от БНБ в изплащането на дълга си към нея.

Иван Ковачев има дълг от 3 млн. лв., но по онова време вече е починал. Запорът върху пенсията на съпругата му не може да възстанови задължението, а друго няма какво да се предприеме спрямо него.

Марин Ковачев – друг виден финансист, свързан с „Гирдап“ и срива ѝ, не е притежавал имоти и затова няма принудително изпълнение върху имуществото му. Само е наложен заповед върху пенсията му, който трябва да служи за изплащане на дължими суми от близо 5 млн. лева.

Единствено дългът на Боев бива изплатен, но не от него, а от сина му, който е инспектор в БНБ.

Независимо от нещастния край на това започнало с добри намерения дело, „Гирдап“ остава легенда. Някои от най-известните русенци от следосвобожденската епоха са свързани с банката. На нейния първи етаж е била аптеката на унгареца Георг Силаги – основател на аптекарското дело в България. Михаил – неговият син от брак с българка, също е опора не само на бащиния аптекарски бизнес, но и на банката въобще. Фамилията Силаги издига своя къща на ул. „Александровска“ почти срещу банка „Гирдап“, която и до днес е част от забележителния архитектурен облик на Русе.

Адвокатът Иван Хаджииванов е още една видна личност, участвала в изграждането на банка „Гирдап“. След загубата на Южна Добруджа в Междусъюзническата война той води борба за завръщането ѝ под българско управление. Други русенски финансисти и търговци, свързани с банката, по царско време заемат обществени позиции на местно и национално ниво и са част от буржоазния елит на страната.

Фалитът на „Гирдап“ разкрива рисковете на занижения обществен контрол и самоконтрол и опасността, която представлява преплитането между семейно-родови структури, бизнес и държавни институции. Тръгнала с добри намерения, „Гирдап“ потъва във водовъртежа на историята.

Иван Хаджииванов, един от радетелите за връщането на Южна Добруджа, също е участвал в изграждането на банка „Гирдап“

Бончо Боев, един от основните акционери в банката

10 НЕОБИЧАЙНИ РЕСТОРАНТА

ХАПВАНЕ ПОД ВОДОПАД, НА ДЪНОТО НА МОРЕТО, ИЛИ КАК КУЛИНАРИЯТА МОЖЕ ДА БЪДЕ ОЩЕ ПО-ВЪЛНУВАЩО ИЗЖИВЯВАНЕ

автор: **Веселина Нинова**

Сама по себе си кулинарията е вдъхновяваща. Но в допълнение с подходящата атмосфера може да е незабравимо изживяване веднъж в живота, между небето, морето и земята.

Все повече ресторантите се стремят да предложат не само най-добрата и качествена кухня, но и едно цялостно изживяване за посетителите си, съчетаващо гурме вкус, завладяващ интериор, въздействаща сетивност.

Представяме ви 10 от най-вълнуващите ресторанти в света, които издигат кулинарията на нови върхове, съчетавайки я с екстремни или трепетни изживявания, подбрани от френското онлайн издание „Sport & Style“.

В тези ресторанти гарантирано ще се забавлявате и ще изпитате нови усещания. При това бъдете сигурни, че това ще е гарнирано с уникална храна, приготвена с много умение и любов.

1

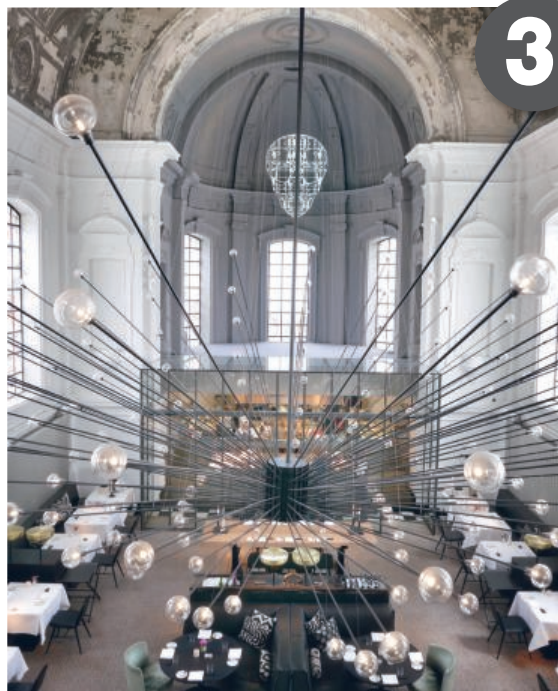
Sky Restaurant 634 (Musashi) - Tokio

Най-главозамайващото заведение е кацнало на 345-ия етаж на най-високата кула в японската столица Токио. Небостъргачът носи името Sky Tree и се издига на повече от 634 метра. Всъщност тази сграда е втората най-висока в света след Бурж Халифа в Дубай, който се издига на 828 метра. А гледката наистина спира дъха. Френско-японската гурме кухня е изключителна, твърдят познавачи. Шеф-готвачът, който върти черпака в едно от най-високите заведения в света, се казва Наоя Макимура.

2

The Panoramic - Връх Монблан

Панорамният ресторант на връх Монблан е наричан от световните кулinari „Най-високо кацналото заведение“. Ако сте почитатели на планинската екстремна лудост, това невероятно място е точно за вас. С прекрасна гледка към връх Монблан, „The Panoramic Mont-Blanc“ е планински ресторант във височините на Шамони. Достъпен е само с лифт. Грандиозно място, категорични са клиентите. Освен това тук сервират прочутото фондю „Savoypad“. То се приготвя от 500 г сирене Ементал, 3 чаши сухо бяло вино, 1 скилидка чесън, 1 лъжичка мляно кафе, 2 малки чаши черешов или друг ликьор и селски престоил хляб. Консумацията му става по следния начин: глиненият съд, в който се прави, се поставя върху спиртен котлон в средата на масата, като силата на огъня се намалява. Присъстващите на масата набождат на вилиците си парченце хляб, потапят го във фондютото и леко завъртат. Който допусне залъкът му да падне от вилицата и да остане във фондютото, се наказва. Наказанието е изпиване на една чаша вино повече от другите. Препоръчаното вино за това фондю е бяло сухо.

3

The Jane Antwerp - Антверпен

Най-вдъхновяващият ресторант се нарича „Джейн“. Какво по-невероятно от това да хапваш гурме-храна в бивша военна болница-парацис, префасонирана в модерен ресторант! „Джейн“ се намира в Антверпен, Белгия. И е много впечатляващо заведение с уникална обстановка - стъклописи, мащабен и ултрастилен интериор. Мястото всъщност е короновано за най-добрия ресторант в света. В кухнята на „Джейн“ е цар неконвенционалният готвач-звезда Серджио Херман. Ястията му наистина са изключителни!

4

Waterfall Restaurant - Филипини

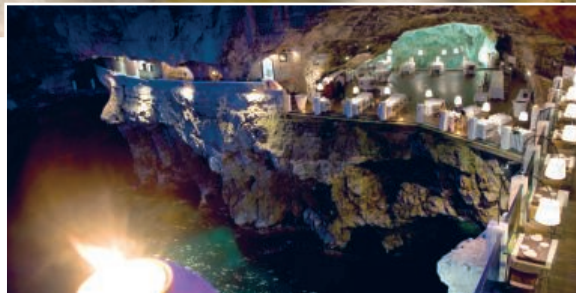
Колкото по-освежаващо, толкова по-освежаващо, би казал Мечо Пух. Всичко това важи за ресторант „Водопадите“. Ако решите да хапвате на първа линия, можете да се насладите на прохладата от пръските на каскадата. Това ви предлага ресторант „Водопадите“ в Сан Пабло, Филипини. Разбира се, хапването няма да е от най-спокойните, защото сте точно под водоскока, а освен това краката ви са потопени в завихрения бързей. Хотелът над ресторанта разполага със спокойни и красиви тераси с хамак. Оттам също можете да се насладите на великолепната гледка към водопада и да подишате чист въздух.

5 Grotta Pallazzese - Италия

Ако искате вълнуващо преживяване в недрата на планината, можете да посетите хотел-ресторанта „Grotta Pallazzese“. Намира се в Полиняно ди Маре в областта Пулия в Италия. Уникалното бижу е вкопано в основата на скалата. Този възхитителен 4-звезден хотел предлага ресторант, разположен в пещера с изглед към морето. И всичко това на 24 метра височина. Изключително!

6 The Rock Restaurant - Занзибар

Наричат ресторант „Rock“ най-изолираният. Намира се на изток в Занзибар и е полегнал на скала насред Индийския океан. До него може да се стигне с плуване или с лодка. Когато обаче приливът се отдръпне, може да отидете там и пешком. В това приказно място се предлагат различни морски дарове, наловени от самите собственици на заведението.

7 Pod - Тайланд

И още едно кацнало заведение: „Pod“. Ако мечтаете да се храните сред пясъчни хълмове, но вкопани в дърво, то вашият ресторант се намира в „Pod Hotel Soneva Kiri“ в Кох Код, Тайланд. Той е разположен на височина 5 метра. Представява нещо като малък бамбуков пашкул. Абсолютно неконвенционално място за хранене. Сервитьорите са същински акробати.

8 Conrad Maldives - Малдиви

Възхителна красота наред Малдивите. Това е ресторантът „Conrad Maldives“. Намира се под водата, на дъното на морето. И е единствен по рода си. Вие се намирате по средата на уникален аквариум. През нощта морето е така осветено, че гледката спира дъха. Вълнуващото заведение е разположено в сърцето на истинска лагуна на морското дъно. По-голяма красота едва ли ще намерите. Вдъхновяващият ресторант е част от курорта „Conrad Maldives Rangali“, който включва супер луксозни вили на кокили. Истински рай!

9. Nanjya Monjya Cafe - Япония

Най-детският ресторант е „Nanjya Monjya Cafe“. Ако сте запазили детското в себе си и искате да му се порадвате още малко, то това заведение е точно за вас. Колиби, накацали по дърветата. Уникално място, което се намира в град Йокохама, Япония. Достъпът до кафенето-ресторант се осъществява по стръмно стълбище. На своеобразната тераса могат да се настанят само няколко души. Това място е уникално за закуски сутрин.

10 Grotto Rayavadee Krabi - Тайланд

Най-приказното място за хапване се нарича „Grotto Rayavadee Krabi“. То е сгушено в сърцето на една скала и се намира на брега на морето на Франанг, провинция Краби в Тайланд. Ресторантът е един от многото небесни съоръжения на хотел „Rayavadee“, който разполага с луксозни вили, басейн и спа центрове, частни плажове, които само сте сънували. И, разбира се, много зеленина.

Mellini

F A S H I O N

СОФИЯ, УЛ. ВЕЛИКО ТЪРНОВО №1
ТЕЛ.: 02/846 74 81
MELLINFASHION.COM

НЕВИДИМО

ВИДЯНОТО

автор: **Татяна Явашева**

Със средствата на живописца, техниката на акварела, витража, емайла, стенописите, с възможностите и развитието на таланта, даден ми от Създателя, изпълнявам това, за което съм пратен тук, на Земята - казва художникът Андрей Янев. Наскоро той представи своята акварелна изложба „Портали“ в столичната галерия „Българи“. В картините му „порталите“ се отварят и невидимото става видимо. Преминаването от един свят в друг е художествена реалност в творбите и той дава своеобразен ключ за разбиране: „Портали, отворени врати. Пространства разкрили се пред нас. Видения от творяща Светлина. Цветове, нюанси, звуци пренесени на бели късове платно. Нашепват тихо за деня, когато всеки ще премине“.

Път

Андрей Янев е роден в Бургас. Завър-

шил е художественото училище в Казанлък, а после стенопис в класа на проф. Мито Гановски. Специализирал е художествен емайл при проф. Таласчук в Художествената академия в Санкт Петербург. Рисува с акварели и масло, прави стенописи и витражи. Акварелът за него е нещо специално, усъвършенства го от 80-те години насам. Правил е много изложби и постоянно поддържа тази фина техника, тъй като тя позволява да изрази експресията на момента, както и всичко онова, което иска да бъде забелязано.

Преминаване

Темата за преминаването трайно присъства в творбите на Андрей Янев и дава специфичен облик на неговите тематични изложби, посветени на митовете и легендите, на светлината и ангелите, на тайнството и завръщането на пастирите, на пътуването във времето. Той често ходи на Света гора, това за него е

Вратите към невидимото са отворени, уверява художникът Андрей Янев

благословено място, където чрез молитва и единение, чрез докосването до светините и до чудотворните икони може да проникне в невидимото. Там се затвърждава вярата му, че ако „върви по пътя си, ще бъде воден“. Според него само невярващият има нужда от чудеса, а вярващият е готов да ги приеме. Преминаването през порталите на времето отвежда в необятни духовни селения. Порталите са навсякъде около нас - портал е съмването и мръкването, дори една птича песен е портал, който пренася в пространствата на божествено сътвореното.

Тайнство

Андрей Янев се оглежда в собствено-то си огледало и разкрива тайнството как и защо рисува: „Ние, художниците, сме проводници на онова, което идва, за да бъде съобщено чрез нас на хората, дори несъзнавайки го. Музикантът прави това с музиката си, писателят пише книга и така те правят връзка на видимото с отвъд видимия свят и е важно „съобщенията“ да бъдат правилно разчетени.“

Ценители

Творчеството на Андрей Янев се радва на силен интерес, ценен и търсен е от колекционерите и по-скоро пазарът сам

го намира, отколкото той да го търси: „Не разглеждам нещата през призмата дали съм станал име или не, а просто си върша работата. И ако всеки върви по пътя си в посоката, която сърцето му диктува, няма как да не открие своето призвание“.

През април в столичната галерия „Сердика“ може да бъде видяна изложбата „Атон в рисунки и фотографии“, която направиха заедно с проф. Мирослав Дачев. ■

**ТВОРЧЕСТВОТО НА
АНДРЕЙ ЯНЕВ СЕ
РАДВА НА СИЛЕН
ИНТЕРЕС И ПО-
СКОРО ПАЗАРЪТ
САМ ГО НАМИРА,
ОТКОЛКОТО ТОЙ
ДА ГО ТЪРСИ**

Портали

ПЪТЕШЕСТВИЕ 140

СЛОВЕНСКОТО БИЖУ БЛЕД

ЕЗЕРОТО И ОСТРОВ БЛЕД ОТВИСОКО

автор: Преслава Георгиева

Живописната природа, счетаваща единствения остров в Словения, термално езеро, мек климат, чист въздух и великолепни планински хълмове, е превърнала словенското градче Блед в световноизвестен целогодишен алпийски курорт. Разположен на 501 м надморска височина в северозападната част на Словения, между планинската вери-

ТУК ЩЕ ОТКРИЕТЕ ВСИЧКО МЕЧТАНО ЗА СВОЯТА ВАКАНЦИЯ

га Караванке и Юлийските Алпи, градът има 6322 жители.

Едноименното езеро е с дължина 2120 м, широчина 1380 м и дълбочина 30.6 м, а минералните води, извиращи на североизточния му бряг, са известни със свойството си да лекуват ред болести, сред които ревматизъм, мигрена, безсъние, хистерия, анемия, лошо кръвообращение и затлъстяване.

Първите свидетелства за човешко присъствие по тези земи са от каменната епоха. Селището се разраства по времето на желязната ера, когато в алпийските райони започва усилен добив на желязо. Славяните се заселват тук през VII в. и създават своя държава, която се разпада стотина години по-късно и Блед става васално княжество на баварците, а малко по-късно попада под властта на франките. През 1004 г. император Хенрих II разделя земите между двата притока на р. Сава и подарява замъка „Блед“ на епископа на град Бриксен - Албуин. Следват времена на потисничество и ред промени, които сериозно погазват правата на местните жители, в резултат на което през 1515 г. те се включват във всенародното въстание, обхванало почти цялата територия на страната и останало в историята като „Словенският селски бунт“.

През 1803 г., след 800 години под управлението на Бриксен, Блед става държавна собственост с декрет на Виенската съдебна комисия, но 30 години по-късно, макар и за последен път, отново преминава за кратко в ръцете на епископите на Бриксен. Замъкът и езерото сменят няколко собственици, докато през 1937 г. най-накрая биват купени от провинция Драва.

Първите туристи в Блед били пилгрими, които искали да се поклонят в църквата „Св. Успение Богородично“ на остров Блед. Пристигайки тук обаче, те откривали божествена природа, лечебните свойства на минералните води, чист въздух и място за релаксация и техните разкази водели нови посетители. Повече хора обаче, изисквали повече обгрижване и това започнало да дразни администраторите на замъка. Те започнали да търсят начини да спрат притока на хора. Един искал да унищожи изворите, друг настоявал да се пресуши езерото, за да се използва плодородната почва под него за обработваеми земи, но за щастие никой от тях не успял да осъществи плановете си. Освен това, туристите идвали в Блед не само заради минералната вода, но и за да се наслаждават на „най-красивото място в Европа“, както го описал известният британски натуралист сър Хъмфри Дейви.

Началото на активния туризъм в града поставя шведският хидротерапевт Арнолд Рикли през 1855 г. Той основава тук Институт за природолечение и въвежда иновативен те-

99-ТЕ КАМЕННИ СЪЛБИ, ВОДЕЩИ ДО ЦЪРКВАТА „СВ. УСПЕНИЕ БОГОРОДИЧНО“

Фото Wikimedia.org

ВОДОПАДЪТ „ШУМ“

рапевтичен метод. За да привлече гости, Рикли се нуждаел от бани, добре уредени туристически пътеки и места за настаняване. През 1895 г. той поръчал построяването на обикновени дървени бани в шведски стил срещу тогавашния HotelPark, в който се помещавали здравен институт, кухня, столова и офиси. За гостите били построени хижи, разположени в парк с кестенови дървета, които имали важна роля в лечебния процес. Заради увеличаващия се интерес 4 години по-късно били построени по-големи бани. Рикли определил няколко начални точки за туристически маршрути, които категоризирал по степен на трудност. Лечебните програми изисквали от пациентите да следват строги правила по време на престоя си, както и да спазват стриктно назначената им програма. Събуждането ставало между 5 и 6 сутринта. Следвала разходка, физически упражнения на чист въздух и ходене с боси крака по росна

трева за подобряване на кръвообращението. В 10 ч. започвали водни процедури и плажуване, които се повтаряли следобед, заедно с разходките. Свободно време гостите имали само след вечеря, а храната в баните била изцяло вегетарианска. Рикли прекарва цели 52 години в Блед и е признат за един от най-успешните натуропати в областта на климатолечението. С построяването на железопътната линия през 1870 г., Блед се сдобива с гара, и съответно - с още повече посетители. През 1903 г. градът получава златен медал на голямо международно спа изложение във Виена, а през 1906 г. е официално признат за една от най-важните туристически дестинации в Европа.

Езерото „Блед“ безусловно е емблемата на града. За да огледате от всички страни красивите му тюркоазени извивки, можете да поемете по 6-километровия маршрут около

КРАЙЕЗЕРНАТА АЛЕЯ

Фото Wikimedia.com

ТРАДИЦИОННИТЕ ЛОДКИ „ПЛЕТНА“

него – пеша или пък с велосипед. Осеяна с пейки за почивка, тази крайезерна пътека позволява на гостите да се насладят на великолепни гледки – към езерото и планината Караванке в далечината или да наблюдават грациозните танци на лебедите и патиците. През лятото плажът Castle е най-предпочитаното място край езерото. Със своите 300 м дължина и обща площ от 6000 кв. м, той осигурява огромно разнообразие от забавления: две водни пързалки, трамплин, стена за катерене, 4 външни басейна, детски площадки, тенис на маса и много други. Оттук можете да наемете гребна лодка и да се разходите до острова или из езерото. Преди няколко години плажът Castle напълно заслужено получава най-високото отличие - „Син флаг“. Минералните извори в североизточната част на езерото са причината през лятото температурата на водата да достига приятните 23°C. Днес минералната вода се отвежда към плувните басейни на три големи местни хотела.

Остров Блед, другият символ на града, е дом на красивата готическа църква „Св. Успение Богородично“. В древността на мястото на църквата се намирал храм на славянската богиня на любовта Жива. След покръстването на местното население през 745 г., те били принудени да заменят своята богиня с Дева Мария. През 1465 г. е постро-

ена готическа църква с 52-метрова свободно стояща камбанария. Църквата получава своето бароково излъчване през XVII в., когато се разширява с Параклиса на Дева Мария и внушителното каменно стълбище, което тръгва от самия бряг. За двойките, които идват тук да сключат брак, традицията повелява младоженецът да носи булката по всичките 99 стръмни стъпала до църквата.

ПРОЧУТАТА ТОРТА С КРЕМ

Една от многото легенди, свързани с острова, разказва за млада вдовица, която живеела в замъка. Съпругът ѝ бил убит от крадци, а тялото му хвърлено в езерото. Безутешната вдовица дала всичкото злато и сребро, което притежавала, и поръчала да отлеят от тях камбана за параклиса на острова, в памет на покойния ѝ съпруг. За съжаление, камбаната така и не пристигнала – тя потънала заедно с лодкаря по време на разразила се буря. Отчаяна, вдовицата продала цялото си имущество и дарила средствата за построяване на църквата. После напуснала Блед и прекарала остатъка от живота си като монахиня в Рим. След смъртта ѝ до папата достигнали разказите за тежката ѝ съдба и за добрините, които била сторила като монахиня, и той решил да почете паметта ѝ, като поръча нова камбана за островната камбанария. По думите на папата, камбаната ще сбъдне желанието на всеки, който вярва в Бог и я удари три пъти. Така че, ако сте на острова, не пропускайте да си сбъднете желание.

Няколко добре уредени туристически пътеки ще ви отведат от езерото към околните хълмове. Изкачването до всеки от тях си заслужава, най-вече заради спиращите дъха панорамни гледки, които се откриват от там. На един от тях - 139-метровия Castle, е кацнал замъкът „Блед“, чийто строеж започнал около 1011 г. През Средновековието се добавили нови кули и се подобрила системата за защита. Замъкът има двупластова структура – защитената му централна част била предназначена за благородниците, а външната част със стените – за слугите. Една от най-интересните сгради тук е параклисът, построен през XVI в. и реновиран в бароков стил около 1700 г. Днес замъкът служи като музей, чиято експозиция разказва историята на Блед. В печатницата можете да се запознаете с традиционната ръчна технология за печат. В избата можете да поръчате малка бутилка вино и да я запечатате с восък, а в ковачницата можете да разгледате уникални творби от ковано желязо.

На 4 км северозападно от Блед се намира ждрелото Винтгар, по което се вие живописната река Радовна с нейните водопади, басейни и бързеи. Ждрелото е дълго 1,6 км, а туристическата пътека преминава през множество дървени мостчета и пасажи и завършва на мост при най-големия водопад в Словения - 13-метровия Шум.

Винтгар всъщност е част от Националния парк Триглав, единствен по рода си в страната и един от най-старите в

ХЪЛМЪТ CASTLE И ЗАМЪКЪТ „БЛЕД“

Фото <https://pixabay.com>

Европа. Той обхваща 4% от територията на Словения и почти цялата площ на словенската част от Юлийските Алпи. Паркът е дом на недокосната природа и огромно разнообразие от редки и защитени растения и животни. В центъра на парка се намира и най-високата планина в Словения - Триглав (2864 м). От там тръгват дълбоки долини с ледников произход, които се разтварят във формата на ветрило във всички посоки. Бистри планински потоци и малки рекички се спускат по многото клисури и се вливат в двете големи реки – Сава и Соча. Високо в планината ще откриете красиви планински езера, сред които езерото Бохин – най-голямото естествено езеро в Словения.

Има няколко неща, които са задължителни за всеки посетител на Блед. На първо място, дори да сте любител гребец, трябва да се повозите из езерото с традиционните лодки „плетна“, които се правят само тук и датират още от края на XVI в. Плетна е дървена плоскодънна лодка с остър нос и широка кърмова част, която осигурява лесно качване на пътниците. Тя се задвижва със специална техника, при която гребецът стои изправен и гребе с две гребла. Плетна има капацитет 20 души и е снабдена с цветна тента, която пази пътниците от слънце или дъжд. Управлява се от потомствени гребци и плетнарството е дълбоко уважавана професия в Блед. Началните спирки на лодките са Парк хотел Блед, Млино и гребната база.

Освен по вода, можете да разгледате езерото и по крайезерния път и то не как да е, а с колоритните местни файтони, наречени фиакри. Тяхната традиция, подобно на плетните, е многовековна, и професията на кочияшите също се предава от баща на син.

Докато сте в Блед, задължително трябва да опитате и прочутите торти с крем – символ на местната кухня. В продължение на дълги години бившият управител на сладкарницата в Парк хотел Блед, Ищван Лукачевич, изпробвал стотици рецепти за торти, докато най-накрая постигнал съ-

**ЛЕБЕДИТЕ СА ЕДНА
ОТ НАЙ-ГОЛЕМИТЕ
АТРАКЦИИ В ЕЗЕРОТО**

Фото <https://pixabay.com>

вършенството. Златиста хрупкава основа от маслено тесто, вкусен ванилов крем с идеална консистенция, сметана, втори хрупкав маслен слой и завършек от фина пудра захар. Тези сладки изкушения можете да опитате в сладкарницата срещу хотела.

Богатите природни дадености на района и, разбира се, големите инвестиции в спортни и спа съоръжения, предлагат безгранични възможности за активна почивка през цялата година. През зимния сезон скиорите и сноубордистите могат да се възползват от модерните ски съоръжения и прекрасните писти по околните хълмове. Сред другите популярни зимни спортове и активности са: биатлон, катерене по лед, пързалане с шейни, ски бягане, ски екскурзии и снежходство.

Летните възможности за спорт и развлечение са още по-разнообразни: планинско катерене, полети с балон, геокешинг (търсене на „съкровища“ с помощта на GPS навигация), голф, хидроспийд, парашутизъм, конна езда, кейвинг (пещернячество), велосипедизъм, плажен волейбол, пейнтбол и еърсофт, плуване, плажуване, лятно спускане с шейни, гмуркане, каякинг, хайкинг, рафтинг, гребане, риболов, тенис и не на последно място зип лайн.

С други думи, в Блед има всичко, за което бихте могли да си помечтаете, когато си представяте своята ваканция – от девствена природа и спа релакс, през приключенски активности и екстремни спортове, та до най-вкусната торта с крем в света.

ГРАД БЛЕД

ТРАДИЦИОННАТА ФИАКРА

Фото <http://www.bled.si>

СИНТЕТИК ГОЛД

Синтетично моторно масло, предназначено за употреба в мощни, модерни бензинови дизелови двигатели на леки и лекотоварни автомобили снабдени с филтри за твърди частици (DPF) и системи за последващо третиране на отработените газове (TWC).

СИНТЕТИК ПЛАТИНУМ

Напълно синтетично моторно масло, специално разработено за най-новите бензинови и дизелови двигатели на леки и лекотоварни автомобили.

TURBO TRANS UHPD

Полусинтетично моторно масло, предназначено за смазване на модерни високонатоварени дизелови двигатели, снабдени с EGR-или SCR-системи и експлоатирани при изключително тежки условия.

INSA 4T

Напълно синтетично моторно масло на база полиалфаолефини, разработено за съвременни мощни и високооборотни бензинови двигатели на четиритактови мотоциклети с въздушно и водно охлаждане, изискващи масла от експлоатационно ниво JASO MA2, API SJ.

ИНДИВИДУАЛЕН ПОДХОД

КЪМ ВАШИТЕ КОРПОРАТИВНИ ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ НУЖДИ

AIS

Advance Insurance Solutions Broker JSC

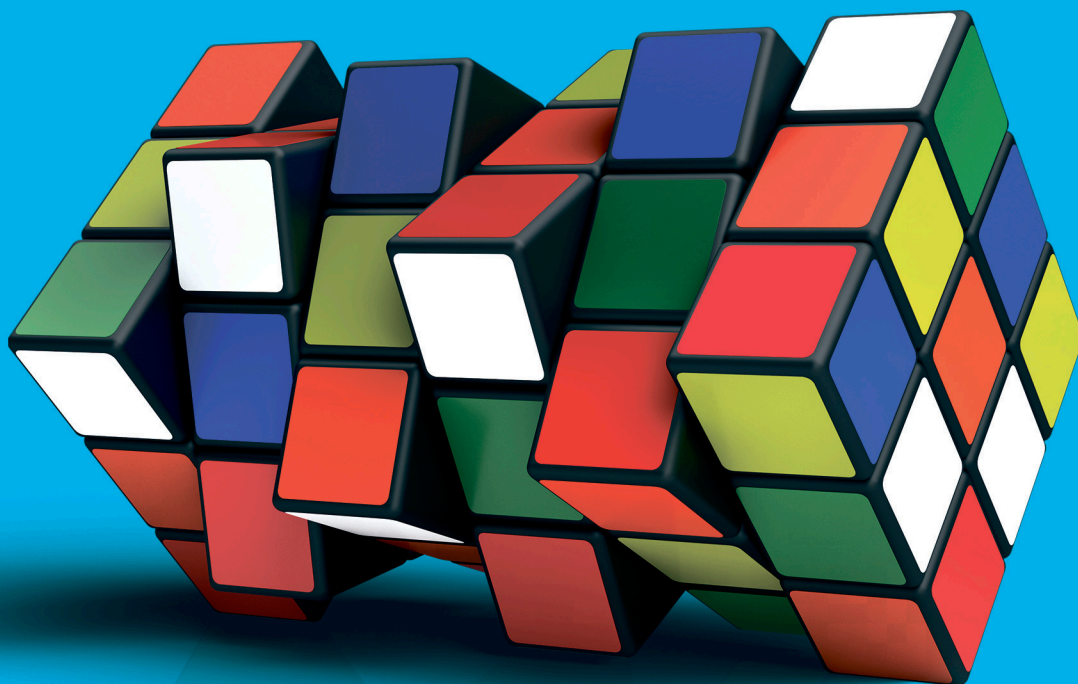
СВЪРЖЕТЕ СЕ С НАС

+359 2 963 0551 www.ais.bg
ул. Николай Хайтов 3^а, етаж 4, София 1113

БИЗНЕС КРЕДИТИ

ФИНАНСИРАНЕТО Е ЛЕСНА ЗАДАЧА

Ползвай преференциални условия за своя бизнес с програма „Инициатива за МСП“

МСП трансакцията се ползва с подкрепа от Европейския съюз по линия на оперативна програма „Инициатива за МСП“ 2014-2020 с финансиране от ЕФРР, „Хоризонт 2020“, както и съфинансиране от Европейския инвестиционен фонд и Европейската инвестиционна банка. Повече информация открий на www.postbank.bg